

Asia: VN/30737/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston päätökseksi huoltovarmuuden tavoitteista

Lausunto

Lausunnot lukuun 1. Johdanto

-

Lausunnot lukuun 2. Huoltovarmuuden toteuttamisen lähtökohdat

-

Lausunnot lukuun 3. Kehittämiskohteiden taustat ja tavoitteet

Julkisen toimialan edustajana Vesilaitosyhdistys pitää tärkeänä ja akuuttina varmistaa nykyistä paremmin vesihuollon kriittistä infrastruktuuria koskevan tiedon suojaaminen.

Huoltovarmuusorganisaation vesihuoltopoolin toimisto sijaitsee Vesilaitosyhdistyksessä ja kannatamme tavoitepäätöksen huomiota häiriötilanteiden johtamis- ja yhteistyökäytäntöjen ja yhteistyöalustojen kehittämiseen ja ylläpitämiseen myös elinkeinoelämä huomioon ottaen.

Osaaminen ja osaavan työvoiman saatavuus kaikissa tilanteissa pitää varmistaa myös vesihuollossa.

Lausunnot lukuun 4. Toimialakohtaiset huoltovarmuustavoitteet ja kehittämiskohteet

Vesilaitosyhdistys pitää varautumissuunnittelun painotusta sotilaalliseen voiman käyttöön sekä laaja-alaiseen vaikuttamiseen ja geopoliittisiin riskeihin välttämättömänä tämänhetkisessä turvallisuustilanteessa.

Pidämme vesihuollon toimintavarmuuden ja turvallisuuden kannalta tärkeänä, että tavoitepäättösluonnoksessa esitettyä laboratoriopalveluiden saatavuuden varmistamista edistetään.

4.1 Energiahuolto

Polttoaineiden varastoinnista todetaan, että taso on määriteltävä kriisiajan tarpeen perusteella, jolloin on arvioitava muun muassa sähkön- ja lämmöntuotannon kapasiteetin sekä liikenteen ja Puolustusvoimien kulutustarvetta. Vesilaitosyhdistys haluaa tuoda esiin, että vesihuoltolaitokset ovat varautuneet sähkön toimituskatkoihin kattavasti varavoimakoneilla. Mikäli kriisistä aiheutuu muutamaa päivää pitempiä sähkökatkoja, tämän varavoiman ja vesihuoltopalvelun ylläpitämiseen tarvitaan polttoainetta, joka pitäisi jollain tasolla ottaa huomioon polttoaineiden varastotasoissa.

4.4. Vesihuolto

Vesihuollon osalta huoltovarmuuden tavoitepäättösluonnoksesta puuttuu vesihuollon turvaamisen keskeisin huoltovarmuudellinen merkitys: Vesihuolto on peruspalvelu, joka on turvattava kotitalouksille, yhdyskunnille, sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköille, elintarviketuotannolle, sotilaalliselle maanpuolustukselle sekä huoltovarmuuskriittiselle tuotannolle ja palveluille kaikissa turvallisuustilanteissa. Lisäksi tavoitepäättökseen pitäisi tunnistaa tarve turvata vesihuoltopalveluiden toimintavarmuuden perusedellytykset: Toimiva vesihuoltojärjestelmä, osaava henkilöstö, välttämättömät materiaalit ja palvelut ja riittävät resurssit näiden ylläpitämiseen pitää varmistaa kaikissa tilanteissa. Ottaen huomioon kunnan järjestämisvastuu vesihuollosta ja se, että vesihuolto on yhteiskunnan toiminnan kannalta kriittinen ja luontainen monopolipalvelu, vesihuoltolaitosten säilyminen julkisessa tai asiakkaidensa omistuksessa on syytä varmistaa.

Lainsäädännön vaatimukset vesihuoltopalvelun tasolle ovat korkeat toimitettavan talousveden laadun, jäteveden puhdistustuloksen sekä palvelun jatkuvuuden suhteen. Tämän palvelutason ylläpitäminen voi olla vesihuoltolaitosten varautumisesta huolimatta haasteellista tietyissä normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa, esimerkiksi pitkäkestoisessa sähkökatkossa, mutta erityisen haastavaksi tilanne voi muodostua sotilaallisen voiman käytön aikana. Huoltovarmuuden tavoitepäättökseen erityisen painopisteen ollessa sotilaalliseen voiman käyttöön varautuminen, tavoitepäättökseen pitäisi lisätä tarve tarkastella edellytyksiä ja tarvittavia toimenpiteitä vesihuollon palvelutason sopeuttamiseksi, mikäli toimintaympäristö ei mahdollista lainsäädännön mukaista palvelutasoa. Lisäksi tarvitaan ennalta suunnitellut menettelyt ja periaatteet välttämättömien tuotantopanosten, kuten prosessikemikaalien, sähkön, polttoaineen, rakentamisen ja laboratoriopalveluiden säännöstelyyn ja saatavuuden varmistamiseen niukkuustilanteissa.

Tavoitepäättösluonnoksessa todetaan, että alueelliset ja paikalliset viranomaiset, vesihuoltolaitokset ja muut alueelliset toimijat määrittelevät varautumistason, jolla varmistetaan riittävät palvelut kaikissa tilanteissa. Tällaisen määrittelyn tekemiseen tarvitaan malli, joka ottaa huomioon alueellisen

riskiarvioin mukaiset uhkaskenaariot, kunkin vesihuoltolaitoksen toimintaympäristön sekä varautumiseen kohdennettavien resurssien oikeasuhtaisuuden.

Kukin vesihuoltolaitos vastaa palveluidensa laadusta ja toimintavarmuudesta ja siten myös varautumisesta. Hyvän varautumistason ja resurssien tehokkaan käytön varmistamiseksi tarvitaan yksittäisten vesihuoltolaitosten varautumistoimenpiteiden lisäksi alueellisia ja valtakunnallisia varautumistoimenpiteitä, kuten tavoitepääösluonnoksessa todetaan. Niiden toteuttamiseksi pitäisi tavoitepääöksessä tunnistaa sekä tarvittavia toimenpiteitä että mahdollisia vastuutahoja. Ehdotamme seuraavaa tarkennusta tavoitepääökseen: Vesihuoltoala on tunnistanut ja ylläpitää tietoutta vesihuoltopalvelun tuottamiseksi välttämättömistä materiaaleista, palveluista ja kalustosta ja arvioi Huoltovarmuusorganisaation tuella niiden saatavuuteen liittyviä riskejä. Vesihuoltolaitokset turvaavat välttämättömien hyödykkeiden saantia varastoin, sopimuksellisesti sekä muin tarvittavin varautumistoimenpitein. Mikäli välttämättömien materiaalien tai palveluiden saannin varmuus ei ole kansallisella tasolla riittävästi turvattu, Huoltovarmuuskeskus turvaa sen saatavuutta omia instrumenttejaan hyödyntäen.

Vaikka vastuu varautumisesta on vesihuoltolaitoksella, vesihuollon toimintavarmuus ja tehokas häiriötilannetoiminta edellyttää yhteistyötä ja varautumisesta ja vastuista sopimista kunnan, viranomaisten, tärkeiden materiaalitoimittajien ja palveluntarjoajien, muiden vesihuoltolaitosten sekä asiakkaiden kanssa. Tavoitepääösluonnoksen vesihuoltoon koskevan luvun toisesta kappaleesta puuttuu näistä yhteistyötahoista tärkeät materiaalitoimittajat ja palveluntarjoajat sekä muut vesihuoltolaitokset. Vesihuoltolaitosten välisellä yhteistyöllä voidaan edistää palveluiden toimintavarmuutta ja häiriönsietokykyä. Samoin viimeisen kappaleen jatkuvuudenhallinnan ja varautumisen sovittamisesta ja harjoittelusta puuttuu tärkeitä yhteistyötahoja.

Luvun kolmannessa kappaleessa todettu yhteistyötarve energia-, laite- ja kemikaalitoimittajien kanssa on tärkeää. Yhteistyön tarve ei rajoitu pelkästään näihin toimijoihin, vaan välttämättömiä tuotantopanoksia tarvitaan myös esimerkiksi laboratorioilta ja rakennusurakoitsijoilta. Ehdotamme viittaamaan tavoitepääöksessä joko yleisesti välttämättömien materiaalien ja palveluiden toimittajiin tai laajentamaan yhteistyötaholistaa kattavammaksi. Vesihuoltolaitokset voivat osaltaan varmistaa välttämättömien tuotannon tekijöiden saatavuutta omin varastoin, varajärjestelmin, vaihtoehtoisin prosessein sekä edellyttämällä palveluntarjoajilta sopimuksissa varautumista. Kappaleessa tarkoitettu järjestelmä kriittisten tuotannon tekijöiden jakeluhäiriön hallintaan jää abstraktiksi ja vaatisi tarkennusta. Vesihuollolle välttämättömien materiaalien ja palveluiden tuottajien mukanaolo Huoltovarmuusorganisaatioissa pitää varmistaa.

Tavoitepääösluonnoksessa on listattu kattavasti häiriötilanteet, jotka täytyy ottaa huomioon vesihuoltolaitoksen varautumisessa. Pyydämme tarkentamaan tätä listausta vaihtamalla kriittiset vesikemikaalit kriittisiin prosessikemikaaleihin sekä laajentamalla työvoima kattamaan osaava henkilöstö huolehtimaan palveluiden operoinnista ja akuuteista korjauksista.

On hyvä, että tavoitepäätöksessä on otettu huomioon myös vedenkäyttäjien vastuu vesihuollon häiriötilanteisiin varautumisessa. Ehdotamme luvun viimeisen virkkeen tarkentamista seuraavasti: Vettä käyttävät huoltovarmuuskriittiset toimijat ja toimipisteet määrittelevät veden tarpeensa, toimintansa mahdollisessa veden toimituskatkossa sekä järjestävät tarpeen mukaan mahdollisuuden vaihtoehtoiseen vedensantiin yhteistyössä vesihuoltolaitosten kanssa.

Pidämme hyvänä, että tavoitepäätösluonnoksessa on otettu huomioon myös vesihuollon järjestämisen ympäristövaikutusten kestävyys.

Lausunnot lukuun 5. Huoltovarmuustoiminnan rahoitus ja kehitys

-

Lausunnot lukuun 6. Valtioneuvoston tavoitteiden seuranta

-

Muut selontekoa koskevat yleiset kommentit

-

Liikanen Riina
Suomen Vesilaitosyhdistys ry

Asia: VN/30737/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston päätökseksi huoltovarmuuden tavoitteista

Lausunto

Lausunnot lukuun 1. Johdanto

-

Lausunnot lukuun 2. Huoltovarmuuden toteuttamisen lähtökohdat

-

Lausunnot lukuun 3. Kehittämiskohteiden taustat ja tavoitteet

-

Lausunnot lukuun 4. Toimialakohtaiset huoltovarmuustavoitteet ja kehittämiskohteet

-

Lausunnot lukuun 5. Huoltovarmuustoiminnan rahoitus ja kehitys

-

Lausunnot lukuun 6. Valtioneuvoston tavoitteiden seuranta

-

Muut selontekoa koskevat yleiset kommentit

Suomen vetyklusteri kiittää mahdollisuudesta lausua liittyen Työ- ja elinkeinoministeriön luonnokseen valtioneuvoston päätöksestä huoltovarmuuden tavoitteisiin.

Suomen vetyklusteri edustaa 90 yritystä ja viittä suomalaista toimialaliittoa tavoitteenaan edistää Suomen vetytalouden kehittymistä. Suomen vetyklusteri kiittää ministeriötä huoltovarmuuden tavoitteiden uudistamisesta.

Vetytalous on määritelty geopolitiikan, energiapolitiikan ja strategisen autonomian näkökulmasta erityisen tärkeäksi kasvualaksi niin EU:n kuin Suomen kansallisissa tavoitteissa. Suomi tavoittelee Euroopan johtavaa asemaa korkean jalostusarvon vetytaloudessa. Konkreettisenä tavoitteena on tuottaa 10% EU:n puhtaasta vedystä Suomessa, yhteensä 1 Mt vuonna 2030.

Tätä taustaa vasten on äärimmäisen yllättävää, että ministeriön luonnos huoltovarmuuden tavoitteista ei lainkaan mainitse kotimaisen puhtaan, nopeasti kasvavan ja hajautetun sähköntuotannon varaan rakentuvaa vetytaloutta.

Vetytalouden erityispiirteet ja mahdollisuudet tulee huomioida osana huoltovarmuussuunnitelmaa. Vetytaloudella on keskeinen rooli esimerkiksi uuden kotimaisen puhtaan energiantuotannon kasvun katalyyttinä, energian varastoisemiskapasiteetin laajentamisessa, vetyputkiverkoston rakentamisessa sähköverkkojen rinnalle energian siirtoa takaamaan ja esim. uusien korkean jalostusasteen sähköpolttoaineiden tuotannon mahdollistajana. Puhtaasta vedystä tuotettavilla sähköpolttoaineilla voidaan korvata suoraan ulkomailta tuotavia fossiilisia polttoaineita täysin kotimaisella tuotannolla.

Pyydämme kohteliaasti ministeriötä huomioimaan vetytalouden rooli huoltovarmuuden relevanttina osana huoltovarmuuden tavoitedokumentin jatkovalmistelussa.

Salokoski Pia-Riikka
Suomen Vetyklusteri

Asia: VN/30737/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston päätökseksi huoltovarmuuden tavoitteista

Lausunto

Lausunnot lukuun 1. Johdanto

-

Lausunnot lukuun 2. Huoltovarmuuden toteuttamisen lähtökohdat

-

Lausunnot lukuun 3. Kehittämiskohteiden taustat ja tavoitteet

Kohdan 3.2. osalta Liikenne- ja viestintävirasto lausuu seuraavaa:

Liikenne- ja viestintävirasto pitää hyvänä, että tavoitepäättös huomioi toimivien tietoliikenneyhteyksien ja ylipäättään digitaalisen infrastruktuurin merkityksellisyyden yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisessa.

Viestintäpalveluja ja -verkkoja hyödynnetään merkittävässä osassa yhteiskunnan palveluiden tuottamista ja kulutusta. Viestintäverkoilta - niin kiinteiltä kuin langattomilta - edellytetään entistä parempaa suorituskykyä ja kykyä palvella erilaisia käyttötapauksia, minkä lisäksi niiden tulee toimia häiriöttömästi ja turvallisesti. Erilaisten ominaisuuksiensa vuoksi kiinteät ja langattomat yhteydet eivät korvaa toisiaan, vaan molempia tarvitaan digitaalisen yhteiskunnan toimintojen ylläpitämiseksi ja varmistamiseksi. Lisäksi riittävän suorituskykyisten viestintäverkkojen hyvä alueellinen saatavuus tukee yhteiskunnan kriittisiä toimintoja ja varautumista.

Useimmat yhteiskunnan, kansalaisten, yritysten ja yhteisöjen kannalta välttämättömät palvelut kuten energian tuotanto ja jakelu, vesi- ja jätehuolto, tietoliikenne, finanssiala, liikenne ja viestintä

mukaan lukien hätä- ja turvallisuusradioviestintä hyödyntävät langattomia viestintäverkkoja, jotka tarvitsevat radiotaajuuksia. Yhteiskunnan tulee pystyä tukeutumaan häiriöttömiin radiotaajuuksiin niin normaalioloissa kuin häiriö- tai poikkeusoloissakin. Langattoman tiedonsiirron ohella useissa näissä palveluissa hyödynnetään myös satelliittinavigointipalveluiden kautta saatavaa tarkkaa aika- ja paikkatietoa.

Digitaalisen infrastruktuurin osalta tavoitepäätöksessä nostetaan satelliittipaikannus ja varmistavien satelliittiyhteyksien kehittäminen yhdeksi keskeiseksi painopisteeksi. Virasto pitää tätä kannatettavana ottaen huomioon avaruuden, useita erityyppisiä palveluja tuottavien satelliittijärjestelmien ja satelliittidatan nykyisen ja kasvavan merkityksen tietoliikenneyhteyksien ja palveluiden tarjoamisessa. Edellä esitetty huomioon ottaen virasto ehdottaa lisättäväksi tavoitepäätökseen satelliittinavigointipalveluiden kautta saatavan luotettavan aikatiedon merkityksen, koska esimerkiksi viestintäverkot vaativat toimiakseen täsmällistä ja jatkuvaa (joko satelliittien tai kiinteiden verkkojen kautta välitettyä) aikatietoa. Satelliittipalveluiden saatavuuden, resilienssin ja teknologisen suvereniteetin varmistamiseksi Suomi toimii yhteistyössä erityisesti EU:n avaruusohjelman puitteissa varmistuen huoltovarmuuden kannalta oleellisten palveluiden käyttömahdollisuuden kohtuullisella kansallisella panostuksella.

Virasto ehdottaa, että tavoitepäätöksen Digitaalinen yhteiskunta-osiossa tai sen alakohdassa "Digitaalinen infrastruktuuri" avattaisiin tarkemmin, mitä tavoitepäätöksen kohteena oleva digitaalinen infrastruktuuri pitää sisällään. Esimerkiksi Valtioneuvoston selonteossa Suomen digitaaliseksi kompassiksi (Valtioneuvoston julkaisuja 2022:65) digitaaliseen infrastruktuuriin katsotaan luettavaksi viestintäverkot, datan käytön ja jakamisen mahdollistava datainfrastruktuuri sekä satelliitti-infrastruktuuri. Virasto katsoo, että samaa määrittelyä olisi mahdollista käyttää myös tavoitepäätöksessä.

Tavoitepäätöksessä mainitaan, että "muun muassa -- vedenalaiset kaapelit ja putket, -- sekä viestintäverkot ja -palvelut -- ovat osa kriittistä infrastruktuuria". Liikenne- ja viestintävirasto yhtyy tähän arvioon, mutta toteaa, että vedenalaiset kaapelit ja putket ovat viestintäverkkojen- ja palvelujen rakenneosia eli sinänsä sisältyvät jäljempänä virkkeessä kuvattuun. Jos vedenalaiset kaapelit ja putket katsotaan aiheelliseksi nostaa erikseen viestintäverkoista esiin, tällöin voisi olla hyvä nostaa myös maanalaiset putket ja kaapelit sekä esimerkiksi mastoinfrasruktuuri esiin, koska niilläkin on oleellinen merkitys suomalaisten viestintäverkkojen ja -palvelujen toimivuudessa.

Digitaalista yhteiskuntaa koskevissa tavoitteissa mainitaan, että "Kyberturvallisuuden johtamisrakenne uudistetaan". Liikenne- ja viestintävirasto kiinnittää huomiota siihen, että maininnasta ei ilmene, mitä tällä tavoitellaan suhteessa nimenomaisesti huoltovarmuuden turvaamiseen.

Tavoitepäätöksessä todetaan, että "suomalainen kyber- ja informaatioturvalli- suusosaaminen varmistetaan panostamalla alan koulutukseen". Koska digitalisaatio on erottamaton osa suomalaista yhteiskuntaa ja kyberturvallisuus kiinteä osa kaikkia yhteiskunnan toimintoja, prosesseja ja järjestelmiä, Liikenne- ja viestintävirasto kannattaa lämpimästi toimia, joilla lisätään kyberturvallisuuden koulutusta ja varautumisosaamista kaikilla tasoilla, niin kodeissa kuin työpaikoillakin.

Liikenne- ja viestintävirasto ehdottaa, että toimialakohtaisissa tavoitteissa nostettaisiin esiin digitaalisen infrastruktuurin merkityksellisyys yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisessa. Digitaalinen yhteiskunta ja digitaalinen infrastruktuuri ovat tavoitepäättöksen kohdassa 3 nostettu erityisiksi kehittämiskohteiksi, mutta niitä ei kuitenkaan ole nostettu toimialakohtaisiin tavoitteisiin.

Tavoitepäättösluonnoksessa nostetaan myös esiin tarve ratkaista informaatioturvallisuuden osaamiskeskustoiminnon organisointi valtionhallinnossa. Liikenne- ja viestintävirasto yhtyy esitettyyn tarpeeseen ja katsoo, että organisointi tulisi mahdollisimman pian ratkaista poliittisella tasolla.

Lausunnot lukuun 4. Toimialakohtaiset huoltovarmuustavoitteet ja kehittämiskohteet

Kohdan 4.2. osalta Liikenne- ja viestintävirasto lausuu seuraavaa:

Tavoitepäättöksessä todetaan kansainvälisen huoltovarmuustyön toimintamalleiksi joukko keskeisiä osa-alueita. Tästä tarkasteltavasta joukosta puuttuu toimintamalli, joka tähtää Suomen saavutettavuuden kehittämisen ja liikennejärjestelmän resilienssin parantamiseen. Pohjoismaisella rajat-ylittävällä yhteistyöllä voidaan parantaa edellytyksiä Suomen saavutettavuuden varmistamiseksi myös kriisin aikaisessa toimintaympäristössä.

Virasto ehdottaa, että kohdassa kuljetusten jatkuvuus 4.2. otetaan huomioon kuljetuslogistisen ketjun yrityssektorin taloudellinen kantokyky.

Kuljetuslogistisen kuten muidenkin yrityssektoreiden kantokyky on suoraan verrannollinen taloudelliseen kantokykyyn, jolloin logistista huoltovarmuutta tulee tarkastella myös logistiikkayritysten taloudellisen hyvinvoinnin kautta. Logistisen huoltovarmuuden varmistamista voidaan merkittävästi tehdä mm. varmistamalla Suomen etuja logistiikkayritysten markkinoille pääsyyn ja -toimiseen liittyvän sääntelyn vaikuttamistyössä. Liikenne- ja viestintävirasto pitää hyvänä, että tavoitepäättöksessä ansiokkaasti tarkastellaan varautumista vaihtoehtoisten kuljetusreittien volyymien kasvuun.

Liikenne- ja viestintävirasto kiinnittää huomiota siihen, että etenkin maantieliikenteessä on käynnissä voimakas sähköistymisen käyttövoimamurros, mikä vaikuttaa kuljetusten vaatiman infrastruktuurin toimintakyvyn varmistamisen vaatimuksiin. Teknologiamurroksen yhteydessä kehityksen seuranta on ensiarvoisen tärkeää. Kun samalla kuljetus- ja energiasektorin välinen raja hämärtyy, on oleellista pitää huolta siitä, etteivät vaadittavien huoltovarmuustoimien suunnittelu ja asiaan liittyvä seuranta jää vastualueiden ja -toimijoiden väliin.

Kohdan 4.10. osalta Liikenne- ja viestintävirasto lausuu seuraavaa:

Liikenne- ja viestintävirasto kiinnittää huomiota siihen, että avaruustoimiala ja satelliitti-infrastruktuuri on toimialakohtaisissa tavoitteissa huomioitu ilmastonmuutos, sään ääri-ilmiöt ja avaruussää -otsikon alla. Viraston näkemyksen mukaan satelliitti-tietoliikenne infrastruktuuri olisi hyvä erottaa luonnon ja avaruuden ilmiöistä siten, että niitä käsiteltäisiin esimerkiksi digitaaliselle infrastruktuurille varatun oman toimialakohtaisen tavoitteen alla.

Lausunnot lukuun 5. Huoltovarmuustoiminnan rahoitus ja kehitys

Liikenne- ja viestintävirasto pitää tärkeänä, että valtioneuvoston päätösluonnoksessa huoltovarmuuden tavoitteista on tunnistettu huoltovarmuustoiminnan rahoituksen ja kehityksen merkitys. Virasto pitää tärkeänä prosessin kannalta, että myös huoltovarmuustoimenpiteiden rahoittaminen on osa ministeriöiden tai niiden hallinnonalojen virastojen normaalia talouden ja toiminnan suunnittelua. Liikenne- ja viestintävirasto yhtyy huoltovarmuusrahoituksen ensisijaista käyttötarkoitusta koskeviin linjauksiin ja haluaa muistuttaa, että rahastolla on erittäin keskeinen rooli Suomen kyberturvallisuuden lyhyen ja keskipitkän aikavälin kyvykkyyksien rakentamisessa ja rahoittamisessa. Suomen kyberturvallisuuden ja kybervarautumisen taso ei olisi nykyisellä tasolla, mikäli huoltovarmuusrahastosta ei rahoitettaisi Kyberturvallisuuskeskuksen toimintaa ja kehityshankkeita.

Liikenne- ja viestintävirasto yhtyy näkemykseen siitä, että huoltovarmuustoimintaan osoitetun rahoituksen tunnistaminen on välillä vaikeaa. Tämän tilanteen voidaan katsoa osittain helpottuvan erityisesti valtionhallinnon toimijoiden käytössä olevien määrärahojen osalta, kun NIS2- ja CER-direktiivin kansalliset täytäntöönpanot valmistuvat. Kyseiset säädökset määrittelevät aikaisempaa tarkemmin yhteiskunnan kriittiset toiminnot ja toimijat. Kriittisen infrastruktuuriin suojaamiseen osoitettavat määrärahat eri viranomaisille kohdistuvat useissa tapauksissa myös huoltovarmuustoimintaan.

Se mitä Liikenne- ja viestintävirastolta edellytetään ja vaaditaan huoltovarmuuden ja yhteiskunnan kriittisten toimijoiden sekä infrastruktuurin suojaamiseksi kasvaa vuosi vuodelta. Onkin syytä huomata, että apua ja tukea tarvitsevia toimijoita on vuosi vuodelta enemmän. Liikenne- ja viestintäviraston toimintakentässä tämä korostuu erityisesti kyberturvallisuutta koskevissa tehtävissä. Liikenne- ja viestintävirasto pitää tarpeellisena, että tulevassa päätöksessä tunnistetaan nykyistä vahvemmin kasvavat resurssitarpeet. Monet tulevista resurssitarpeista kohdistuvat puhtaasti lakisääteisten tehtävien hoitamiseen. Viranomaisten rahoituksen turvaamisen ohella liikenne- ja viestintävirasto korostaa yksityisen sektorin kasvavia tarpeita yhteiskunnan turvallisuuden ja huoltovarmuuden varmistamiseksi.

Lausunnot lukuun 6. Valtioneuvoston tavoitteiden seuranta

-

Muut selontekoa koskevat yleiset kommentit

Liikenne- ja viestintävirasto kiinnittää huomiota siihen, että tavoitepääösluonnos sisältää suuren joukon eritasoisia tavoitteita ja toimenpiteitä. Liikenne- ja viestintävirasto katsoo, että tavoitepääöksessä tulisi keskittyä esittämään erityisesti tavoitteita ja toimenpiteitä, joilla tuetaan väestön toimeentulon, maan talouselämän ja maanpuolustuksen kannalta välttämättömien taloudellisten toimintojen tai niihin liittyvien teknisten järjestelmien varautumista (=huoltovarmuus). Koska tavoitteita on paljon, on riskinä myös, että kaikkia esitettyjä tavoitteita ei ole mm. resurssisyistä johtuen mahdollista saavuttaa. Liikenne- ja viestintävirasto katsoo, että tavoitepääöstekstiä voisi olla tarvetta lyhentää siten, että tekstiin jäisi tavoitepääöksen luonne ja tarkoitus huomioon ottaen olennaisimmat tavoitteita kuvaavat asiat.

Edellä esitetystä johtuen Liikenne- ja viestintävirasto ehdottaa, että tavoitteiden suuresta lukumäärästä johtuen olisi hyvä arvioida mahdollisuutta tunnistaa ja määritellä keskeiset kehitysalueet ja priorisoida näiden osalta tehtävät toimenpiteet. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää lisäksi siihen, miten tavoitteiden saavuttamiseksi tehtävät toimenpiteet tunnistetaan ja resursoidaan ja miten niitä seurataan vastuuviranomaisten toimesta.

Pääöksen lopullisessa versiossa olisi hyvä kiinnittää huomiota myös tekstin luettavuuteen ja ymmärrettävyyteen. Luonnosversion teksti on vielä paikoin epäselvää tai tarpeettoman monimutkaista. Esimerkkejä tästä ovat muun muassa virkkeet "kokonaisturvallisuus toimii vain, jos huoltovarmuustoiminnan tavoite yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen jatkuvuuden turvaamisesta poikkeusoloissa ja niihin verrattavissa olevissa häiriötilanteissa täyttyy ja "Yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja ylläpitävän kriittisen infrastruktuurin turvaamisen keinot on arvioitava alakohtaiset tarpeet huomioiden korkealle tasolle kaikissa jatkuvuudenhallintaa uhkaavissa olosuhteissa." Tekstissä käytettyä termistöä kuten "strategisen viestinnän toimintamalli" ja "Informaatioturvallisuuden osaamiskeskustoiminto" olisi niin ikään hyvä avata ja taustoittaa.

Salonen Miikka
Traficom

Asia: VN/30737/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston päätökseksi huoltovarmuuden tavoitteista

Lausunto

Lausunnot lukuun 1. Johdanto

-

Lausunnot lukuun 2. Huoltovarmuuden toteuttamisen lähtökohdat

-

Lausunnot lukuun 3. Kehittämiskohteiden taustat ja tavoitteet

3.3 Kansalaisvarautuminen

Luvussa olisi hyvä kuvata myös sitä, että järjestötoimijoilla on keskeinen rooli myös yksittäisten henkilöiden auttamishalun kanavoimisessa osaksi organisoitunutta kolmannen sektorin toimintaa.

Lausunnot lukuun 4. Toimialakohtaiset huoltovarmuustavoitteet ja kehittämiskohteet

4.1 Energiahuolto

Polttoaineen saatavuuden varmistaminen jakelun häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa sosiaali- ja terveydenhuollon kriittisiin tarpeisiin (varavoima ja ajoneuvot) on tärkeää. Sotilaallisissa poikkeusoloissa puolustusvoimat tukeutuvat pääosin siviiliterveydenhuoltoon, joten puolustusvoimien tarpeen ohella olisi hyvä huomioida myös sote-sektorin polttoaineen tarve.

4.8. Sosiaalihuolto- ja terveydenhuolto sekä sosiaaliturva

Sosiaali- ja terveydenhuollon kriittisten tukipalveluiden (esim. vartiointi- ja turvallisuuspalvelut, puhtaanapitopalvelut, ict-palvelut, kiinteistöpalvelut) jatkuvuuden varmistaminen laajoissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa on äärimmäisen tärkeää. Pidämme erinomaisena sosiaalihuollon huomioimista osana huoltovarmuutta ja sen kannalta kriittisenä toimijana.

Terveysthuollon huoltovarmuuden kehittämisessä on myös huomioitava lääkelaitteiden toimivuus kaikissa olosuhteissa, joten lääkelaitteiden ylläpito ja varaosien saatavuus on varmistettava. Tämä olisi hyvä tuoda myös tekstissä esiin. Hapen ohella terveydenhuollossa tarvitaan muita kriittisiä kaasuja.

Kriittisten lääkeläisten materiaalien mukaan lukien lääkelaitteiden varaosien, sairaalakaasujen ja verituotteiden saatavuus on suunniteltava erikseen sekä kansallisen tuotannon tarpeita ja kyvykkyyksiä on tarkasteltava osana huoltovarmuuden turvaamista.

Lausunnot lukuun 5. Huoltovarmuustoiminnan rahoitus ja kehitys

-

Lausunnot lukuun 6. Valtioneuvoston tavoitteiden seuranta

-

Muut selontekoa koskevat yleiset kommentit

-

Moksén Heidi
Pirkanmaan hyvinvointialue - Marina Erhola, hyvinvointialuejohtaja,
Pirkanmaan hyvinvointialue

Asia: VN/30737/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston päätökseksi huoltovarmuuden tavoitteista

Lausunto

Lausunnot lukuun 1. Johdanto

Riittävän huoltovarmuuden tason turvaaminen on välttämätöntä, jotta väestön henkisen kriisinkestävyys, toimeentulon, talouselämän ja maanpuolustuksen kannalta välttämätön tuotanto, palvelut ja infrastruktuuri voidaan turvata myös normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

Lausunnot lukuun 2. Huoltovarmuuden toteuttamisen lähtökohdat

Huoltovarmuudella tarkoitetaan väestön henkisen kriisinkestävyys, toimeentulon, maan talouselämän ja maanpuolustuksen kannalta välttämättömän kriittisen tuotannon, palvelujen ja infrastruktuurin turvaamista poikkeusoloissa ja niihin verrattavissa olevissa vakavissa häiriöissä.

Lausunnot lukuun 3. Kehittämiskohteiden taustat ja tavoitteet

3.2 Digitaalinen yhteiskunta

Disinformaatio

Luotettava media kuuluu osaksi yhteiskunnan turvallisuutta ja henkistä huoltovarmuutta. Laadukas journalismi on yksi parhaista vastavoimista valeuutisille ja disinformaatiolle. Mediapalveluilla ja kotimaisten sisältöjen saatavuudella on tärkeä rooli koko yhteiskunnan vakauden ja demokraattisen järjestelmän toimivuuden kannalta. Luotettava tieto, kulttuuri ja sivistys edistävät kansalaisten osallisuutta yhteiskuntaan ja tukevat sananvapautta ja kansanvaltaa. Henkinen kriisinkestävyys edellyttää myös sitä, että mediatarjonta on koko väestön saatavilla eli tietoliikenneverkot toimivat kaikissa oloissa. Kun viranomaiset ja media eivät tavoita enää nykyään koko väestöä yksisuuntaisten radio- ja tv-verkkojen kautta, niin laajakaistaverkkojen toimintavarmuus on välttämätöntä myös henkisen kriisinkestävyysden kannalta.

Lausunnot lukuun 4. Toimialakohtaiset huoltovarmuustavoitteet ja kehittämiskohteet

Valmiuslain veloitteen mukaisesti viranomaisten ja julkisia hallintotehtäviä hoitavien yhteisöjen ja julkisen vallan järjestämismvastuulle kuuluvia tehtäviä hoitavien yritysten on huolehdittava omien valmiussuunnitelmiansa laatimisesta ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluista ja muista toimenpiteistä.

4.11 Sotilaallinen huoltovarmuus

Digitalisaation edetessä digitaalinen turvallisuus korostuu. Kyberturvallisuuden ja salausteknologioiden merkitys kasvaa. Erityisesti murroksellisten teknologioiden voimistuva rooli on huomioitava kansalliseen puolustusteolliseen tuotantoon ja teknologiseen osaamiseen liittyvissä ratkaisuissa. -> siirrettävä kohtaan Digitaalinen yhteiskunta, koska koskettaa myös muita kuin puolustuksellisia sektoreita.

Lausunnot lukuun 5. Huoltovarmuustoiminnan rahoitus ja kehitys

Valmiuslain uudistuksen myötä yleinen varautumisvelvollisuus laajenee koskettamaan myös julkisia hallintotehtäviä hoitavia yhteisöjä ja julkisen vallan järjestämismvastuulle kuuluvia tehtäviä hoitavia yrityksiä.

Lausunnot lukuun 6. Valtioneuvoston tavoitteiden seuranta

-

Muut selontekoa koskevat yleiset kommentit

-

Launiainen Petri
Yleisradio Oy

Asia: VN/30737/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston päätökseksi huoltovarmuuden tavoitteista

Lausunto

Lausunnot lukuun 1. Johdanto

-

Lausunnot lukuun 2. Huoltovarmuuden toteuttamisen lähtökohdat

-

Lausunnot lukuun 3. Kehittämiskohteiden taustat ja tavoitteet

Kohta 3.3. luonnon virkistyskäyttö kaipaa tarkennusta ja ampumarjoittelu on korostetusti esillä. Ainakin toisen maininnan ampumarjoittelusta voisi korvata sanalla metsästys, joka on seuraavassa ehdotuksessa.

Viimeiseen kappaleeseen kannattaisi korostaa seuraavia asioita: Marjastus, sienestys, villiyrtilien keräily jokaisenoikeuksin sekä kalastus ja metsästys lisäävät elintarvikeomavaraisuutta, josta on hyötyä myös varautumisen kannalta. Luonnon antimien keräilyyn lisäksi pienikin omatarveviljely lisää omavaraisuutta. Järjestöjen järjestämät kurssit ja neuvonta tarjoavat konkreettisia taitoja mm. raaka-aineiden käsittelyyn, säilöntään ja sekä häiriötilanteissa ruoan valmistukseen. Liikkuminen luonnossa lisää fyysistä ja henkistä kuntoa, jotka edistävät toimintakykyä kriisin kohdatessa.

Kansalaisvarautumisessa ns. naapuriapu on tärkeää. Terveiden, toimintakykyisten aikuisten on hyvä häiriötilanteissa kysyä naapurin yksin asuvalta vanhukselta tämän tarpeita tai pyytää ruokailemaan yhdessä. Sekin lisää turvallisuuden tunnetta. Pidetään huolta lähimmäisistä.

Lausunnot lukuun 4. Toimialakohtaiset huoltovarmuustavoitteet ja kehittämiskohteet

-

Lausunnot lukuun 5. Huoltovarmuustoiminnan rahoitus ja kehitys

-

Lausunnot lukuun 6. Valtioneuvoston tavoitteiden seuranta

-

Muut selontekoa koskevat yleiset kommentit

-

Åström Christell
Maa- ja kotitalousnaisten Keskus

Asia: VN/30737/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston päätökseksi huoltovarmuuden tavoitteista

Lausunto

Lausunnot lukuun 1. Johdanto

-

Lausunnot lukuun 2. Huoltovarmuuden toteuttamisen lähtökohdat

2.2. Huoltovarmuuden pohjoismainen, eurooppalainen ja globaali ulottuvuus

Alaluvussa todetaan, että huoltovarmuuden turvaamiseksi tarvitaan nykyistä laajempaa yhteistyötä Ruotsin ja muiden Pohjoismaiden, Itämeren alueen sekä EU:n ja Naton kanssa.

Lapin liitto on tehnyt vahvaa edunajamistyötä nyt hallitusohjelmaan kirjatun ”Yhteisen Pohjoisen ohjelman” laatimiseksi yhteistyössä Ruotsin ja Norjan kanssa. Yksi ohjelman keskeisistä näkökulmista on huoltovarmuus. Lappi on portti länteen, mikäli Itämeren väylä on esimerkiksi sotilaallisen hyökkäyksen tai muun kriisitilanteen johdosta pois käytöstä. Sen vuoksi olisikin ensi arvoisen tärkeää kehittää Pohjoista tieverkkoa, rautatieyhteyksiä, energiansiirtoyhteyksiä sekä vahvistaa tietoliikenneverkkoa maayhteydellä Suomen, Ruotsin ja Norjan välillä.

Ylipäätään päätösluonnoksessa toivoisi tuotavan vahvemmin esille yhteistyö myös Norjan kanssa huomioiden yhteinen, yli 700 kilometriä pitkä valtionraja.

Lausunnot lukuun 3. Kehittämiskohteiden taustat ja tavoitteet

3.1 Huoltovarmuuskriittinen infrastruktuuri

Maakuntaliitto käsittelee suunnittelussaan, erityisesti maakuntakaavoituksessa useita kriittisen infrastruktuurin osa-alueita, yhteen sovittaa ja ennakoii tulevaisuuden haasteita yhdessä sidosryhmien kanssa, jolloin näemme työmme olevan osa huoltovarmuuden varmistamista kriittisen

fyysisen infrastruktuurin osalta. Tällä hetkellä haasteena on myös oikea-aikainen ja riittävä viranomaisyhteistyö. Kriittiseen infrastruktuuriin tulee myös huomioida puolustusvoimien infra: harjoitusalueet, lentokentät, lentopaikat, varastoalueet.

3.2 Digitaalinen yhteiskunta

Päätösluonnoksessa todetaan, että digitaalisen turvallisuuden ensisijaisena tavoitteena on varmistaa koko yhteiskunnan kriittisten toimintojen jatkuvuutta ja huoltovarmuustavoitteiden saavuttamista.

Laajakaista- ja puhelinyhteydet vaativat edelleen kehittämistä Lapin kunnissa. Kuluttajille suunnattu valokuituverkko on Lapissa rakentunut pitkälti kyläverkkohankkeiden ja kuntayhtiöiden toimesta. Traficomien vuoden 2020 valokuitukatsauksen mukaan valokuituyhteys oli saatavilla vuoden 2019 lopussa vain 23 prosentilla Lapin kotitalouksista.

Vuonna 2021 Lapin liiton ja 14 Lapin kunnan kanssa yhteistyössä toteutetuissa laajakaistakyselyissä (Lapin laajakaistan tilannekatsaus) kartoitettiin kuntalaisten, yrittäjien ja vapaa-ajan asukkaiden kanssa nettiyhteyksien nykytilaa ja laajakaistatarpeita. Kyselyt keräsivät yhteensä 2.224 vastausta. Laajakaistayhteyksien arvioitiin toimivan Lapissa lähinnä keskinkertaisesti. Muun muassa matkailun ja etätyön kasvu näkyy laajakaistayhteyksien ruuhkautumisena.

Lisäksi monesta Lapin kunnasta löytyy edelleen myös paikkoja, joissa puhelinyhteys ei toimi käytännössä lainkaan, esimerkiksi Pellossa, Kolarissa, Kittilässä ja Sallassa oli selkeitä alueita, joista vastaajilla oli nettiyhteyksien sijaan suurempi huoli huonoista puhelinyhteyksistä.

Nämä digitaalisen infrastruktuurin puutteet Lapissa haastavat osaltaan digitaalisen turvallisuuden rakentumista koko maan kattavasti.

Lausunnot lukuun 4. Toimialakohtaiset huoltovarmuustavoitteet ja kehittämiskohteet

4.2. Kuljetusten jatkuvuus

Yhteistyö Norjan ja Ruotsin kanssa tulee olemaan ratkaisevan tärkeää johtuen Suomen maantieteellisestä sijainnista. Suomen tavaravienti ja tuonti tapahtuu pääasiassa Itämeren ja Pohjanlahden satamien kautta, joten kriisitilanteessa maayhteydet Norjan satamiin Lapin kautta tulevat korostumaan.

Ainoa rautatieyhteys menee tällä hetkellä Tornion ja Haaparannan kautta Ruotsiin. CER direktiiviehdotus edellyttää kansallisen häiriönsietokyvyn vahvistamista koskevan strategian

laatimista, jolloin on paneuduttava myös tähän logistiseen kokonaisuuteen sekä huoltovarmuuden- että myös sotilaallisesta näkökulmasta. Lapissa sijaitsee Länsi-Euroopan suurin sotilaallinen harjoitusalue, Rovajärvi.

4.11. Sotilaallinen huoltovarmuus

Toimintaympäristö sekä turvallisuus- ja puolustuspoliittiset perusvalinnat vaikuttavat keskeisesti Suomen sotilaallisen huoltovarmuuden turvaamiseen. Suomi sijaitsee Euroopan unionin reuna-alueella, kaukana Euroopan teollisuuskeskittymistä, pohjoisissa ilmasto-olosuhteissa ja suurelta osin meriyhteyksien varassa. Tämä tarkoittaa käytännössä, että kriisitilanteessa tuen saaminen ja vastaanottaminen on vaikeaa, mikä tekee Suomen aseman huoltovarmuuden kannalta arvioiden haavoittuvaisemmaksi esimerkiksi keskisen Euroopan maihin verrattuna.

Suomen liittyminen puolustusliitto Natoon korostaa myös osaltaan pohjoisten infrayhteyksien merkitystä. Yhteydenpito liittolaisiin edellyttää fyysisten yhteyksien parantamista niin Ruotsiin Norjaan kuin muihin läntisiin liittolaisiin. Kuten jo edellä todettiin, Itämeren esteettömyyden vaarantuminen kriisitilanteen, esim. sotilaallisen hyökkäyksen johdosta, aiheuttaisi tilanteen, jossa pohjoisen maayhteydet Ruotsiin ja Norjaan sekä laajemmin länteen korostuvat. Ilman Lappia Suomi on saari ja tämä on myös huoltovarmuuden kehittämisen näkökulmasta tärkeä tiedostaa.

Lausunnot lukuun 5. Huoltovarmuustoiminnan rahoitus ja kehitys

-

Lausunnot lukuun 6. Valtioneuvoston tavoitteiden seuranta

-

Muut selontekoa koskevat yleiset kommentit

-

Riipi Mika
Lapin liitto

Knutars Heli
Lapin liitto

Asia: VN/30737/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston päätökseksi huoltovarmuuden tavoitteista

Lausunto

Lausunnot lukuun 1. Johdanto

-

Lausunnot lukuun 2. Huoltovarmuuden toteuttamisen lähtökohdat

-

Lausunnot lukuun 3. Kehittämiskohteiden taustat ja tavoitteet

-

Lausunnot lukuun 4. Toimialakohtaiset huoltovarmuustavoitteet ja kehittämiskohteet

Suomen Pankki kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto luonnoksesta valtioneuvoston päätökseksi huoltovarmuuden tavoitteista.

Yleisesti toteamme, että toimialakohtaiset tavoitteet ja kehittämiskohteet poikkeavat muotoiluiltaan huomattavasti toisistaan ja yhtenäisempi esitystapa voisi olla hyödyllinen.

Keskitymme kuitenkin lausunnossamme lukuun 4.9 Rahoitus- ja vakuutuspalvelut ja ehdotamme lukuun seuraavanlaista muotoilua:

Rahoitusala tuottaa kansalaisille, yrityksille, yhteisöille ja valtiolle kriittisiä maksu-, tili-, arvopaperi- ja vakuutuspalveluita. Yhteiskunnan toimintakyvyn sekä väestön toimeentulon varmistamiseksi alan yritysten on turvattava kriittiset palvelut sekä normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa että poikkeusoloissa.

Finanssialan palvelujen tuottamiseen liittyvien tietojen, järjestelmien ja yhteyksien turvaaminen myös normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa on alan ja koko yhteiskunnan toimintakyvyn kannalta keskiössä. Rahoitusala on erittäin riippuvainen muun muassa muualla Euroopassa sijaitsevista palveluista ja infrastruktuurista, digitaalisen yhteiskunnan laaja-alaisesta toiminnasta, tietoliikenteestä, sekä jatkuvasta sähkösaunnista.

Kansainvälisten palvelujen käyttö varmistetaan mahdollisimman pitkälle, mutta päivittäin käytettävät tili- ja maksupalvelut sekä valtion, kuntien, hyvinvointialueiden ja huoltovarmuuskriittisten yritysten varainhankinta varmistetaan kotimaisin varajärjestelyin. Sääntelyä päivitetään tarvittavin osin kriittisten palvelujen varautumisen edistämiseksi.

Lausunnot lukuun 5. Huoltovarmuustoiminnan rahoitus ja kehitys

-

Lausunnot lukuun 6. Valtioneuvoston tavoitteiden seuranta

-

Muut selontekoa koskevat yleiset kommentit

-

Terho Jussi
Suomen Pankki

Asia: VN/30737/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston päätökseksi huoltovarmuuden tavoitteista

Lausunto

Lausunnot lukuun 1. Johdanto

Elenia kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta Valtioneuvoston päätökselle huoltovarmuuden tavoitteista.

Elenialla ei ole lausuttavaa tähän lukuun.

Lausunnot lukuun 2. Huoltovarmuuden toteuttamisen lähtökohdat

Näemme kuvatun tilannekuvan ja painopisteet oikeasuuntaisiksi.

Lausunnot lukuun 3. Kehittämiskohteiden taustat ja tavoitteet

Energianjakelu todetaan huoltovarmuuskriittiseksi ja siten yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen ylläpitämiseksi keskeiseksi perusrakenteeksi sekä palveluksi. On oleellista, että viranomaiset turvaavat toimialan yritysten edellytykset ylläpitää ja kehittää huoltovarmuutta investoinneilla, materiaalivarautumisella, henkilöresursseilla, harjoittelulla ja laaja-alaisella sidosryhmäyhteistyöllä. Tämä tarkoittaa, että kaikessa energiahuollon sääntelyssä tulee tunnistaa huoltovarmuuden tarpeet ja merkitys.

Toteamme lisäksi, että on tärkeä asettaa tavoitteeksi yhä laajempi viranomaisten ja elinkeinoelämän yhteistyössä tehtävä harjoittelu niin normaali- kuin poikkeusoloja varten. Painotamme erityisesti poikkeusolojen käytäntöjen harjoittelua, koska tulevan valmiuslain päivityksen myötä se on ajankohtaista. Näiden harjoitusten menestyksekkäässä suorittamisessa on viranomaisten perehdyttävällä ja ohjaavalla roolilla keskeinen merkitys.

Lausunnot lukuun 4. Toimialakohtaiset huoltovarmuustavoitteet ja kehittämiskohteet

Yleisesti haluamme todeta, että tavoitteiden asetantaa tulisi mahdollisuuksien mukaan tarkentaa, jotta huoltovarmuuden painopisteet ja toimenpiteet saadaan kohdennettua oikein.

Huomautamme, että energiahuollon osalta sähkönjakeluverkkojen keskeistä roolia ei ole huomioitu. Sähköverkkojen kehittäminen mahdollistaa kotimaisen puhtaan energian liittämisen, teollisuuden, liikenteen ja lämmityksen sähköistymisen ja erityisesti joustoratkaisujen kehittymisen. Sähkönjakeluyhtiöiden toimintaedellytyksien huomiointi ja turvaaminen tulee siis olla osa viranomais sääntelyä ja siten energiahuollon huoltovarmuustavoitteita ja kehittämiskohteita.

Yhdyimme muihin luonnoksessa mainittuihin energiahuollon tavoitteisiin.

Lausunnot lukuun 5. Huoltovarmuustoiminnan rahoitus ja kehitys

Viittaamme kohdan 3. lausuntoomme. Huoltovarmuuden tavoitteiden saavuttamiseen vaikuttaa mm. elinkeinoelämään kohdistuva sääntely. Jos tämä sääntely esimerkiksi ei mahdollista sähkönjakeluun tehtäviä tarpeellisia investointeja, on huoltovarmuuden kehitys ja siten tavoitteiden saavuttaminen huomattavasti vaikeampaa. Viranomaisia on siis edellytettävä varmistamaan huoltovarmuuteen liittyvä rahoitus toimialakohtaista sääntelyä laatiessa ja muuttaessa.

Lausunnot lukuun 6. Valtioneuvoston tavoitteiden seuranta

Elenialla ei ole lausuttavaa tähän lukuun.

Muut selontekoa koskevat yleiset kommentit

-

Paananen Heikki
Elenia Verkko Oyj

Asia: VN/30737/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston päätökseksi huoltovarmuuden tavoitteista

Lausunto

Lausunnot lukuun 1. Johdanto

Kokonaisturvallisuuden perustan muodostavat kaikki elintärkeät toiminnot, kuten esimerkiksi johtaminen, sisäinen turvallisuus ja puolustuskyky. Huoltovarmuus on osa kokonaisturvallisuuden eli varautumisen yhteistoimintamallin perustaa. Luvun 2 ilmaisu on parempi ja kuvaa selkeämmin kokonaisuutta eli ”Huoltovarmuus on osa yhteiskunnan turvallisuusstrategian mukaista kokonaisturvallisuutta, joka on suomalaisen varautumisen yhteistoimintamalli.”

Lausunnot lukuun 2. Huoltovarmuuden toteuttamisen lähtökohdat

Luvussa on kuvattuna selkeästi mitä huoltovarmuudella tarkoitetaan. Varautumisen ja huoltovarmuuden välinen ero tulisi kuitenkin pystyä kuvaamaan konkreettisemmin, jotta tavoitepäätöksen toimeenpanon seuranta olisi yksikertaisempaa. Mittaristo helpottaisi huoltovarmuustoimenpiteiden erottamista varautumistoimenpiteistä ja toisaalta myös kustannusten kohdentumisesta oikeaan talousarvion momenttiin.

Huoltovarmuusorganisaatio tulisi kuvata päätökseen tarkemmin, sillä huoltovarmuusorganisaatiolle annetaan tavoitepäätöksessä lukuisia tehtäviä ja vastuita. Tehtävien ja ohjaussuhteiden osalta on tarkasteltava, minkälainen lakisäätäinen mandaatti kullakin taholla on annetun tehtävän hoitamiseksi. Huoltovarmuusorganisaation työskentelyn osalta on huomioitava, että osa toimijoista ei toimi mm. virkavastuulla ja kaikista toimijoista ei välttämättä ole tehty henkilöturvallisuusselvityksiä. Luonnoksen kohdassa 3.4 huoltovarmuusorganisaatio määrittää yhteistyössä muiden organisaatioiden kanssa varautumissuosituksia laajoihin kokonaisuuksiin. Esimerkiksi ”Riskiarvioiden pohjalta kunnat ja hyvinvointialueet määrittävät yhteistyössä vastuuministeriöiden ja huoltovarmuusorganisaation kanssa varautumissuositukset niiden vastuulla oleville huoltovarmuuden kannalta kriittisille toiminnoille.” ja ”Kunnat ja hyvinvointialueet määrittävät yhteistyössä vastuuministeriöiden, keskushallinnon ja huoltovarmuusorganisaation kanssa varautumissuositukset niiden vastuulla oleville huoltovarmuuden kannalta kriittisille toiminnoille.”. Suositusten antamiseksi eri tahojen on tunnettava melko yksityiskohtaisesti varautumisen perusperiaatteet ja jopa yksityiskohdat. Epäselväksi myös jää minkälainen painoarvo

suosituksilla on ja miten varmistetaan esimerkiksi henkilöturvallisuus, tilaturvallisuus, tiedonvaihtoon käytettävien järjestelmien turvallisuus näin laajassa varautumisyhteistyössä? Tähän asiaan kuitenkin kiinnitetään huomiota viranomaisten osalta luonnoksen kohdassa 3.5, jossa tilanneseurannan ja ennakkoinnin osalta mainitaan, että ”Lisäksi on varmistettava, että kaikilla relevanteilla viranomaistoimijoilla on käytössään turvaluokitellut järjestelmät sekä henkilöstöllä voimassa olevat tietojen käsittelyoikeudet ja turvallisuus selvitykset.”.

Luvussa todetaan myös, että Huoltovarmuuskeskus ohjaa huoltovarmuusorganisaatiota. Mitä ohjauksella käytännössä tarkoitetaan? Minkälainen tosiasiallinen ohjaussuhde huoltovarmuuskeskuksella on viranomaisiin, yrityksiin ja järjestöihin? Miten tämä ohjaus suhteutuu esimerkiksi viranomaisten osalta hallinnon alan sisäiseen ohjaukseen huoltovarmuuden kehittämisessä ja tavoitepäättökseen toteuttamisessa? Tavoitepäättösluonnoksessa kuitenkin mainitaan, että ministeriöt vastaavat huoltovarmuudesta ja kehittävät sitä omalla toimialallaan valtioneuvoston ohjesäännön (262/2003) mukaisesti. Tavoitepäättökseen olisi hyvä kirjata tarkemmin myös mitä kriittisten yritysten ohjauksella tarkoitetaan.

Luonnoksessa mainitaan, että Huoltovarmuuskeskuksen tehtävänä on tukea huoltovarmuuskriittisiä yrityksiä laajentamaan varautumistaan. Tavoitepäättökseen olisi hyvä kuvata mitä konkreettisia tukimuotoja Huoltovarmuuskeskuksella on tarjota.

Luonnoksen luvussa 2.2. mainitaan, että ”Kansainvälisen huoltovarmuustyön toimintamalleja ovat yhteiset varastot, mekanismit kansainvälisen avun antamiseksi ja vastaanottamiseksi, tuotantovaraukset, yhteishankinnat sekä tutkimus- ja kehittämissuunnitelmat”. Kansainvälinen yhteistyö on huoltovarmuuden kehittämisen osalta hyvin keskeinen. Tämän osalta on kuitenkin huomioitava, että tieto yhteispohjoisesta ja eurooppalaisesta varautumisesta on riittävän hyvin tiedossa eri huoltovarmuustoimijoilla. Valmiussuunnitelmia tekeillä tahoilla on oltava riittävän hyvä tieto siitä, mihin ja miten kuhunkin uhkaan ollaan varautumassa, jotta tämä varautumisen resurssi voidaan huomioida omassa valmiussuunnittelussa. Lisäksi suunnitelmia tekevän tahon on voitava arvioida missä uhkatilanteissa yhteiseen varautumiseen kohdistuu häiriötekijöitä, esimerkiksi miten logistiikan häiriöt vaikuttavat materiaaliirtoihin. On huolellisesti arvioitava, mitkä elintärkeistä toiminnoista on välttämätöntä turvata kansallisin toimenpitein.

Lausunnot lukuun 3. Kehittämiskohteiden taustat ja tavoitteet

Luvun 3 osalta olisi hyvä käydä läpi kaikkia osa-alueita koskevat yhteiset nimittäjät. Nyt esimerkiksi kyberuhkien osalta todetaan, että ”Suomi varautuu kyberuhkiin ennakoivasti”. Tämän tulisi olla kaikkien uhkien osalta itsestäänselvyys, että uhkiin pyritään varautumaan ennakoivasti. Vastaavasti disinformaation osalta todetaan, että ”Turvallisuusviranomaisten ja Huoltovarmuuskeskuksen keskinäistä yhteistyötä syvennetään sekä ennakoivassa varautumistoiminnassa että vakavien häiriötilanteiden aikaisessa toiminnassa.” Vastaavaa kehitystä lienee tarpeen tehdä kaikkien kohdassa 3.2 käsiteltyjen osa-alueiden näkökulmasta.

Luonnoksen kohdassa 3.4. todetaan, että ”Alueellisen valmiuden ja varautumisen koordinaatiotehtävää tarkastellaan osana aluehallintouudistusta ja erityisesti osana tulevien elinvoimakeskusten tehtäviä.” Tämän voi ymmärtää siten, että koordinaatiotehtävän sijoittuminen elinvoimakeskukseen on jo varmistunut aluehallintouudistuksessa. Mikäli tämä tehtävänjako tulevien virastojen osalta on vielä epävarma, on tätä tekstiä tarpeen muuttaa yleisluontoisemmaksi.

Luonnoksen kohdassa 3.4. todetaan, että ”Varautumisesta ja huoltovarmuudesta vastaavat alue- ja paikallistason viranomaiset päivittävät tai tarvittaessa laativat yhteistyössä huoltovarmuusorganisaation alueellisten toimijoiden kanssa varautumissuunnitelmat suhteessa keskeisiin kansallisiin ja alueellisiin riskeihin.” Kansallisiin ja alueellisiin riskeihin peilautuvat varautumissuunnitelmat on sinänsä erittäin kannatettava kehityskulku, mutta tämä muotoilu ei ota kantaa siihen, kenellä on koordinaativastuu ja ylipäänsä vastuu mistäkin asiasta.

Oppi- ja tutkimuslaitoksissa tehtävä ennakointi- ja analyysityö olisi hyvä sitoa luonnoksen kohtaan 3.5. Tieteen ja tutkimuksen tulisi olla olennainen osa huoltovarmuustyötä myös tältä osin.

Luonnoksen kohdassa 3.6 käsitellään osaamista ja osaavaa työvoimaa. Tässä yhteydessä olisi hyvä käsitellä myös kausityövoima ja muun tilapäisen työvoiman saatavuus erilaisissa vakavissa häiriötilanteissa tai poikkeusoloissa.

Lausunnot lukuun 4. Toimialakohtaiset huoltovarmuustavoitteet ja kehittämiskohteet

Luvun 4 osalta olisi hyvä käydä läpi yhteiset nimittäjät. Esimerkiksi kuljetusten osalta todetaan, että ”Siviiliyhteiskunnan ja sotilaallisen maanpuolustuksen kuljetustarpeet on sovittava yhteen. Molemmille varmistetaan riittävät toiminnan edellytykset Puolustusvoimien valmiutta kohotettaessa ja poikkeusoloissa.” Vastaava yleistavoite olisi hyvä asettaa jokaiselle toimialalle. Vastaavasti rakentamisen osalta on maininta ”Kirstynyt turvallisuustilanne edellyttää tuotantovaraussopimuksia Puolustusvoimien ja aikaisempaa laajemman yritysverkoston kanssa. Varastointijärjestelyjen tarkentamista tehdään yhteistyössä Puolustusvoimien ja Huoltovarmuuskeskuksen sekä huoltovarmuuskriittisten yritysten kanssa.”, mikä sopii yleistavoitteeksi kaikille toimialoille.

Luonnoksen kohdassa 4.1 tulisi selkeämmin tuoda esille polttoaineisiin liittyvät tarpeet. Kriisiajan energian tarpeen ja varautumisjakson pituuden lisäksi tulee arvioida mahdollisuudet käyttää korvaavia polttoainelaatuja meriliikenteessä, ajoneuvoissa ja työkoneissa sekä energiantuotanto-laitoksissa. Tämä antaa huomattavia mahdollisuuksia polttoainehuollon riittävyyden varmistamiseksi kriiseissä.

Kohdassa 4.3. mainitaan, että ”Elintarvikemarkkinoiden toimivuutta ja alkutuotannon asemaa parannetaan”. Tämä on varmasti yhteiskunnan toimivuuden kannalta tärkeä tavoite, mutta ei

välttämättä juuri tämän strategian tavoitteiden kannalta olennaista parantaa yksittäisen toimialan asemaa.

Luonnoksen kohdassa 4.5 olisi hyvä tarkastella myös vesihuoltolaitosten vaihtoehtoisten vedenottopisteiden tarpeellisuutta koko valtakunnassa tai vähintään suurten kaupunkien osalta.

Luonnoksen kohdassa 4.6. on onnistuneesti tuotu esille teollisuuspoliittisen strategian tarve ja merkitys. Tässä kohdassa olisi hyvä viitata myös valmisteilla olevaan mineraalistrategiaan (TEM126:00/2023), jonka tulisi niin ikään tukea huoltovarmuuden tavoitteita.

Kriittisen teollisuuden varautumisen keinojen riittävyys ja ajanmukaisuus olisi hyvä tarkastella uudelleen. Niin ikään toimialojen välisten keskinäisriippuvuuksien aiempaa parempi ymmärrys ja tunnistaminen tulisi olla yksi päätöksen tavoitteista.

Kohdassa 4.10 Huoltovarmuusorganisaatiolle annetaan huomattavan laaja tehtävä ”Huoltovarmuusorganisaation tehtävänä on varmistaa, että ilmastoon ja avaruuteen liittyviin läpileikkaaviin huoltovarmuusriskeihin ja -vaikutuksiin varaudutaan kokonaisvaltaisesti ja koordinoitusti.” Hienoa, että huoltovarmuusorganisaatio varmistaa koordinoitun ja kokonaisvaltaisen varautumisen tulevaisuuden yhteen suurimpaan haasteeseen. Tämän yhteydessä on jälleen hyvä varmistaa, että organisaation mandaatti tehtävän hoitamiseksi on riittävä ja siten toteutettavissa.

Lausunnot lukuun 5. Huoltovarmuustoiminnan rahoitus ja kehitys

Huoltovarmuuslainsäädännön uudistamisen yhteydessä arvioidaan myös huoltovarmuustoiminnan rahoituksen riittävyys. Uudistamishanke tulee vaikuttamaan elinkeinoelämään ja kustannuksiin, minkä vuoksi on tärkeätä, että uudistamishankkeen yhteydessä kuullaan laajasti myös elinkeinoelämän toimijoita.

Lausunnot lukuun 6. Valtioneuvoston tavoitteiden seuranta

Luvussa todetaan, että suunnitelma tavoitepäätöksen toimeenpanosta laaditaan ministeriöiden ja Huoltovarmuuskeskuksen yhteistyönä. Koska tavoitepäätös asettaa tehtäviä paljon myös Huoltovarmuusorganisaatiolle, on tärkeätä pitää Huoltovarmuusorganisaatio tiiviisti mukana toimeenpanosuunnitelman laadinnassa.

Huoltovarmuuden tavoitepäätöksen asettamalla suuntaviivoilla voi olla vaikutusta myös päivitystyön alla olevaan huoltovarmuuslainsäädäntöön, mikä osaltaan vaikuttaa myös elinkeinoelämän toimintaan ja etenkin toimintaympäristöön. Tämän vuoksi on kannatettavaa pitää myös elinkeinoelämän liitot tietoisina toimeenpanosuunnitelmasta sekä siinä määrittelyssä

huoltovarmuuden tasosta. Avoimen vuorovaikutuksen myötä elinkeinoelämän on helpompi suunnitella oma varautumisen tasonsa ja painopisteensä siltä osin kun säädökset eivät aseta suoria velvoitteita toiminnanharjoittajille. Huoltovarmuusorganisaation toimintaan osallistuu vain hyvin rajoitettu määrä elinkeinoelämän toimijoita, mutta yhteiskunnan toimivuuden kannalta on tärkeätä, että varautumisen suunnittelussa huomioidaan elinkeinoelämän kyvykkyydet ja verkostot laajemmin.

Muut selontekoa koskevat yleiset kommentit

Nyt lausuttavana ollut luonnos Valtioneuvoston päätöksestä huoltovarmuuden tavoitteista vastaa paremmin turvallisuustilanteen muutoksen aikaansaamiin haasteisiin kuin voimassa oleva huoltovarmuuden tavoitepäätös.

Valtioneuvoston päätös on strategiatasoinen asiakirja, jonka kirjaukset on tavallisesti laveita ja aikaa kestäviä mahdollistaen esimerkiksi erilaisen teknologiakehityksen. Strategia tarvitsee tuekseen konkreettisen tason perustelumuiustion ja toimeenpanosuunnitelman. Tavoitteiden tulee olla mitattavissa ja seurattavissa olevia toimenpiteitä. Tavoitepäätöksen linjaukset jäävät nyt osin epäselviksi sekä se, mikä taho tavoitteiden totuttamisesta vastaa ja kuka osallistuu. Tavoitepäätös ei varsinaisesti määrittele minkälainen huoltovarmuuden taso olisi hyvä saavuttaa ja miten? Luonnoksessa otetaan kantaa siihen, että tavoitepäätöksellä on vaikutuksia valtionalouden budjettiin. Tämän lisäksi tuodaan esille, että huoltovarmuusrahaston kantokykyä tulee jatkossa tarkastella. Tavoitetila on ideaalitila, jonka toteutuminen riippuu huomattavan paljon huoltovarmuuteen kohdistettavasta rahoituksesta. Tämän vuoksi konkreettisia toimenpiteitä on välttämätöntä pohtia samanaikaisesti tavoitepäätöksen valmistelun kanssa.

Päätöksessä käytetyt sanat ohjaa, tukee ja huolehtii tulee tarkastella koko tavoitepäätöksen osalta. Strategia, joka soveltuu sanamuodoiltaan joustavasti julkiselle, yksityiselle ja kolmannelle sektorille, on terminologisesti haastava. Erytystä huomiota on kiinnitettävä sanan ohjaa käyttöön. Kenellä on todellinen mandaatti ohjata ja ketä sekä mikä on suositusten velvoittavuus? Käytettyjen termien tulee olla johdonmukaisia ja kuvata tosiasiallisia ohjaussuhteita sekä mandaattia. Myös yhteistyössä tehtävien asioiden osalta on sanamuodot tarkistettava, jotta varmistutaan riittävästä koordinaatiosta, päävastuullisuudesta ja tehtävänjaosta. Johtosuhteiden tulee olla selkeästi määritelty.

Elinkeinoelämän rooli on syytä määritellä luonnoksen tekstiä selkeämmin. Yritysten kanssa tulee käydä läpi uhkamallit ja niihin varautuminen, jotta elinkeinoelämän toimijat pystyvät arvioimaan mikä on mahdollista ja millä edellytyksillä. Yritykset toimivat liiketaloudellisin perustein, joten tämä on otettava huomioon toimenpiteissä. Tavoitepäätöksessä olisi hyvä mainita, että elinkeinoelämän osallistuminen huoltovarmuustyöhön on vapaaehtoista siltä osin kuin siitä ei erikseen säädöksissä vaadita.

Sanaa kriittinen on käytetty useissa eri asiayhteyksissä. On hyvä tarkistaa kauttaaltaan, onko sana kriittinen riittävän selkeästi määritelty. Kuvaako se riittävästi tavoiteltavaa huoltovarmuuden tasoa ja toisaalta huomioiko kriittisyys määritelmänä riittävän selkeästi, kattavasti ja yhdenvertaisesti eri toimialat.

Luonnoksessa yhteistoiminnan kehittämistä käytetään määritelmää ”syvennetään” useassa kohdassa. Tätä olisi hyvä vähintään toimenpanosuunnitelmassa saattaa konkreettisemmalle tasolle.

Luonnos ei ota kantaa työtaistelutoimien huoltovarmuusvaikutuksiin. Sen ohella, että työtaistelutoimet heikentävät talouskasvua, toimintaympäristön ennustettavuutta ja tekevät elinkeinonharjoittamisesta vähemmän houkuttelevan, työtaistelutoimet myös aikaansaavat jatkuvatoimisessa prosessiteollisuudessa pitkäkestoisia tuotantokatkoksia ja aiheuttavat lisäksi tarpeettomia turvallisuusriskejä. Työtaistelu voi aiheuttaa vakavia häiriötilanteita ja rapauttaa huoltovarmuuden ainakin hetkellisesti.

Mika Aalto

Kemianteollisuus ry

Toimitusjohtaja

Ojala Mirva
Kemianteollisuus ry

Asia: VN/30737/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston päätökseksi huoltovarmuuden tavoitteista

Lausunto

Lausunnot lukuun 1. Johdanto

- a. Ensimmäinen kappale esitetään poistettavaksi. Kirjaus ei ole riittävän täsmällinen, eikä kuvaa huoltovarmuuden roolia osana koko-naisturvallisuutta selkeällä tavalla.
- b. Luvussa esiintyvä jaottelu siviiliyhteiskunnan varautumiseen sotilaallisen maanpuolustuksen vastinparina ei ole kokonaisturvallisuuden mallin näkökulmasta tasapainoinen tapa esittää koko yhteis-kunnan varautuminen. Kyseisiä kohtia esitetään muutettavaksi tai poistettaviksi.

Lausunnot lukuun 2. Huoltovarmuuden toteuttamisen lähtökohdat

- a. Kyseisessä kappaleessa kirjaukset huoltovarmuudesta osana koko-naisturvallisuutta ovat selkeämmin Yhteiskunnan turvallisuusstrategian mukaisia.
- b. Huoltovarmuuskeskuksen ja huoltovarmuusorganisaation roolien kuvaus tulisi saattaa vastaamaan voimassa olevaa lainsäädäntöä esim. HVK:n hallituksen roolin osalta.

Lausunnot lukuun 3. Kehittämiskohteiden taustat ja tavoitteet

- a. Luvussa tulisi selkeyttä yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin ja huoltovarmuuden kannalta kriittisen infrastruktuurin välisiä eroja. Nyt käsitteitä ei käytetä täsmällisesti ja jää epäselväksi kumpaa tar-koitetaan missäkin kohtaa. Kriittisen infrastruktuurin kontekstointi sitä käsiteltäessä vähentää erilaisia tulkintoja.
- b. CORE-mallin nostaminen lukuisten vastaavien joukosta tässä yh-teydessä ei ole tarkoituksenmukaisin ja aikaa kestävin ratkaisu. Mallin hyväksyminen kansalliseen käyttöön edellyttää laajempaa tarkastelua.

Lausunnot lukuun 4. Toimialakohtaiset huoltovarmuustavoitteet ja kehittämiskohteet

- a. Esitetään yritysten varautumissuunnitteluun liittyvään kohtaan lisättäväksi mainintaa CER-direktiivin toimeenpanon mahdollistamista uusista toimivaltuuksista.

Lausunnot lukuun 5. Huoltovarmuustoiminnan rahoitus ja kehitys

-

Lausunnot lukuun 6. Valtioneuvoston tavoitteiden seuranta

-

Muut selontekoa koskevat yleiset kommentit

Turvallisuuskomitean sihteeristö kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta valtioneuvoston päätökseksi huoltovarmuuden tavoitteista. Ajankohtainen turvallisuuspoliittinen tilanne huomioiden huoltovarmuuden tavoitteiden tarkastelu ja määrittely ovat tarpeellisia ja erittäin tärkeitä toimia. Huoltovarmuuden kysymyksiä tulee aina tarkastella osana kokonaisturvallisuuden viitekehystä, joka luo perustan suomalaisen yhteiskunnan varautumistyölle.

Valtioneuvoston ja ministeriöiden toimesta on parhaillaan samanaikaisesti käynnissä useita eri selvitystöitä ja selontekoja, jotka valmistuessaan tulevat keskeisesti vaikuttamaan myös huoltovarmuuspäätöksen sisältämiin asiakokonaisuuksiin. Tästä syystä Turvallisuuskomitean sihteeristö esittää harkittavaksi valtioneuvoston päätöksen huoltovarmuuden tavoitteista viimeistely- ja hyväksymisajankohdan myöhentämistä. Paremmalla aikautuksella sekä eri selvitysten tulosten yhdenmukaistamisella vältetään ristiriitaiset kirjaukset ja päällekkäisyydet sekä mahdollistetaan tarkempi arviointi ja yhteensovittaminen huoltovarmuuden tavoitteiden pohjaksi. Yllä mainittuja käynnissä olevia hankkeita ovat muun muassa:

- Ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko
- Puolustuspoliittinen selonteko
- Yhteiskunnan turvallisuusstrategian päivitys
- Suomen kansallisen turvallisuuden strategian laatiminen.
- Suomen kyberturvallisuusstrategian uudistaminen.
- Kriittisen infrastruktuurin kriisikestävyytlainsäädäntö (CER) ja sitä koskeva viranomaistoiminta.
- Valtioneuvoston turvallisuusjohtamisen toimintamallin kehittäminen -hanke.

Päätöksessä siviiliyhteiskunnan varautuminen kuvataan sotilaallisen maan-puolustuksen vastinparina. Kyseinen ajatustapa ja keinotekoinen jako sotilas- ja siviilipuolustukseen on suomalaiselle kokonaisturvallisuusajattelulle vieras ja jopa haitallinen lähestymistapa. Päätöksessä tulisi pyrkiä korostamaan huoltovarmuuden roolia osana kokonaisturvallisuutta, jossa kaikki yhteiskunnan elintärkeät kokonaisuudet ovat kiinteästi kytköksissä toisiinsa.

Perheentupa Christian
Puolustusministeriö - Turvallisuuskomitean sihteeristö

Asia: VN/30737/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston päätökseksi huoltovarmuuden tavoitteista

Lausunto

Lausunnot lukuun 1. Johdanto

-

Lausunnot lukuun 2. Huoltovarmuuden toteuttamisen lähtökohdat

-

Lausunnot lukuun 3. Kehittämiskohteiden taustat ja tavoitteet

-

Lausunnot lukuun 4. Toimialakohtaiset huoltovarmuustavoitteet ja kehittämiskohteet

-

Lausunnot lukuun 5. Huoltovarmuustoiminnan rahoitus ja kehitys

-

Lausunnot lukuun 6. Valtioneuvoston tavoitteiden seuranta

-

Muut selontekoa koskevat yleiset kommentit

Mikro- ja yksinyrittäjät ry:n mielestä päätösluonnoksessa yritysten rooli huoltovarmuusorganisaatiossa on aivan oikein nähty keskeisen tärkeäksi. Luonnoksessa on kuitenkin keskitytty vain huoltovarmuuden kannalta kriittisten yritysten aseman arviointiin, eikä laajempaan kokonaisuuteen.

Hyvin iso osa huoltovarmuuden kannalta tärkeistä toiminnoista tuotetaan yrityksissä. Mikroyritysten osuus kaikista yrityksistä on peräti 95 % ja niissä on neljännes kaikkien yritysten työpaikoista. Huoltovarmuusarvioinnissa mikroyritysten merkitys on yleisemminkin jäänyt aivan liian pieneen osaan. Viranomaisten ja suurempien yritysten toiminnassa muutokset ottavat aina aikansa. Mikroyritykset ovat uudistajia, joiden on selviytyäkseen ja kasvaakseen tehtävä toisin ja reagoitava nopeasti.

Mikroyritysten vahvuutena onkin ketteryys ja rohkeus vastata nopeasti muuttuviin tarpeisiin. Ne pystyvät myös toimimaan puskurina erilaisissa kriisitilanteissa. Esimerkiksi koronapandemian aikana mikroyritysten henkilöstön määrä ja osuus kaikista työikäisistä kasvoi, kun taas isompien yritysten henkilöstön määrä laski.

Toimivat markkinat, monipuolinen tuotannollinen pohja sekä vakaa ja kilpailukykyinen talous ovat huoltovarmuuden lähtökohtia. Päätösluonnoksen tarkoituksena on määrittää huoltovarmuustyön kansalliset tavoitteet sekä ohjata ja antaa suuntaviivoja niiden täytäntöönpanoon.

Mikroyritykset on pidettävä mukana kaikessa huoltovarmuutta koskevassa kehittämistyössä. On erittäin tärkeää, että mikroyritysten merkitys ja potentiaali nostetaan myös huoltovarmuuden tavoitteita koskevan valtioneuvoston päätöksen tekstiin.

Hanén Liisa
Mikro- ja yksinyrittäjät ry

Asia: VN/30737/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston päätökseksi huoltovarmuuden tavoitteista

Lausunto

Lausunnot lukuun 1. Johdanto

”Päätös ohjaa ja antaa suuntaviivoja valtion keskus- ja aluehallinnon sekä kuntien viranomaisille ja muille sellaisille toimijoille, jotka vastaavat oman hallinnonalansa huoltovarmuudesta, sen johtamisesta ja kehittämisestä. Huoltovarmuussuunnittelua tehdään yhteistyössä aluekehittämisestä ja koheesiopolitiikasta vastaavien ministeriöiden sekä alue- ja paikallistason kanssa, ja huoltovarmuus tunnistetaan osana aluekehittämisen suunnittelua ja toimeenpanoa.

Päätös on valmisteltu laajassa poikkihallinnollisessa yhteistyössä, jossa on kuultu eri sidosryhmiä. Valtioneuvoston nimittämä Huoltovarmuusneuvosto on osallistunut päätöksen valmisteluun tuomalla esille huoltovarmuusorganisaation sektori- ja pooliorganisaation yksityisen ja kolmannen sektorin näkemyksiä. Ministeriöt ovat valmistelun yhteydessä tarkastelleet oman hallinnonalansa varautumisen riittävyyttä mukaan lukien materiaalin varautuminen.”

Vantaan lausunto: Huoltovarmuus päätös on ohjaava ja suuntaviivoja antava päätös myös kuntien viranomaisille. Tekstistä ei käy ilmi, miten kunnat ja kaupungit ovat osallistuneet valmisteluun ja miten kuntia on kuultu päätösvalmistelussa.

Lausunnot lukuun 2. Huoltovarmuuden toteuttamisen lähtökohdat

”Huoltovarmuuden näkökulmasta keskeistä on eri toimijoiden (viranomaiset, yksityinen sektori, kansalaisjärjestöt ja kansalaiset) välinen vuorovaikutus paikallisella, alueellisella, kansallisella ja kansainvälisellä tasolla.”

Vantaan lausunto: Kuntien rooli eri toimijoiden vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä korostuu erityisesti paikallisella tasolla.

Lausunnot lukuun 3. Kehittämiskohteiden taustat ja tavoitteet

”Varautumisesta ja huoltovarmuudesta vastaavat viranomaiset ja huoltovarmuusorganisaatio ylläpitävät ja kehittävät huoltovarmuuden turvaamiseksi tarvittavaa poikkihallinnollista varautumista aluetasolla sekä varmistavat elinkeinoelämän, julkishallinnon ja kolmannen sektorin alueellisen yhteistoiminnan ja tiedonvaihdon tunnistaen ja huomioiden myös paikallisella tasolla toimivat yhteisöt. Kehittämistyössä huomioidaan varautumiseen vaikuttavat alueelliset ja paikalliset erityispiirteet ja erot. Alueellisella ja paikallisella tasolla varautuminen sovitetaan yhteen hyvinvointialueiden kanssa.”

Vantaan lausunto: Alueellisen ja paikallisen varautumisen yhteensovittamisessa sekä paikallisten erityispiirteiden huomioimisessa kuntien rooli on merkittävä. Tätä ei ole kehittämistyössä riittävästi tunnistettu.

”Huoltovarmuuskriittisten toimintojen jatkuvuuden turvaamiseksi hyvinvointialueiden, kuntien, kuntayhtymien ja muiden kuntien yhteenliittymät varmistavat sekä sopimuksellisin menettelyin että varautumissuunnitelmien yhteensovittamisella omien kriittisten toimintojensa jatkuvuus myös normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Kunnat ja hyvinvointialueet määrittävät yhteistyössä vastuuministeriöiden, keskushallinnon ja huoltovarmuusorganisaation kanssa varautumissuosituksen niiden vastuulla oleville huoltovarmuuden kannalta kriittisille toiminnoille. Lisäksi kunnat ja hyvinvointialueet kehittävät varautumiseen ja huoltovarmuuteen liittyvää verkostoyhteistyötä ja selvittävät yhteistyössä Huoltovarmuuskeskuksen kanssa edellytykset tiivistää yhteistyötä huoltovarmuusorganisaation kanssa.”

Vantaan lausunto: Yhteistyön johto- ja ohjausvastuu tulisi kuvata tarkemmin. Yhteistyö ei toteudu ilman asianmukaista ohjausta ja johtamista.

”Nopeasti muuttuvassa toimintaympäristössä tilannekuva- ja ennakointityö ovat keskeisessä roolissa. Huoltovarmuuden turvaamiseksi on tunnistettava ennakoivasti huoltovarmuutta uhkaavia tapahtumia ja ilmiöitä. Tämä tavoite saavutetaan keräämällä ajantasaista ja kattavaa tilannekuvaa, joka mahdollistaa eri toimijoiden keskinäisriippuvaisuuksien ja heijastevaikutusten havaitsemisen. Tilannekuvatyö tukee myös huoltovarmuuskriittisten organisaatioiden omaa jatkuvuudenhallintaa sekä tarkoituksenmukaisten toimenpiteiden käynnistämistä oikea-aikaisesti. Toimintaympäristön seurannalla tuotetaan analyyskejä ja ennakointitietoa huoltovarmuutta tukevien päätösten sekä toimenpiteiden kohdentamiseksi.”

Vantaan lausunto: Kunnilla on hyvin laajasti reaaliaikaista tietoa yhteiskunnan tilasta ja kunnille tulee myös jakaa kansallista ja alueellista tilannekuvaa. Tällä hetkellä valtioneuvoston tilannekeskus ei jaa turvallisuuden tilannekuvaa kunnille ollenkaan, mikä osaltaan hankaloittaa yhteistyötä ja ennakointia.

Lausunnot lukuun 4. Toimialakohtaiset huoltovarmuustavoitteet ja kehittämiskohteet

”Varautumisen tavoitteena on elintärkeiden palvelujen ja infrastruktuurin toiminnan jatkuvuuden turvaaminen normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Huoltovarmuuden toimialakohtaisessa varautumisessa keskeinen tavoite on tunnistaa ne toiminnot ja toimintojen väliset keskinäisriippuvuudet, joiden häiriötön toiminta on Suomen huoltovarmuuden kannalta välttämätöntä. Keskinäisriippuvuuksien kasvu vaatii entistä parempaa kriittisten arvoketjujen tunnistamista ja hallintaa. Ministeriöt ja huoltovarmuusorganisaatio edistävät toimialojen normaaliolojen yhteistyötä, joka on laajennettavissa poikkeusolojen ja normaaliolojen vakavien häiriötilanteiden vaatimuksiin.”

Vantaan lausunto: Toimialakohtaisessa varautumisessa tulee kiinnittää erityistä huomiota eri toimijoiden ja toimintojen kriittisiin tekijöihin sekä yhteisen tilannekuvan ylläpitämiseen. Kunnat ovat keskeisiä toimijoita normaaliolojen poikkeustilanteissa.

Lausunnot lukuun 5. Huoltovarmuustoiminnan rahoitus ja kehitys

”Valmiuslain (1552/2011) 12 §:ssä on säädetty viranomaisten velvollisuudesta varautua poikkeusoloihin. Viranomaisten on huomioitava näiden varautumistoimien kustannukset toimintamenojensa kohdentamisessa. Viranomaisten toiminnan rahoituksesta erityistilanteiden aikana säädetään erikseen.”

Vantaan lausunto: Valmiuslain 12 §:n mukainen varautumisvelvollisuus ja toimintaympäristön nopeat muutokset edellyttävät myös kuntien rahoituksen tarkastelua. Rahoituksen osalta olisi hyvä luoda kestävämpi malli, joka huomioisi paremmin nopeasti muuttuvat tilanteet.

Lausunnot lukuun 6. Valtioneuvoston tavoitteiden seuranta

”Vastuu seurantatehtävästä on työ- ja elinkeinoministeriöllä, joka laatii suunnitelman tavoitepäätöksen toimeenpanosta yhteistyössä ministeriöiden ja Huoltovarmuuskeskuksen kanssa. Toimeenpanosuunnitelmassa määritellään eri viranomaisten vastuut ja toimenpiteiden tarkempi aikataulutus”

Vantaan lausunto: Päätös ohjaa ja antaa suuntaviivoja valtion keskus- ja aluehallinnon sekä kuntien viranomaisille ja muille sellaisille toimijoille, jotka vastaavat oman hallinnonalansa huoltovarmuudesta, sen johtamisesta ja kehittämisestä. Päätöksen toimeenpanoa varten laaditaan erillinen suunnitelma, jossa määritellään eri viranomaisten vastuut ja toimenpiteiden tarkempi aikataulutus. Varsinaisessa tavoitepäätöksessä tulisi ottaa tarkemmin kantaa toimeenpanosuunnitelman tekemiseen sekä yhteistyöhön eri viranomaisten, myös kuntien kanssa. Myös seurantaan ja raportointiin on hyvä kiinnittää tarkempi huomio.

Muut selontekoa koskevat yleiset kommentit

Vantaan lausunto: Tässä luonnoksessa puhutaan pääosin vain yritysten ja kolmannen sektorin toimijoista. Kuitenkin huoltovarmuudella halutaan edistää yhteiskunnan toimintakykyä, elintärkeitä toimintoja, väestön terveyttä ja hyvinvointia jne. Lisäksi halutaan ennalta ehkäistä disinformaation yhteiskunnallista vahinkoa, henkistä kriisinsietokykyä demokratian vahvistamiseksi

Korte Terttu

Vantaan kaupunki - Kaupunginjohtajan viranhaltijapäätös 22.1.2024

Asia: VN/30737/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston päätökseksi huoltovarmuuden tavoitteista

Lausunto

Lausunnot lukuun 1. Johdanto

Valtioneuvoston päätös huoltovarmuuden tavoitteista on päätöksen ensimmäinen päivitys sekä koronapandemian että Ukrainan sodan puhkeamisen jälkeen. Päätösluonnoksesta on luettavissa paitsi muuttuneen toimintaympäristön vaikutuksia myös Huoltovarmuuskeskuksen kevään 2020 jälkeen tapahtuneiden uudelleenorganisointien vaikutuksia. Päätösluonnoksen varsin keskeneräisistä ja vaikeaselkoisista linjanvedoista on nähtävissä, että huoltovarmuuskeskus, sen organisaatio, toimintamallit ja tavat hakevat edelleen muotoaan. Epäselvää on muun muassa se, miten Euroopan unionin CER-direktiivin toimeenpano Suomessa kokonaisuudessaan vaikuttaa huoltovarmuusorganisaation tulevaan muotoutumiseen.

On syytä kysyä, onko huoltovarmuus päätöksen päivittämiselle oikea aika nyt, kuten direktiivin toimeenpano on vielä epäselvää ja hallitusohjelman mukaiset muutokset kansallisen turvallisuuden johtamisessa sekä aluehallinnon järjestämisessä ovat vielä pahasti kesken.

Pohjois-Savon liitto haluaa kiinnittää huomiota erityisesti päätösluonnoksen johdannon huomattaviin sisäisiin ristiriitoihin. Päätöksen lähtökohdaksi otettu ajatus, jonka mukaan ”Huoltovarmuus on yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden perusta” on hyvin omintakeinen tulkinta Suomen kokonaisturvallisuuden mallista. Kokonaisturvallisuuden malli linjataan valtioneuvoston periaatepäätöksessä Yhteiskunnan turvallisuusstrategiasta (jatkossa mahdollisesti Yhteiskunnan kokonaisturvallisuusstrategia) ja se muodostaa pohjan kansallisen varautumisen järjestämiselle Suomessa. Huoltovarmuudellinen varautuminen on osa tätä varautumisen järjestelmää.

Niin ikään toteamus ”Huoltovarmuus otetaan huomioon kaikessa päätöksenteossa kaikilla hallinnonaloilla” on sinänsä itsestäänselvyyden toteamus, mutta on yhdessä muun tekstin kanssa omiaan hämärtämään huoltovarmuuden roolia osana varautumisen kokonaisuutta. Valmiuslain 13 §

mukaan ”Varautumista johtaa ja valvoo valtioneuvosto sekä kukin ministeriö toimialallaan. Kukin ministeriö yhteensovittaa varautumista omalla toimialallaan.” Huoltovarmuusorganisaatio ja sen toimintaa koordinoiva Huoltovarmuuskeskus tukevat tätä ministeriöiden varautumistoimintaa osallistuen muun muassa nyt lausunnolla olevan valtioneuvoston päätöksen valmisteluun hallinnon tukena.

Valtioneuvoston päätös huoltovarmuuden tavoitteista voidaan nähdä eräänä valmiuslain mukaisena valtioneuvoston varautumisen yhteensovittamisen toimenä. Tämän päätöksen tulisi siis osaltaan jäsentää ja edelleen selkeyttää Suomen kansallisen varautumisen järjestelmää. Nykyinen luonnos kuitenkin kokonaisturvallisuuden malliin nähden ristiriitaisella tavalla pyrkii nostamaan huoltovarmuuden järjestämistä omaksi erilliseksi kokonaisuudekseen. Valtioneuvoston päätöksen huoltovarmuuden turvaamisesta olisi muutenkin sääntelyn johdonmukaisuuden vuoksi selkeintä viitata lähtökohtaisesti alan

keskeiseen lakiin ts. lakiin huoltovarmuuden turvaamisesta (1390/1992). Tässä laissa huoltovarmuuden lähtökohdaksi asetetaan lain tarkoituksensa ”poikkeusolojen ja niihin verrattavissa olevien vakavien häiriöiden varalta turvata väestön toimeentulon, maan talouselämän ja maanpuolustuksen kannalta välttämättömät taloudelliset toiminnot ja niihin liittyvät tekniset järjestelmät (huoltovarmuus)”. Vaikka päätösluonnoksessakin viitataan huoltovarmuuslainsäädännön kokonaistarkasteluun ei tässä päätöksessä voida tehdä linjanvetoja, jotka ovat selkeästi ristiriidassa vähintäänkin voimassa olevan lainsäädännön hengen kanssa.

Pohjois-Savon liitto on aktiivisesti tukemassa alueellisen varautumisen sekä sen osana alueellisen huoltovarmuustoiminnan kehittämistä Kokonaisturvallisuuden klusteri -hankkeessaan. Hanke toteuttaa osaltaan itäisen Suomen visiotyöryhmän tavoitteita. Sen lähtökohtana on ymmärrys toimintaympäristön muutoksista, joita päätösluonnoksessa listataan. Nämä toimintaympäristön muutokset haastavat erityisesti itäisessä Suomessa huoltovarmuusjärjestelmän suorituskykyä uudella tavalla ja pidämme siksi erittäin tärkeänä kehittää sekä hallinnonalojen että hallinnon eri tasojen varautumisen järjestelmän toimivuutta kokonaisuudessaan. On olennaista, että huoltovarmuusorganisaation rooli ymmärretään tätä kokonaisuutta aktiivisessa vuorovaikutuksessa tukevana toimintana. On puolestaan vältettävä tilannetta, jossa Huoltovarmuuskeskus huoltovarmuusorganisaation koordinoivana laitoksena laajentaa tehtäväkenttäänsä tarpeettomasti hallinnon toimivaltuuksien kanssa päällekkäisiin toimiin.

Tässä suhteessa haluamme kiinnittää huomiota tapaan, jolla päätösluonnoksessa käsitellään huoltovarmuusorganisaation roolia suhteessa alueellisen varautumisen järjestelmään.

Luonnoksen mukaan: ”Päätös ohjaa ja antaa suuntaviivoja valtion keskus- ja aluehallinnon sekä kuntien viranomaisille ja muille sellaisille toimijoille, jotka vastaavat oman hallinnonalansa huoltovarmuudesta, sen johtamisesta ja kehittämisestä. Huoltovarmuussuunnittelua tehdään yhteistyössä aluekehittämisestä ja koheesiopolitiikasta vastaavien ministeriöiden sekä alue- ja paikallistason kanssa, ja huoltovarmuus tunnistetaan osana aluekehittämisen suunnittelua ja toimeenpanoa.”

On syytä kysyä ensinnäkin, mitä ovat 'muut sellaiset toimijat, jotka vastaavat hallinnonalansa huoltovarmuuden suunnittelusta', kun kerran valmiuslain mukaan ministeriöt vastaavat hallinnonalansa varautumisesta kokonaisuudessaan. Mitä on se huoltovarmuussuunnittelu, jota tehdään nimenomaan aluekehittämisestä ja koheesiopoliitikasta vastaavien ministeriöiden kanssa ja miten tämä suhteutuisi 'alue- ja paikallistasoon'. On sinänsä positiivista ja välttämätöntä, että huoltovarmuus tunnistetaan osaksi aluekehittämisen suunnittelua ja toimeenpanoa. Päätösluonnoksessa olisi tarpeen tunnistaa aluetoimijoiden hallinnollinen asema, kuten maakunnan liittojen rooli aluekehitysviranomaisena. Tätä tunnistamista eivät palvele kovin yleiselle tasolle jäävät määrittelyt 'toimijoista'.

Lausunnot lukuun 2. Huoltovarmuuden toteuttamisen lähtökohdat

-

Lausunnot lukuun 3. Kehittämiskohteiden taustat ja tavoitteet

Pohjois-Savon liitto haluaa kiinnittää huomiota siihen sekavuuteen, joka päätösluonnoksessa liittyy erityisesti alue- ja paikallistason käsittelyyn osana huoltovarmuuden tavoitteiden toteutumista. Luonnoksessa mainitaan: "Alueellinen varautumissuunnittelu kytketään tiiviimmin kansallisen tason huoltovarmuuden suunnitteluun ja ohjaamiseen. Alueellisissa varautumissuunnitelmissa tunnistetaan ja huomioidaan erilaisten alueiden erityispiirteet ja kolmannen sektorin toimijat".

Pohjois-Savon liiton Kokonaisturvallisuuden klusteri -hanke on osaltaan luomassa tieto- ja osaamis pohjaa sekä toimintamalleja alueellisen varautumisen kehittämiseen. Tämän työn kannalta näyttäytyy olennaisena, että myös tässä valtioneuvoston päätöksessä pystyttäisiin selkeyttämään kansallista näkemystä alueellisen varautumisen suunnittelusta ja varautumisen organisoinnista. Nykyisen päätösluonnoksen teksti heijastaa

monipolvisuudessaan sitä, että alueellisen varautumisen suunnittelu ja koordinointi ei ole selkeytynyt kuntien, hyvinvointialueiden ja muutoksessa olevan valtion aluehallinnon organisaation kesken.

Pohjois-Savon liitto esittää myös huolensa siitä, että päätösluonnoksen sekavilla linjanvedolla ollaan luomassa huoltovarmuusorganisaatiolle ja tätä koordinoivana laitoksena Huoltovarmuuskeskukselle julkisen hallinnon toimijoiden suhteen päällekkäisiä, näennäisiä toimivaltoja ja tehtäviä aluekohtaisesti. Tätä tulee välttää.

Hallinnon tasojen, kuntien, hyvinvointialueiden ja maakuntien, tulee säilyttää vastuullinen roolinsa huoltovarmuuden turvaamisessa, mitä roolia huoltovarmuusorganisaation tulee asianmukaisesti tukea. Alueellisen varautumisen koordinaatio tulee saada Suomessa asianmukaiselle tasolle ja alueellinen huoltovarmuustoiminnan järjestäminen sovittaa tähän järjestelmään. Päätöksessä huoltovarmuuden turvaamisesta ei tule tehdä sellaisia alueellisen varautumisen linjanvetoja, jotka vaarantavat alueiden itsehallinnollisten toimijoiden (kunnat, hyvinvointialueet, maakunnat) tosiasialliset edellytykset toteuttaa alueelliset erityispiirteet huomioivaa, tehokasta ja vaikuttavaa varautumisen suunnittelua ja johtamista alueillaan.

Lausunnot lukuun 4. Toimialakohtaiset huoltovarmuustavoitteet ja kehittämiskohteet

-

Lausunnot lukuun 5. Huoltovarmuustoiminnan rahoitus ja kehitys

-

Lausunnot lukuun 6. Valtioneuvoston tavoitteiden seuranta

-

Muut selontekoa koskevat yleiset kommentit

-

Huttunen Tuulikki
Pohjois-Savon liitto

Asia: VN/30737/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston päätökseksi huoltovarmuuden tavoitteista

Lausunto

Lausunnot lukuun 1. Johdanto

Esitettyä kirjausta sivulla 3 voitaisiin selventää allaolevasti.

Huoltovarmuuden toimintakenttä on pidettävä selkeänä eikä sen tehtävä ole korvata toimijoiden puutteellista vastuunottoa toimitusvarmuudesta.

Lausunnot lukuun 2. Huoltovarmuuden toteuttamisen lähtökohdat

Muuttuneessa toimintaympäristössä olisi hyvä todeta ylipäättään pitkät toimitusketjut; ei vain digitaalisten palveluiden osalta. Elinkeinoelämän sirpaloituminen kun tuo omat haasteensa myös huoltovarmuuteen.

Lausunnot lukuun 3. Kehittämiskohteiden taustat ja tavoitteet

3.1

Kohdassa olisi syytä mainita paitsi energian tuotanto ja jakelu myös energia-raaka-aineen hankinta

3.6 Osaava työvoima

Haaste on paitsi toimialojen myös ennen kaikkea yhteiskuntamme koulutusjärjestelmää koskeva

Varmistetaan huoltovarmuuskriittisten toimitusketjujen riittävät henkilövaraukset (VAP).

Nykyisellään ei liene kellään selkeää kuvaa, kuinka hyvin tämä toteutuu, vaikka tiedossa on selkeitä puutteita tässä alihankintayritysten osalta. Tästä olisi saatava kokonaiskuva, jotta ilmeiset puutteet saataisiin päivänvaloon ja korjattaviksi.

Lausunnot lukuun 4. Toimialakohtaiset huoltovarmuustavoitteet ja kehittämiskohteet

Kun puhutaan polttoperustuvasta energiantuotannosta olisi hyvä nostaa turve nimenomaisesti esiin vaihtoehtoisena polttoaineena turvauduttaessa enevästi puuhun.

Polttoon perustuvassa energiantuotannossa turvataan yhä enemmän puuhun, mutta energiantuotannossa on huomioitava vaihtoehtoisen polttoaineen lähinnä turpeen käytön edellytysten turvaaminen tiettyyn rajaan saakka.

Puuperäisten polttoaineiden saatavuuden turvaamisessa keinona olisi tuotava esiin puun ja turpeen yhteiskäytön edistäminen, koska se edesauttaisi myös metsäteollisuuden raaka-aineen saantia huoltovarmuuskriittisenä alana.

Puhuttaessa alempiasteisista teistä olisi hyvä mainita samalla metsä- ja yksityistiet siltoineen.

Työvoiman saatavuuden varmistamisessa olisi mainittava myös koulutus ja työvoiman kohtaanto, joka on oma haasteensa.

Puhuttaessa puuhuollon turvaamisesta olisi hyvä tarkentaa puhuttavan energia- ja metsäteollisuuden puuhuollosta, vaikka asia esiintyy Enregiahuolto-otsikon alla..

Lausunnot lukuun 5. Huoltovarmuustoiminnan rahoitus ja kehitys

-

Lausunnot lukuun 6. Valtioneuvoston tavoitteiden seuranta

-

Muut selontekoa koskevat yleiset kommentit

-

Peltola Matti
Koneyrittäjät ry

Asia: VN/30737/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston päätökseksi huoltovarmuuden tavoitteista

Lausunto

Lausunnot lukuun 1. Johdanto

-

Lausunnot lukuun 2. Huoltovarmuuden toteuttamisen lähtökohdat

-

Lausunnot lukuun 3. Kehittämiskohteiden taustat ja tavoitteet

-

Lausunnot lukuun 4. Toimialakohtaiset huoltovarmuustavoitteet ja kehittämiskohteet

Helen kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto luonnoksesta valtioneuvoston päätökseksi huoltovarmuuden tavoitteista.

Helenin näkemyksen mukaan energia-alan huoltovarmuustavoitteissa ja kehittämiskohteissa tulisi näkyä vielä vahvemmin energiaverkkojen kriittinen rooli huoltovarmuuden takaamisessa. Erityisesti sähkönsiirto- ja jakeluverkkojen rooli on kriittinen, koska yhteiskunta sähköistyy esimerkiksi kaukolämpötuotannon sähköistyessä. Myös kaukolämpöverkkojen merkitys on erittäin suuri huoltovarmuuden kannalta, koska verkoissa virtaava vesi pystytään lämmittämään monilla eri polttoaineilla normaali- ja poikkeusoloissa. Tavoitteet tulisi johtaa siihen, että yhteiskunnan normaaliajan sääntely mahdollistaa energiaverkkojen kehittämisen ja kilpailukyvyn entistä paremmin.

Helen näkee myös, että sekä sähkön että lämmön huoltovarmuuden takaamisessa on entistä selkeämmin kirjattava huoltovarmuuden tavoitteisiin valtion ja toimijoiden mahdollisuus merkittävään kulutuksen ohjaamiseen ja rajoittamiseen poikkeustilanteissa. Yhteiskunnan

sähköistyessä riittävien energiavarastojen ylläpito muodostuu asiakkaille erittäin haasteelliseksi ja kalliiksi. Tämän takia on ensisijaisen tärkeää, että varastojen kesto voidaan lisätä rajoittamalla kulutusta merkittävästi. Kulutuksen rajoittamisen merkitys kasvaa koko energijärjestelmän sähköistyessä. Tämän johdosta kriisiajan energian tarve ja kriisiajan taso olisi tärkeää määrittellä, jotta tiedämme mihin energiapalveluiden tasoon ja esimerkiksi rakennusten sisälämpötiloihin yhteiskunnassa tulee varautua. Myös poikkeusolot pitäisi määrittää jatkossa selkeämmin. Sääntelyyn tulisi luoda uusi taso ennen poikkeusoloja, johon voidaan siirtyä kevyemmin ja paikallisin menettelyin.

Lisäksi huoltovarmuustavoitteissa tulisi nostaa esiin myös sähkömarkkinoiden toimintasuunnitelman ja selkeiden vastuiden luominen kriisiaikoja varten. Kantaverkkoyhtiön toiminta poikkeusaikana on merkittävä. Yhtiöiden rooli tulisi kirkastaa eli se, miten yhtiöt osallistuvat sähkön huoltovarmuuden ylläpitämiseen. Yhtiöillä on rooli huoltovarmuuden takaamisessa, mutta myös merkittävimpien käyttäjien tulisi luoda toimintamallit sähkön saannin varmistamiseksi poikkeusoloissa. Huoltovarmuuden kehittämisessä tulee myös varmistaa, että huoltovarmuuden eri toimijoita kohdellaan tasavertaisesti, eikä energiateollisuudelle tule kohdistaa lisävelvoitteita, joka lisäävät energiahuollon kustannuksia asiakkaille. Myös eri sektoreiden kohtelua tulisi tarkastella tasavertaisuuden näkökulmasta: esimerkkinä lääketeollisuudelle maksetaan lääkkeiden varastoinnista, kun taas energiapuolella varautumisen kustannukset kohdistetaan yhtiöiden kautta asiakkaille.

Helen Oy

Maiju Westergren, johtaja, Vastuullisuus ja yhteiskuntasuhteet

Timo Aaltonen, johtaja, Lämpö ja jäähdytys

Lausunnot lukuun 5. Huoltovarmuustoiminnan rahoitus ja kehitys

-

Lausunnot lukuun 6. Valtioneuvoston tavoitteiden seuranta

-

Muut selontekoa koskevat yleiset kommentit

-

Malin Kimmo
Helen Oy

Asia: VN/30737/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston päätökseksi huoltovarmuuden tavoitteista

Lausunto

Lausunnot lukuun 1. Johdanto

Suomen Punaisen Ristin Veripalvelu (Veripalvelu) kiittää mahdollisuudesta esittää näkemyksensä ehdotukseen huoltovarmuuden tavoitteista. Suomen Punaisen Ristin muun toiminnan osalta lausutaan erikseen.

Veripalvelun tehtävänä on Tasavallan Presidentin asetuksen 827/2017 mukaisesti vastata verihuollosta Suomessa normaali- ja poikkeusoloissa. Veripalvelutoiminta liittyy kiinteästi terveyspalvelujärjestelmään. SPR Veripalvelu kiittää yleisesti siitä, että lausuttavassa olevassa versiossa huoltovarmuuden tavoitteista on huomioitu verihuoltoa osana terveydenhuollon kriittistä kansallista infrastruktuuria.

Verenluovutus on Suomessa vapaaehtoista ja vastikkeetonta, joten jatkuva kontakti väestöön eli verenluovuttajiin on välttämätön ja toimivan verihuollon perusta. Veripalvelun henkilökunta on yksinomaan työsuhteista. Suurin osa Veripalvelun noin 500 työntekijästä on terveydenhuollon ammattihenkilöitä, joilla tutkinnon lisäksi on alan vaatima pitkä perehdytys.

Johdannossa huoltovarmuus päätöksen merkitys esitetään ensi sijassa julkisen hallinnon näkökulmasta. Kokonaisturvallisuus muodostuu kansalaisyhteiskunnan eri tekijöiden yhteistyönä ja tämä olisi hyvä todeta jo päätöksen taustan yhteydessä.

Lausunnot lukuun 2. Huoltovarmuuden toteuttamisen lähtökohdat

Kansallisen varautumisen ja kansainvälisen verkoston merkityksen tunnistaminen on kannatettavaa. Olisi perusteltua todeta, että viranomaisten lisäksi kolmannen sektorin toimijoilla - esimerkiksi Punaisella Ristillä - on vakiintuneita menettelyjä kansainvälisen avun antamiseen ja vastaanottamiseen. Kansainvälisen avun vastaanottamisen mekanismien vaatimat panostukset tulisi tunnistaa yhtenä kansallisen varautumisjärjestelmän panostuksien sekä huoltovarmuuden rahallisen/taloudellisen tuen kohteena. Yrityksien lisäksi tulisi järjestöt, julkisoikeudelliset yhteisöt ja

muut järjestäytyneet toimijat tunnistaa Huoltovarmuuskeskuksen mahdollisten tukitoimien kohteena.

Huoltovarmuuden toimintakentän pitäminen selkeänä on tärkeää. Selkeys edesauttaa kriisitilanteiden johtamista ja hoitamista, ja joissa nopeus ratkaisee kriisi- tai häiriötilanteen menestyksekkään hoitamisen. Verihuollon kansallinen toimivuus on riippuvainen nopeista operaatioista verivalmisteiden lyhyestä kelpoisuusajasta johtuen.

Fyysisen materiaalin varastointi on perinteinen ja yhä keskeinen huoltovarmuuden ulottuvuus. Nykyisin yhtä tärkeää on logistiikan, tieto- ja toimintajärjestelmien sekä kriittisen osaamisen varmistaminen.

Digitaalisen toimintaympäristön merkitys kasvaa ja muuttuu jatkuvasti, joten panostukset siihen ovat aiheellisia. Kuten lääkkeiden ja lääkinnällisten laitteiden osalta, myös verihuolto on täysin riippuvainen materiaaleista, joita tuodaan maan rajojen ulkopuolelta. Myös verihuollon varautuminen on riippuvainen riittävästä kansallisesta materiaalivarautumisesta. Materiaalisen varautumiseen ei tällä hetkellä löydy valtion tukimekanismeja, vaan on toimijan eli Veripalvelun vastuulla.

Kansainvälinen yhteistoiminta veripalvelulaitosten välillä on Euroopassa vakiintunutta ja Veripalvelulla on siinä merkittävä rooli. Kuitenkin Ukrainan kriisin alkuvaiheet osoittivat, että kansainvälisen avun tehokas antaminen ja vastaanottaminen vaatii entistä parempaa ennakkosuunnittelua ja koordinoitua. Näitä ollaan parhaillaan kehittämässä erilaisten kansainvälisten järjestöjen standardien pohjalta. Standardoinnin ja yhteistyösuunnittelun tukeminen olisi yleisemminkin hyvä tunnistaa huoltovarmuuspäätöksessä.

Lausunnot lukuun 3. Kehittämiskohteiden taustat ja tavoitteet

Verihuolto on osa Suomen terveydenhuollon infrastruktuuria. Verivalmisteet ovat välttämättömiä terveydenhuollon monissa toiminnoissa niin rauhan kuin poikkeusolojen aikana. Nopeat valmiste- ja palvelutarpeen muutokset ovat mahdollisia, joten Veripalvelu on valmistautunut niihin koko maan kattavalla organisaatiolla. Alueellisen varautumisen sijaan on nähdäksemme tarpeellista kehittää valtakunnallista toimintaa verihuollon kansallinen toimivuuden osalta, jota sairaalakohtaiset verikeskukset täydentävät omalla osaamisellaan.

Tilannekuvan jakaminen kentän eri toimijoille on aiheellista tunnistaa huoltovarmuuspäätöksessä selkeämmin tilannekuvan keräämiselle rinnakkaiseksi ydinprosessiksi. Tilannekuvan muodostaminen vaatii kaksisuuntaista tiedon jakamista sekä erityisosaamista.

Verihuollon kansallinen tilannekuva vaatii verivarastotietojen lisäksi esimerkiksi skenaariotietoa ennakoituista potilasmääristä riittävän verivalmistesaatavuuden varmistamiseksi ja mahdollistamiseksi. Henkilöstön ja osaamisen ylläpitäminen huoltovarmuuskriittisten toimijoiden käytössä myös poikkeusoloissa on varmistettava.

Sivun 11 lopussa oleva maininta kolmannen sektorin merkityksestä haja-asutusalueilla jää sanamuodoltaan epäselväksi.

Lausunnot lukuun 4. Toimialakohtaiset huoltovarmuustavoitteet ja kehittämiskohteet

Laboratoriopalveluiden merkitys terveydenhuollon kokonaisuudessa jää epäselväksi, kun laboratoriot mainitaan vain johdanto-osassa. Kliiniset tukipalvelut ovat olennainen osa hoitoa.

Selvyyden vuoksi olisi parasta käyttää termiä ”verivalmisteet” ”verituotteiden” sijaan. Verivalmisteiden tunnistaminen erääksi erityistä huomiota vaativaksi terveydenhuollon toiminnan edellytykseksi on paikallaan. Nähdäksemme olisi paikallaan selkeyttää myös verivalmisteita ja lääkinnällisiä kaasuja koskevan kohdan sanamuotoa siten, että suunnittelun kohteena olisi kansallisen tuotanto- ja palvelukyvyyn kehittäminen. Verenluovutus, verivalmisteiden valmistus sekä myös verivalmisteiden logistiikka on erityisosaamista ja perehdytystä vaativa toimiala, ja kansallinen verihuolto on riippuvainen riittävästä ja käytettävissä olevasta perehdytetystä henkilökunnasta tähän erityistehtävään.

Lausunnot lukuun 5. Huoltovarmuustoiminnan rahoitus ja kehitys

Nähdäksemme lisäresursointi on tarpeen muunkin kuin elinkeinotoimintaa koskevan tehostetun jatkuvuudenhallinnan ja/tai poikkeusoloja koskevien erityisvalmiuksien kehittämisessä.

Lausunnot lukuun 6. Valtioneuvoston tavoitteiden seuranta

Ei kommentoitavaa.

Muut selontekoa koskevat yleiset kommentit

Nähdäksemme selonteossa on esitetty hyviä tavoitteita ja linjauksia. Varautuminen erityyppisiin tilanteisiin voisi olla selkeämmin esillä kuin nykyisessä sotilaallisiin poikkeusoloihin painottuneessa versiossa. Olisi myös toivottavaa, että sektoriministeriöiden toimeenpanon seurantaan tulisi nykyistä selkeämpi malli.

Westman Pia
Suomen Punainen Risti, Veripalvelu

Ihalainen Jarkko
Suomen Punainen Risti, Veripalvelu

Asia: VN/30737/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston päätökseksi huoltovarmuuden tavoitteista

Lausunto

Lausunnot lukuun 1. Johdanto

-

Lausunnot lukuun 2. Huoltovarmuuden toteuttamisen lähtökohdat

Kymenlaakson liitto yhtyy näkemykseen siitä, että huoltovarmuuden näkökulmasta keskeistä on eri toimijoiden välinen vuorovaikutus paikallisella, alueellisella, kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. Tässä yhteydessä tulisi tunnistaa maakunnan liittojen rooli maakuntien strategisena aluekehityksen ja alueidenkäytön suunnittelijana.

2.1 Huoltovarmuuden muuttunut toimintaympäristö

Suomen ja Venäjän välistä rajaa on jouduttu osittain ja kokonaan sulkemaan Venäjän hybridivaikuttamisena mobilisoiman maahanmuuton takia. Huomiota tulee kiinnittää rajaseutujen elinvoiman ja resilienssin säilyttämiseen sekä kehittämiseen osana huoltovarmuuden ylläpitoa.

Lausunnot lukuun 3. Kehittämiskohteiden taustat ja tavoitteet

3.4 Huoltovarmuuden alueellinen ulottuvuus

Varautumisen näkökulmasta tulee alueelliset erityispiirteet ja erot sekä niihin vaikuttavat tekijät tunnistaa jo ennen poikkeusoloihin joutumista. Maakuntien liitoilla ei ole nykyään selvää poikkeusolojen varautumisen tehtävää. Maakuntien liitoilla on kuitenkin rooli yhteensovittavana ja suunnittelevana toimijana erityisesti aluekehittämisen ja alueidenkäytön suunnittelun osalta. Maakuntien liitot tulisi tunnistaa poikkeusoloihin varautumisen toimijana ja kytkeä huoltovarmuussuunnittelutyöhön nykyistä vahvemmin.

Lausunnot lukuun 4. Toimialakohtaiset huoltovarmuustavoitteet ja kehittämiskohteet

4.1 Energiahuolto

Energian tuotannon investoinnit ovat viime aikoina keskittyneet läntiseen Suomeen. Itäisten rajaseutujen osalta korostuu siirtoverkkoyhteyksien merkitys yhteiskunnan toimivuudelle. Kantaverkkoa tulee kehittää maantieteellisesti tasapainoisesti, jotta edistetään Suomen huoltovarmuustavoitteita ja rajaseutujen resilienssiä.

4.2. Kuljetusten jatkuvuus

Kriittisten poikittaisyhteyksien kehittäminen on keskeistä siviiliyhteiskunnan ja sotilaallisen maanpuolustuksen kuljetustarpeiden näkökulmasta osana poikkeusoloihin varautumista. Näkökulma tulee huomioida paitsi osana huoltovarmuustavoitteita, myös osana liikennejärjestelmän suunnittelukokonaisuutta.

Lausunnot lukuun 5. Huoltovarmuustoiminnan rahoitus ja kehitys

-

Lausunnot lukuun 6. Valtioneuvoston tavoitteiden seuranta

-

Muut selontekoa koskevat yleiset kommentit

-

Hering Frank
Kymenlaakson liitto

Vuorinen Lotta
Kymenlaakson liitto

Asia: VN/30737/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston päätökseksi huoltovarmuuden tavoitteista

Lausunto

Lausunnot lukuun 1. Johdanto

-

Lausunnot lukuun 2. Huoltovarmuuden toteuttamisen lähtökohdat

-

Lausunnot lukuun 3. Kehittämiskohteiden taustat ja tavoitteet

-

Lausunnot lukuun 4. Toimialakohtaiset huoltovarmuustavoitteet ja kehittämiskohteet

Muistion sivulla 15 on mainittu poikkeusolojen vakuutustakuu. Tätä kohtaa voisi täydentää seuraavasti ” Suomen valtiolla on valmius antaa tarvittaessa valtioneuvoston vakuutuslaitoksen myöntämälle vahinkovakuutukselle eli käytännössä tulla jälleenvakuuttajan sijaan. Vakuutustakuusta säädetään tarkemmin laissa poikkeusolojen vakuutustakuusta 408/2007”.

Muistion kohdassa 4.8 käsitellään sosiaali- ja terveydenhuoltoa sekä sosiaaliturvaa. Muistiossa todetaan, että vakuutustoimintaan liittyvän infrastruktuurin jatkuvuuden turvaaminen on välttämätöntä erityisesti eri etuuksia saavan väestön toimeentulon turvaamiseksi. Finanssivalvonta yhtyy tähän kantaan. Näitä etuuksia myöntävät etenkin lakisääteistä eläkevakuutusta harjoittavat toimijat. Tämän lisäksi vahinkovakuutusyhtiöt voivat harjoittaa mm. lakisääteistä liikennevakuutusta ja työtaturma- ja ammattitautivakuutusta ja siten ne osaltaan turvaavat väestön toimeentuloa mm. eläkkeiden muodossa. Näiden toimijoiden sekä alan yhteistyöelimien varautuminen ja myös poikkeusolojen järjestelyjen yhteensopivuus tulee varmistaa etukäteistoimin.

Muistiossa viitataan kriittisten toimijoiden häiriönsietokyvyn osalta CER-direktiiviin (CER-direktiivi 2022/2557) ja NIS2 direktiiviin-(NIS2-direktiivi, 2022/2555). Finanssisektorin osalta keskeinen on

myös ns. DORA-asetus (asetus finanssialan digitaalisesta häiriönsietokyvystä - Digital Operational Resiliency). Tämä asetus on tullut voimaan 17.1.2023 ja sitä sovelletaan 17.1.2025 alkaen. DORA-asetus ja siihen liittyvä alemman tason sääntely sisältää nykyistä sääntelyä yksityiskohtaisempia vaatimuksia ja uutta sääntelyä, joilla pyritään parantamaan EU:n laajuisesti finanssialan ICT-riskienhallintaa ja häiriönsietokykyä. Em. direktiivi ei koske lakisäätteistä eläkevakuutusta harjoittavia toimijoita. Finanssivalvonnan käsityksen mukaan vastaavan tasoinen sääntely tulisi kuitenkin saattaa kattamaan kaikki finanssisektorin merkittävät toimijat, jotta riittävä varautuminen häiriöihin myös normaaliolojen aikana voidaan varmistaa.

Muistion kohdassa 4.9 Rahoitus- ja vakuutuspalvelut ei erikseen mainita vakuutustoimintaa. Sekä vahinko-, henki-, että eläkevakuutuksella on kuitenkin merkittävä osa väestön toimeentulon ja omaisuuden turvaajana. Erilaisista kriiseistä toipumisessa voi vakuutusturvalla on iso vaikutus. Vakuutussektori on myös merkittävä sijoittaja markkinoilla.

Lausunnot lukuun 5. Huoltovarmuustoiminnan rahoitus ja kehitys

-

Lausunnot lukuun 6. Valtioneuvoston tavoitteiden seuranta

-

Muut selontekoa koskevat yleiset kommentit

-

Koponen Markku
Finanssivalvonta

Asia: VN/30737/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston päätökseksi huoltovarmuuden tavoitteista

Lausunto

Lausunnot lukuun 1. Johdanto

-

Lausunnot lukuun 2. Huoltovarmuuden toteuttamisen lähtökohdat

-

Lausunnot lukuun 3. Kehittämiskohteiden taustat ja tavoitteet

-

Lausunnot lukuun 4. Toimialakohtaiset huoltovarmuustavoitteet ja kehittämiskohteet

-

Lausunnot lukuun 5. Huoltovarmuustoiminnan rahoitus ja kehitys

-

Lausunnot lukuun 6. Valtioneuvoston tavoitteiden seuranta

-

Muut selontekoa koskevat yleiset kommentit

Pohjois-Savon hyvinvointialue (PSHVA) kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto huoltovarmuuden tavoitteista. Lausunnossaan PSHVA tarkastelee asioita koko hyvinvointialueen näkökulmasta eli pitäen sisällään sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen.

Luonnoksen teksti on kirjoitettu yleismuotoisesti ja sisällöltään se liikkuu hyvin yleisellä tasolla ottamatta tarkemmin ja syvällisemmin kantaa asioihin, joita luonnoksessa on käsitelty. Maailman

muuttunut turvallisuustilanne huomioiden tämä on ymmärrettävää ja on myös järkevää toimia näin, koska huoltovarmuuteen liittyvät asiat ovat monelta osin ei julkista tietoa. Sisällön yleismuotoisuuden takia PSHVA joutuu kuitenkin toteamaan, että yleistasolla pysyttelevä teksti ei valitettavasti sellaisenaan toimi tukena huoltovarmuuskriittisille ja muille toimijoille, kuten esimerkiksi hyvinvointialueille.

Luonnoksessa mainitaan lähes kolmessakymmenessä kohdassa kehittäminen, mutta ei oteta tarkemmin kantaa esimerkiksi siihen, kuka sitä tekee, miten tekee, kenelle tekee ja mihin tarkoitukseen. Läpi luonnoksen tulisi ehdottomasti tunnistaa vastuutahot ja merkitä ne näkyviin, mikäli ne ovat selkeät. Ilman tunnistettuja ja kirjattuja vastuutahoja asiat voivat jäädä vain kirjauksiksi, mikä on omiaan heikentämään lopullisen dokumentin tehokasta käyttöä huoltovarmuuden edistämiseksi. Vastaavasti luonnoksessa myös puhutaan lukuisissa kohdin tavoitteista, jotka olisi tarpeen tiivistää nykyistä selkeämmiksi.

PSHVA:n näkemyksen mukaan luonnoksessa mainittujen asioiden toteuttamista käytännössä edistäisi parhaiten kuvamuotoon laadittu tiekartta, joka välitavoitteineen viitoittaisi reittiä huoltovarmuuden tavoitteita kohti.

Haataja Antti
Pohjois-Savon hyvinvointialue

Hätinen Niina
Pohjois-Savon hyvinvointialue

Asia: VN/30737/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston päätökseksi huoltovarmuuden tavoitteista

Lausunto

Lausunnot lukuun 1. Johdanto

-

Lausunnot lukuun 2. Huoltovarmuuden toteuttamisen lähtökohdat

-

Lausunnot lukuun 3. Kehittämiskohteiden taustat ja tavoitteet

Naisten Valmiusliitto ry haluaa kiinnittää huomiota siihen, että koulutettujen vapaaehtoisten osaamista tulee voida hyödyntää tehokkaammin yhteiskunnan tukena normaalioloissa, normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Heistä tulee perustaa rekisteri, joka antaisi selkeän kokonaiskuvan koulutettujen määrästä ja osaamisesta sekä mahdolliset sitoumuksien päällekkäisyydet.

Yhteistyössä viranomaisten kanssa tulee tunnistaa ja määritellä ne tehtävät, joihin vapaaehtoisia voitaisiin sijoittaa. Tämä mahdollistaisi järjestöjen koulutusresurssien kohdentamisen nykyistä tehokkaammin. Koulutettujen yksilöiden kautta yhteiskuntaan syntyy sekä turvallisuusosaamista että henkistä resilienssiä, joita voidaan hyödyntää koko yhteiskunnan tukena.

Lausunnot lukuun 4. Toimialakohtaiset huoltovarmuustavoitteet ja kehittämiskohteet

-

Lausunnot lukuun 5. Huoltovarmuustoiminnan rahoitus ja kehitys

-

Lausunnot lukuun 6. Valtioneuvoston tavoitteiden seuranta

-

Muut selontekoa koskevat yleiset kommentit

-

Lindell Pia
Naisten Valmiusliitto ry

22.01.2024

Asia: VN/30737/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston päätökseksi huoltovarmuuden tavoitteista

Lausunto

Lausunnot lukuun 1. Johdanto

Huoltovarmuuden alueellinen suunnittelu ja alueellisen varautumisen koordinaatio kaipaavat nykyistä enemmän tukea. Huoltovarmuuden tulisi olla osa aluekehittämisen suunnittelua ja toimeenpanoa, kuten päätösluonnoksessa todetaan, mutta nykyisellään määrittely pitää paikkansa vain osittain. Huoltovarmuussuunnittelun yhteys aluekehityksen suunnitteluun ja sen tekijöihin on yleisesti ottaen heiveröistä tasoa ja lisäksi vaihtelee suuresti eri osissa maata.

ELY-keskusten rooli on selvä, mutta maakunnan liitot kannattaisi kytkeä huoltovarmuussuunnittelun taustatyöhön nykyistä vahvemmin. Kuntapohjaisen aluehallinnon tiiviimpi mukaan kytkeminen tukisi myös peruskuntien huoltovarmuussuunnittelutyötä.

Alueellisen varautumisen on katettava suomalaisen kokonaisturvallisuusmallin mukaisesti kaikki elintärkeät toiminnot, ja otettava huomioon kansallisen riskiarvion mukaiset uhkamallit. Niiden varautumisen yhteensovittamisessa on kuultava myös kaikkia relevantteja turvallisuustoimijoita (etusijalla viranomaiset ja elinkeinoelämä sekä palvelutuotanto). AVI:t eivät tosiasiallisesti ole kyenneet selviämään tähänastisesta tehtävästään alueellisen varautumisen yhteensovittamisessa.

Vanha lääninhallinto osoittautui tosielämässä varautumisen kannalta erittäin toimivaksi. Läänien suoraviivainen johtamisjärjestelmä ja selkeä toimivalta- ja vastuujako muodostivat vakaan ja luotettavan pohjan varautumisen työlle.

Monialaisen maakunnan mallin kaatumisen jälkeen on alueellisen varautumisen vastuulle löydettävä seuraavaksi tarkoituksenmukaisin kantajataho tilanteessa, jossa varautumisen tarpeet ovat monista syistä johtuen kasvaneet.

Alueellisen varautumisen tehtäviä voi hoitaa uskottavasti ja menestyksellisesti vain taho, jolla on jo lähtökohtaisesti sekä toimivaltaa ja osaamista että luonteva operatiivinen kosketus arjen jokapäiväiseen varautumistyöhön. Tehtävän äärellä tulee olla kaikki ne toimijat – ja toisaalta vain ne toimijat – jotka sitä hoitamaan kuuluvat. Muu synnyttää sekaannusta.

Uutta mallia suunniteltaessa on syytä ottaa huomioon myös jo pidemmälle edennyt lainsäädäntövalmistelu. Parhailtaan valmistellaan asetusalun luonnosta yhteistoiminnasta

väestönsuojelun varautumiseen. Luonnoksen §2 mukaan hyvinvointialueen pelastustoimen viranomaisten on asetettava väestönsuojelun yhteistyöryhmä yhteensovittamaan HVA-pelastustoimen viranomaisten ja muiden HVAn alueella toimivien viranomaisten vastuulla oleviin väestönsuojelutehtäviin varautumista ja suunnitelmia.

Tämän kaltaiset koordinaatiovastuut olisivat helposti integroitavissa alueellisen varautumisen työhön, mikäli tehtäväkokonaisuus sijoittuisi hyvinvointialueille. Alueellisen varautumisen tehtävien sijoittaminen Lupa- ja valvontavirastoon aiheuttaisi sen sijaan hankaluutta tässäkin mielessä. Erilaisia koordinaatioryhmiä saman sukuisiin tehtäväkokonaisuuksiin ei pidä perustaa samalla alueella päällekkäin, eikä myöskään koordinoida eri tahojen voimin.

Aluehallintouudistuksen yhteydessä käsillä olevista vaihtoehdoista juuri hyvinvointialueisiin voitaisiin luontevimmin kytkeä varautumisen suunnittelu ja yhteensovittaminen. Aidosti alueellisen olemuksensa vuoksi hyvinvointialueet pystyvät parhaiten koordinoimaan välttämätöntä ylikunnallista yhteistyötä. Samalla niillä kuitenkin on kyky hahmottaa järjestelmätason varautumisen tarpeita suuremmassa mittakaavassa, ja myös kytkeytyä tarvittavilla tavoin kansalliseen tasoon.

Pelastustoimen ja soten toimialat muodostavat hyvän pohjan kokonaisvaltaisen varautumisen tehtävän sijoittamiselle sekä toimialojen luonteen että organisaatioiden operatiivisen voiman ja osaamisen vuoksi. Viranomaisyhteydet ja -järjestelmätkin ovat jo nyt normaali osa hyvinvointialueiden arkea. HVA-toimialat myös kattavat jo lähtökohtaisesti suuren osan riskienhallintamielessä tärkeimmistä yhteiskunnan kriittisistä toiminnoista. Hyvinvointialueet ovat tehtävää ajatellen volyyminmielessäkin riittävän voimakkaita.

SM:n tulisi ohjata alueellista varautumista pelastuslaitosten koordinoimina. SM hyödyntää ohjaustyössään Turvallisuuskomiteaa, jossa ovat edustettuina kaikki hallinnonalat, elinkeinoelämä ja järjestöt. Sama malli toimisi alueellisesti pelastustoimen vetämänä.

Alueellisen varautumisen koordinaatiotehtävä tulisi aluehallinnon uudistuksessa antaa hyvinvointialueille.

Lausunnot lukuun 2. Huoltovarmuuden toteuttamisen lähtökohdat

Pirkanmaan liitto yhtyy näkemykseen siitä, että huoltovarmuuden näkökulmasta keskeistä on eri toimijoiden välinen vuorovaikutus paikallisella, alueellisella, kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. Tässä yhteydessä onkin syytä tunnistaa maakunnan liittojen kokoava rooli maakuntien strategisena aluekehityksen ja maankäytön suunnittelijana.

Suomalainen kokonaisturvallisuuden konsepti on globaalistikin ainutlaatuinen, systeeminen lähestymistapa yhteiskunnan turvallisuuteen. Konseptin tosiasiallinen toteuttaminen käytännön tasolla hyötyisi kuitenkin nykyistä vahvemmassa kansallisesta ja alueellisesta koordinaatiosta. Kipeimmin vahvistamista kaipaa elinkeinotoimijoiden yhteys kokonaisuuteen. Pirkanmaalla yli 12 vuotta toiminut Turvallisuusklusteri antaa tarvittaessa tukea kansallisen mallin edelleen kehittämiseen.

Lausunnot lukuun 3. Kehittämiskohteiden taustat ja tavoitteet

3.1. Huoltovarmuuskriittinen infrastruktuuri

Tekstissä esitetty yhteistoiminnan ja tiedonvaihdon tiivistämisen tarve kriittistä infrastruktuuria koskevan tiedon suojaamiseksi on tunnistettu myös Pirkanmaan liitossa. Onkin erittäin tärkeää, että aiheeseen liittyvää ohjeistusta ja toimintatapojen kehitystä viedään eteenpäin ripeästi. Tietoa sekä tuloksista että prosessin etenemisestä tulisi oikea-aikaisesti jakaa viranomaisille, jotka tuottavat esimerkiksi kaavoitukseen liittyvää paikkatietoa.

Sen lisäksi, että paikkatiedon attribuuttitietoihin tulisi kiinnittää entistä paremmin huomiota, tulisi jatkossa ottaa huomioon myös paikkatietodatan yhä parempi yhdisteltävyys ja laajeneva käyttäjäkunta tietojärjestelmäpohjaisen rakennetun ympäristön datan valtakunnallisissa kanavissa (ympäristöministeriö). On myös syytä tunnistaa huoltovarmuuskriittisen infran osoittamisen tarve suhteessa INSPIRE-direktiivin velvoitteisiin. Esimerkki tästä on kaavatiedon saatavuus INSPIRE-vaatimusten mukaisesti rajapintapalvelusta.

3.2. Digitaalinen yhteiskunta

Yhteiskunnan digitalisaation voimakkaasti edetessä on varmistettava kansalaisten digiosaamisen ja osallisuuden vahvistuminen. Tämä edellyttää panostamista sekä koulutukseen että digitukeen. Varsinkin jälkimmäisen tarpeet korostuvat verkkohäirinnän ja kyberhyökkäysten oloissa ja niihin varauduttaessa. Pirkanmaalla toteutettu digitukihanke osoitti, että nykyisellään tuki on hajallaan ja vielä vaikeasti tarvitsijoidensa löydettävissä, vaikka hanke onnistuikin tukiverkostoa alueellisesti kokoamaan. Myös laajakaistakattavuuden parantamiseen ja tietoturvallisten verkkoyhteyksien saatavuuden varmistamiseen tarvitaan lisäpanostuksia, jotta kansalaisten digitalisoituvat palvelut kyetään turvaamaan tasapuolisesti maan eri osissa kriisinkestävällä tavalla.

Pirkanmaan mikrosiruosaamiseen keskittyvä kehitystyö ja tavoite strategisen autonomian vahvistamisesta on tärkeä voimavara paitsi liiketoimintojen ja kansantalouden, myös kansallisen digisiirtymän kannalta. Tampereelle rakentuu sirusosaamiskeskus, jossa työskentelee noin 6 % Euroopan sirusosaajista, ja jonka piirissä on Euroopan kärkiosaamista. Tampereen sirusosaamiskeskus onkin syytä tunnistaa keskeisenä alueellisena resurssina, jolla on paitsi valtakunnallista, myös Euroopan laajuista merkitystä.

3.3 Kansalaisvarautuminen

Tavoitteissa nostetaan esiin kansalaisten omatoimisen ampumarajoittelun mahdollisuuksien turvaaminen. Vastuuviranomaisten tulisi turvata ampumarajoittelumahdollisuuksien kattavuus. Ampumarataverkoston kehittämisen suunnittelu on ampumaratalaissa (763/2015) osoitettu maakuntien liittojen tehtäväksi. Lain mukaan maakunnan liiton tulee laatia ja pitää ajan tasalla kehittämissuunnitelmaa, jossa esitetään arvio maakunnallisten ampumaurheilukeskusten sekä muiden ampumaratojen riittävästä määrästä ja niiden sijoitustarpeesta maakunnassa. Pirkanmaan liitto on vastikään laatinut uuden ampumarataverkoston kehittämissuunnitelman, jonka on määrä edetä päätöksentekoon vuoden 2024 alussa.

Edellä mainitussa Pirkanmaan ampumarataverkoston kehittämissuunnitelmassa tunnustetaan lukuisia kehittämissuosituksia, joihin olisi syytä tarttua ampumarataverkoston riittävyyden ja toimivuuden turvaamiseksi. Näistä suosituksista on tässä yhteydessä syytä nostaa esiin muutama huomio:

- Ampumaratoja koskevaa sääntelyä ja lupaprosesseja tulee selkeyttää ja yhtenäistää. Koska ampumaratoihin liittyvää lainsäädäntöä ja asetuksia on melko runsaasti, voidaan kokonaisuus kokea hankalasti hahmotettavaksi tai paikoin jopa monitulkintaiseksi. Käytännössä tämä voi näkyä

esimerkiksi siten, että radan kehittämiseen ei uskalleta investoida tai ampumaratatoimijoilla ei ole tarpeeksi kattavaa osaamista lupahakemusten oikeaoppista laatimista varten.

- Pirkanmaan ampumarataverkoston laajentamista ja monipuolistamista on edistettävä nopealla aikataululla. Pirkanmaalle on perustettava lukuisia uusia ampumaratoja, jotta rataverkosto pystyisi vastaamaan kasvaneisiin ampujämääriin ja palvelemaan monipuolisesti eri ampumalajien harrastajia. Pirkanmaan ratojen nykyäärä on liian vähäinen myös peilaten puolustusvaliokunnan esittämään tavoitteeseen 1 000 ampumaradasta koko maassa. Ampumarataverkoston kokonaisuutena ajatellen on myös lähtökohtaisesti tärkeää pyrkiä turvaamaan jo olemassa olevien ampumaratojen toimintaedellytykset tulevaisuudessa sekä tarkastella mahdollisuuksia niiden toiminnan kehittämiseen. Koska ampumaratoja on Pirkanmaalla selkeästi asiantuntijoiden esittämää tavoitemäärää vähemmän, on ratojen lakkauttaminen ilman varmaa korvaavaa toimintapaikkaa kestävä menettelytapa. Pienten ratojen lakkauttaminen ja keskittäminen suurempiin yksiköihin ei tue kattavan ampumarataverkoston kehittämistä.
- Ampumaratojen hallintojen on kartoitettava ratojensa kehittämistarpeita ja varmistettava, että ratojen käyttäminen on mahdollisimman sujuvaa. Lukuisia ampumaratoja hallinnoivat pienet yhdistykset, jotka toimivat usein talkooperiaatteella. Ratojen toiminnan rahoituspuhjan laajentamiseksi on syytä selvittää mahdollisuuksia sponsoreiden hankkimiseen, radan markkinoimiseen sekä ylipäätään toiminnan viemiseen markkinaehtoisempaan suuntaan. Jotta myös pienten toimijoiden olisi mahdollista kehittää toimintaansa, on valtion tai kuntien syytä tarjota taloudellista tukea tai esimerkiksi asiantuntija-apua ratojen kehittämishankkeiden edistämiseksi. Ampumaratojen kehittäminen ja uusien rakentaminen vaatii pääomaa, jota pienillä yhdistyksillä harvoin on.
- Kunnat voisivat luoda edellytyksiä matalan kynnyksen ampumaharjoitteluun osana kunnallisia virkistys- ja harrastusmahdollisuuksia. Kuntien tarjoamat mahdollisuudet ammunnan harrastamiseen ovat kehnot verrattuna muihin tarjottaviin vapaa-ajan harrastusmahdollisuuksiin. Kuntien entistä näkyvämpi rooli ampumaharrastuksen mahdollistajana esimerkiksi tulotasosta, asuinpaikasta tai yhdistyksen jäsenyydestä riippumatta edistäisi lisäksi myönteisemmän asenneilmapiirin kehittämistä ampumaratoja ja ampumista kohtaan.
- Valtion ja ministeriöiden on selvitettävä ja toteutettava toimia maakunnallisten ampumarataverkostojen kehittämisen tueksi. Koko Suomen mittakaavassa vaikuttavilla toimilla voidaan kaikkein laaja-alaisimmin tukea ampumarataverkostojen kehittämistä. Maakuntien liitoille on syytä antaa tarkempaa ohjeistusta maakunnallisten ampumarataverkostojen kehittämissuunnitelmien laatimiseen, jotta suunnitelmat olisivat yhtenäisempiä ja voisivat siten kokonaisuutena edistää nykyistä paremmin myös koko maan rataverkoston kehittämistä. Koska Pirkanmaalla ja valtakunnallisesti on tunnistettu mittavia ampumarataverkoston kehittämistarpeita, on valtion tasolla myös syytä ratkoa rahoitukseen liittyviä kysymyksiä sekä jo olemassa olevien ratojen laadullista kehittämistä että uusien ratojen perustamista koskien.

3.4 Huoltovarmuuden alueellinen ulottuvuus

Alueelliset ja paikalliset erityispiirteet ja erot varautumiseen liittyen on tärkeää huomioida, ja tähän vaikuttavat tekijät on syytä tunnistaa jo ennen poikkeusoloihin joutumista. Etenkin varautumista tukevien toimijaverkostojen kokoonpanon, laajuuden ja osaamisten suhteen erot alueiden välillä

ovat merkittäviä, mikä antaa maakunnille ja kaupunkiseuduille erilaiset mahdollisuudet ja valmiudet selviytyä varautumisen tehtävistä ja poikkeusoloista. Koska huoltovarmuus edelleen pitkälti edellyttää materiaali- ja energiakuljetuksia, varastointia ja muita logistisia toimia, ovat hankalien liikenneolojen tai yksipuolisten energiaverkkojen takana sijaitsevat alueet erityisen haavoittuvassa asemassa. Tällaisia alueita on myös eteläisessä ja läntisessä Suomessa, jotka kuitenkin usein mielletään itäisen ja pohjoisen Suomen alueita helpommin huollettaviksi.

Kehitettäessä sopimuksellisia menettelyjä alueellisten viranomaisten ja muiden keskeisten toimijoiden välille huoltovarmuuskriittisten toimintojen turvaamiseksi, on syytä arvioida ja täsmentää myös maakunnan liittojen rooli osana kokonaisuutta. Eräät maakunnan liitot ovat jo valmiiksi joko osallisia tai vetäjiä alueellisissa valmiustoimikunnissa.

Nykyisellään liitoilla ei kuitenkaan ole selvää poikkeusolojen ja niihin varautumisen tehtävää. Sellainen olisi löydettävissä liittojen yhteensovittajan, suunnittelijan ja tulevaisuustyön osaajan roolien kautta. Maakunnan liitoilla olisi paljon annettavaa myös kuntaperustaisen luonteensa vuoksi: maakunnan liittojen ja hyvinvointialueiden kautta on kuntakentän rajapinnan hoitaminen yksinkertaisinta.

Kun huoltovarmuuden alueellisia tehtäviä oletettavasti tullaan järjestelemään uusiin elinvoimakkeuksiin, tulee koulutuksen ja johtamisen keinoin huolehtia siitä, että vastuuhenkilöt tietävät ja osaavat poikkeusoloihin liittyvät tehtävänsä. Nykyisissä aluehallintovirastoissa tämä ei ole täysin toteutunut. Alueellisen varautumisen tehtävä tulee osoittaa hyvinvointialueille (ks. ed.).

3.6 Osaaminen ja osaavan työvoiman saatavuus

Tavoitteena on turvata huoltovarmuudelle kriittisiin tehtäviin liittyvä osaaminen sekä laatia siihen liittyen keskeisten sektorien nykytila, kehittämistarpeet ja ratkaisuehdotukset käsittävä tiekartta. On tärkeää, että kriittistä osaamista vahvistavaa koulutusta ei keskitetä liiaksi suuriin kaupunkeihin, koska esimerkiksi energiainfrastruktuurin ja logistiikan järjestelmien hajautuneen luonteen vuoksi niiden ylläpito- ja huoltotehtävät edellyttävät osaajien saatavuutta myös kasvukeskusten ulkopuolella. On myös huomioitava, että jotkin kriisiaikojen varajärjestelmät ovat luultavasti vanhempaa teknologiaa ja päivittäiskäytöstä poistettuja järjestelmiä, ja siksi niidenkin käytön ja ylläpidon osaajien saatavuus on turvattava. Huoltovarmuuden kannalta kriittisiksi tunnistetut koulutuskokonaisuudet on säilytettävä oppilaitosten opinto-ohjelmissa sekä erityisesti täydennys- ja muuntokoulutuksen aiheina.

Osaamisen huoltovarmuuden piiriin kuuluvat monet muutkin osaamisalat kuin akuutissa poikkeustilassa tarvittavat. Strategisesti tärkeiden osaamisalojen kansallisen huippuosaamisen säilyminen korkeatasoisena tulee varmistaa. Väitöstutkimusten tekijäjoukon tarkasteleminen valottaa kokonaiskuvaa tästä.

Lausunnot lukuun 4. Toimialakohtaiset huoltovarmuustavoitteet ja kehittämiskohteet

4.1 Energiahuolto

Esitetyn tavoitteiston kanssa samassa linjassa on myös Pirkanmaan energiastrategia, joka perustuu monipuoliseen ja hajautettuun energian tuotantoon ja varastointiin sekä sektori-integraatioon. Hajautettujen järjestelmien notkea kytkeminen energiaverkkoon tulee mahdollistaa, ja mm. energiaosuuskunnat sallia.

Puuperäisten polttoaineiden osalta esiin nostetaan puuterminaaliverkosto. Pirkanmaan liitto on jo vuosien ajan koonnut alan keskeisiä toimijoita yhteen maakunnalliseen luonnonvaraterminaalien kehittämisryhmään. Työskentelyssä on nostettu esiin muun muassa haasteet riittävien puuterminaalien varmistamisesta kasvavalla kaupunkiseudulla, jossa maankäytön paineet ovat kovat. Puuterminaalien suunnittelu on haastavaa niiden aiheuttamien ympäristöön kohdistuvien häiriöiden ja riskien vuoksi. Samalla puskurivarastoinnin tulisi olla mahdollista lähellä käyttökohdetta. Tämä asettaa maankäytön suunnittelulle merkittäviä haasteita. Ongelmana on myös tunnistettu toimivan liiketoimintamallin löytäminen, jossa samalla alueella voitaisiin operoida useiden eri toimijoiden kanssa. Ratojen puuterminaalien kehittämisen osalta on puuhuollon rinnalla tunnistettava yhdyskuntarakenteen kehitys ja turvallisen henkilöliikenteen tarpeet.

Puuperäisten polttoaineiden osalta on todettava alemman tieverkon krooninen rahoitusvaje, joka eittämättä vaikuttaa myös esimerkiksi ruoantuotannon huoltovarmuuteen. Kuten raportin seuraavassa luvussa todetaan, erityisesti perusväylänpidon rahoitus on turvattava.

4.2 Kuljetusten jatkuvuus

Yhteiskunnan toimivuuden kannalta kriittisiä liikenteen solmupisteitä ovat muun muassa ratapihat. Tampereen järjestelyratapiha sijaitsee nykyisellään tiiviissä yhdyskuntarakenteessa aivan Tampereen ydinkeskustan tuntumassa. Sen aiheuttama suuronnettomuuden riskivyyhyke ulottuu erittäin tiiviisti asutulle alueelle, jolla sijaitsee myös lukuisia tiloja, joissa kokoontuu ajoittain runsaslukuisia joukkoja. Samalla Suomen merkittävin raideyhteys etelän ja pohjoisen välillä, päärata Helsingistä Tampereen kautta Ouluun ja edelleen valtakunnan rajan yli, kulkee kapean ja erittäin tiiviisti rakennetun Tampereen kannaksen läpi. Tampereen järjestelyratapihalle on maakuntakaavassa osoitettu uusi sijainti etelämpää Lempäälän puolelta. Samalla läntinen ratayhteys mahdollistaisi raidekuljetuksille Tampereen kannaksen ohittamisen. Raidelogistiikan valtakunnallisessa kehittämisessä tulisi tunnistaa tällaiset niin normaalitilanteen kuin poikkeustilanteen kannalta kriittiset huolto- ja toimintavarmuuden pullonkaulat ja kehittää niitä määrätietoisesti sekä väestönsuojelun että huoltovarmuuden kannalta kestävään suuntaan.

Vaihtoehtoisten kuljetusreittien osalta on syytä tunnistaa myös käyttövoimien merkitys erityisesti rataverkolla. Vaihtoehtoiset reitit eivät välttämättä ole käytettävissä samalla kalustolla kuin normaalitilanteessa. Tästä esimerkkinä diesel- ja sähköveturien erilaiset reittivaihtoehdot. Sama ilmiö voi osittain tulla vastaan myös tieverkolla vaihtoehtoisten käyttövoimien jakeluverkon keskittyessä ensivaiheessa TEN-T-verkolle.

Raportin mukaan huoltovarmuuden ja varautumisen näkökulma tulee ottaa huomioon väyläinfrastruktuurin suunnittelussa, kehittämisessä ja kohteiden priorisoinnissa. Pirkanmaan liitto toteaa, että tämä on syytä ottaa huomioon myös alueellisissa liikennejärjestelmäsuunnitelmissa sekä keskeisissä maankäytön suunnitelmissa (kaavat).

4.3 Elintarvikehuolto

Alkutuotannon turvaamisen rinnalla on syytä tunnistaa hajautetun energiantuotannon haasteet suhteessa tuottavaan viljelypinta-alaan. Esimerkiksi mittavat aurinkoenergiaprojektit muuttavat usein viljelyalaa energiantuotannolle.

4.4 Vesihuolto

Vesihuollon pitkäjänteinen kehittäminen vaatii laajaa yhteistyötä, jossa on osattava ennakoita tulevaisuuden tarpeita ja uhkia. Lyhyen aikavälin toimivuuden turvaamiseen tähtäävän yhteistyön

lisäksi on tärkeää turvata sekä puhtaan veden saanti että jätevesien käsittely myös pitkällä tulevaisuudessa. Tämä vaatii maankäytöllisiä varauksia, joita on usein ratkottava jo maakuntakaavan tasolla.

Joko tähän tavoitekokonaisuuteen tai tulevaan toimeenpanosuunnitelmaan liittyen esitetään vielä pohdittavaksi, tulisiko vedenhankinnan osalta ottaa selvemmin kantaa pintavesien käyttöön ja asettaa tavoitteita tekopohjaveden muodostamiselle. Pintaveden käyttöön on aiemmin tunnistettu liittyvän merkittäviä huoltovarmuusriskejä. Myös pohjavesivarantojen turvaamisesta huolehtiminen on huoltovarmuuden kannalta tärkeää, vaikkakin sitä toki säädellään jo nyt monen lain kautta.

4.7 Fyysisen infrastruktuurin rakentaminen ja kunnossapito

Pirkanmaan liitto käy mieluusti vuoropuhelua ja auttaa löytämään sellaisia kaavoituksellisia ratkaisuja, jotka mahdollistavat maanpuolustuksen vaatimia rakennushankkeita ennakoivasti.

Ampumarataverkoston kehittämisen osalta huomioita on eritelty jo kohdassa 3.3 Kansalaisvarautuminen.

4.11 Sotilaallinen huoltovarmuus

Pirkanmaan liitto yhtyy raportin näkemykseen siitä, että hankkeiden rahoituksessa on hyödynnettävä täysimääräisesti erilaisten kansainvälisten rahoitusmekanismien käyttöä sekä tunnistettava NATO-jäsenyyden mukanaan tuomat mahdollisuudet. NATO tuo liiketoimintamielessä mukanaan myös riskejä. Onkin tärkeää, että suomalaisten turvallisuus- ja puolustusalan yritysten kansainvälistymiseen pystytään järjestämään riittävästi tukea. Etenkin PK-yritykset tarvitsevat sitä NATO-maailman avauduttua jo kipeästi.

Pirkanmaa on maan vahvin turvallisuus- ja puolustusteollisuuden alue, sekä alan järjestelmäkehittämisen osaamiskeskus. Maakunnan alueella toimiva Turvallisuusklusteriksi järjestynyt osajaekosysteemi muodostaa luontevan yhteistyöalustan, jota voidaan tarvittaessa hyödyntää kansallisten pyrkimysten pilottina.

Yleisenä huomiona toteamme, että alueellisessa tutkimus- ja innovaatiopolitiikassa on jatkossa vahvemmin syytä priorisoida sotilaallisen maanpuolustuksen ja huoltovarmuuden kannalta olennaisia kokonaisuuksia. Systemaattinen kehitystyö edellyttää valtion viranomaisten, puolustusteollisuuden yritysten sekä tutkimus- ja opetuslaitosten välisen yhteistyön pitkäjänteistä ja riittävää resursointia.

Lausunnot lukuun 5. Huoltovarmuustoiminnan rahoitus ja kehitys

Ei kommentteja

Lausunnot lukuun 6. Valtioneuvoston tavoitteiden seuranta

Tavoitteita täydentää jatkossa toimeenpanosuunnitelma, jossa määritellään eri viranomaisten vastuut sekä toimenpiteiden tarkempi aikataulutus. Pirkanmaan liitto pitää tätä toimeenpanosuunnitelmaa erittäin tärkeänä ja esittää, että sen laadintaan osallistetaan myös keskeisiä sidosryhmiä. Maakuntien liittojen edustusta työssä pidetään tärkeänä.

Muut selontekoa koskevat yleiset kommentit

Pirkanmaan liitto haluaa vielä tuoda esille, ettei kaavoitusta tunnisteta selvästi tässä asiakirjassa tai huoltovarmuusselonteossa huoltovarmuuden tai varautumisen suunnittelun välineenä. Kaavoituksen keinoin voidaan ratkoa maankäytön tarpeita ja tavoitteita pitkäjänteisesti, oikeusvaikutteisella suunnitteluvälineellä. Maakuntakaavoituksessa käsitellään monia huoltovarmuuden kannalta keskeisiä teemoja, kuten liikenne- ja sähköinfrastruktuuri, energiahuolto, vesihuollon järjestäminen, ampumaradat sekä hyvät ja yhtenäiset peltoalueet. On tärkeää, että huoltovarmuus ja sen elementit otetaan riittävän selkeästi huomioon myös käynnissä olevassa alueidenkäyttölain valmistelussa.

Julkisen asiakirjan puitteissa ei voi kommentoida kaikkea teemaan liittyvää. Toivomme, että turvaluokiteltuun kommentointiin osoitettaisiin erillinen kanava.

Scarpellini Elisabet
Pirkanmaan liitto

Asia: VN/30737/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston päätökseksi huoltovarmuuden tavoitteista

Lausunto

Lausunnot lukuun 1. Johdanto

Johdannossa kuvataan hyvin toimintaympäristön muuttumisen asettamia haasteita huoltovarmuuden kehittämiseksi. Tämä vaatii sekä taloudellista resurssointia että tarvittavaa henkilöstöä. Myös osaamista on vahvistettava.

Lausunnot lukuun 2. Huoltovarmuuden toteuttamisen lähtökohdat

Sivulla 4 on kuvaus huoltovarmuusorganisaatiosta. Joko kuvaan tai siihen liittyvään tekstiosaan voisi lisätä valtioneuvoston ja eri ministeriöiden ohjausvastuut. Myös alueellisen tason valmistelun ja yhteistyön toteuttamisen (valtio, hyvinvointialueet, kunnat, energialaitokset, yritykset jne.) voisi kuvata selkeämmin.

Lausunnot lukuun 3. Kehittämiskohteiden taustat ja tavoitteet

Tavoitteet on asetettu hyvin. Niiden saavuttaminen edellyttää laaja-alaisesti valmistellun toimenpideohjelman ml. tarvittavat rahoitusinstrumentit. Toimintaympäristön muutos vaatii toimenpiteitä etenkin kriittisen infrastruktuurin varmistamiseksi ennalta ehkäisevästi ja mahdollisen häiriötilanteen vahinkojen minimoimiseksi.

Kohdassa 3.4. on käsitelty huoltovarmuuden alueellista ulottuvuutta. Tekstissä on todettu, että alueellisella ja paikallisella tasolla varautuminen sovitetaan hyvinvointialueiden kanssa. Hieman epäselväksi jää, onko näin hyvinvointialueilla koordinointi- ja ohjausvastuu myös alueen kuntiin, mitä tässä ilmeisimmin tarkoitetaan. Toisaalta tässä yhteydessä jää vielä ratkaisematta, mikä on perustettavan elinvoimakeskusten tehtävä alueellisen yhteistyön ohjauksessa.

Kohdan 3.4. viimeisessä kappaleessa asetettu velvoite varautumissuunnitelmien yhteensovittamisesta on tarpeellinen, mutta vaatii toteutuakseen vielä yksityiskohtaisempaa

ohjausta sekä säädösten että tarvittavan rahoituksen osalta. Kaiken kaikkiaan alueellisen ulottuvuuden varmistaminen tulee vaatimaan sekä hyvinvointialueilta että kunnilta lisäresurssointia.

Kohdassa 3.6. on käsitelty tarvetta varmistaa osaaminen ja osaavan työvoiman saatavuus. Nykyisessä taloudellisessa tilanteessa ml. lähivuodet se tulee ainakin kunnilta vaatimaan palveluksessa olevan henkilöstön täydennyskoulutusta ja tehtävämuutoksia. Korkeakoulujen ja toisen asteen oppilaitosten koulutuskokonaisuuksien kehittäminen on tässä yhteydessä otettu hyvin huomioon.

Lausunnot lukuun 4. Toimialakohtaiset huoltovarmuustavoitteet ja kehittämiskohteet

Luku 4 on kattava ja ehkä keskeisin osa tätä päätöstä. Tavoitteet ja kehittämiskohteet on asetettu hyvin.

Tilannekuvan eläminen ja toimintojen keskinäinen riippuvuus kuitenkin vaikeuttavat tavoitteiden saavuttamista ainakin alueellisella tasolla. Alueena Itäinen ja Kaakkoinen Suomi vaatinevat erityistoimia poikkeustilanteiden varalle, mikä pitäisi tekstissä mainita.

Kohdassa 4.11. on perustellusti tuotu esille mahdollisen sotilaallisen voimankäytön uhka myös ei-sotilaallisen varautumistoiminnan lähtökohdaksi.

Lausunnot lukuun 5. Huoltovarmuustoiminnan rahoitus ja kehitys

Toimintaympäristön muutos edellyttää merkittäviä toimenpiteitä ja näin myös rahoituspohjan vahvistamista, mikä pitäisi tässä yhteydessä todeta. Alueellisella ja paikallisella tasolla tämä on otettava huomioon esimerkiksi valtionosuuksissa tai muissa vastaavissa rahoitusinstrumenteissa.

Lausunnot lukuun 6. Valtioneuvoston tavoitteiden seuranta

Näin laaja-alaisen päätöksen ja siihen liittyvien toimenpiteiden seuranta edellyttää yksityiskohtaisempaa ja myös alueelliselle tasolle ulottuvaa seurantaa, mikä ei välttämättä toteudu pelkästään ministeriön erillisellä toimeenpanosuunnitelmalla. Joka tapauksessa tavoitteiden seurannan pitäisi olla säännöllistä ja tapahtua vuosittain.

Muut selontekoa koskevat yleiset kommentit

Päätös on niin merkittävä kokonaisuus, että ministeriön toivotaan valmistelevan siihen liittyvää koulutus- ja esitysmateriaalia myös kuntien ja hyvinvointialueiden käyttöön.

Huuskonen Vesa
Kouvolan kaupunki

Asia: VN/30737/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston päätökseksi huoltovarmuuden tavoitteista

Lausunto

Lausunnot lukuun 1. Johdanto

Teknologiateollisuus ry, Puolustus- ja Ilmailuteollisuus PIA ry kiittävät mahdollisuudesta lausua otsikon asiaan. Lausuntomme on Teknologiateollisuus ry:n, Puolustus- ja ilmailuteollisuus PIA ry:n sekä Kyberala ry:n yhteinen.

Teknologiateollisuus ry edustaa useita Suomessa toimivia huoltovarmuuskriittisiä teknologia-alan yrityksiä. Teknologiateollisuudessa sijaitsee kolmen Huoltovarmuusorganisaation poolin poolitoimisto. Esitämme lausuntonamme seuraavaa.

Luku 1

Kaipaamme tavoitepäätökseen tarkempaa kirjausta päätöksen toimeenpanosta sekä sen velvoittavuudesta ja suhteesta muuhun lainsäädäntöön ja käytännön tekemiseen. Johdannossa todetaan, että huoltovarmuus otetaan huomioon kaikessa päätöksenteossa kaikilla hallinnonaloilla. Päätöksen todetaan lisäksi ohjaavan ja antavan suuntaviivoja.

1. Esitämme, että tavoitepäätöksen johdannossa tuodaan paremmin esille päätöksen velvoittavuus ja suhde Valmiuslakiin ja muuhun relevanttiin lainsäädäntöön, ml. CER-direktiivin kansallinen toimeenpano.

Lisäksi kaipaamme tiettyjen termien, kuten kriittiset toimialat, kriittinen teollisuus, strategisesti merkittävät toimialat, selkeyttä läpi tavoitepäätöksen.

2. Esitämme, että nämä selkeytetään ja kirjataan siten, että tavoitepäätöksestä käy yksiselitteisesti ilmi, mitä nämä toimialat ovat.

Päätös sisältää useita toimenpidesuosituksia ja siitä tehdään erillinen toimeenpanosuunnitelma.

3. Esitämme, että jokaisessa luvussa listattaisiin luvun sisältämät toimeenpanoa edellyttävät kokonaisuudet ja niiden vastuutaho. Tämä selkeyttäisi viranomaisen toiminnan läpinäkyvyyttä ja helpottaisi myös huoltovarmuuskriittisten yritysten toimintaa. Nyt kokonaisuudessa jää epäselväksi monen osion toimeenpanon vastuutaho.

Lausunnot lukuun 2. Huoltovarmuuden toteuttamisen lähtökohdat

Kuten luvussa 2 todetaan, huoltovarmuuden pohjana on mm. kilpailukykyinen kansantalous. Tämä onnistuu rakentamalla vahvuksiemme pohjalta kilpailukykyistä ja yritysmyönteistä Suomea, joka vahvistaa oikeusvaltion luottamusta ja houkuttelee investointeja.

4. Esitämme, että tämä lähtökohta kirjataan tarkemmin lukuun 2. Viittaamme tässä myös luvun 1 kirjaukseen: ”huoltovarmuus otetaan huomioon kaikessa päätöksenteossa kaikilla hallinnonaloilla.”

Multa osin lukuun 1 esittämämme kommentit ja esitykset koskevat myös lukua 2.

Lausunnot lukuun 3. Kehittämiskohteiden taustat ja tavoitteet

Terminologisesti tavoitepäätöksen luonnos esittelee kyberturvallisuuden huomioitavana asiana digitaalisessa yhteiskunnassa yhdessä digitaalisen infrastruktuurin, digitaalisten tietovarantojen ja järjestelmien kanssa, jotka turvataan. Eli kyberturvallisuutta turvataan. Kyberturvallisuus on kuitenkin itseasiassa määritelmänä tavoiteltava ja pitää sisällään toimenpiteitä näiden konkreettisten asioiden turvaamiselle. Tulisiko siis puhua digitaalisen turvallisuuden toimenpiteistä kyberturvallisuuden vahvistamiseksi?

Yritykset toimivat yhteiskunnan digitalisoitumisen vetureina ja ovat keskeisiä yhteiskunnan kyberkestävyyden vahvistamisessa. Suurin osa tietojärjestelmistä sekä tiedosta on yritysten hallussa. Tämä on osittain huomioitu luvussa 3.2. Luonnos ei kuitenkaan huomioi, ettei kyberturvallisuuden johtamisrakennetta uudistamalla voida huolehtia koko yhteiskunnasta, sillä suunniteltu rakenne ei ota huomioon yksityistä sektoria.

5. Esitämme tarkennusta tähän kirjaukseen, jotta se vastaisi yhteiskunnallista todellisuutta.

6. Esitämme, että tavoitepäätöksessä konkretisoidaan kyber- ja informaatioturvallisuusosaamiseen ”panostamista”. Lisäksi huomautamme, että nämä kaksi määritelmää poikkeavat toisistaan ja edellyttävät toisistaan eriäviä toimenpiteitä.

7. Esitämme, että Huoltovarmuusorganisaatio ja siihen liittyvät poolit otetaan vahvemmin huomioon toimijana luvussa 3.

8. Esitämme, että päätöksellä tarkemmin selkeytetään CER-direktiivin toimeenpanon ja Suomen ns. perinteisen huoltovarmuustoiminnan suhteen. Päätöksestä jää nyt hieman epäselväksi, mitkä toiminnot koskevat koko Huoltovarmuusorganisaatiota ja mitkä kuuluvat CER-direktiivin soveltamisalaan.

Lausunnot lukuun 4. Toimialakohtaiset huoltovarmuustavoitteet ja kehittämiskohteet

9. Toimialakohtaisissa osioissa jätehuollon, kriittisen teollisuuden ja Sote- sektorin teksteissä ei ole viittausta ICT- varautumisaiheisiin. Kaikkien muiden toimialojen kohdalla asia oli jollakin tavalla esillä. Digitaalisen turvallisuuden aiheet koskevat kuitenkin kaikkia toimialoja ja tämä olisi hyvä tuoda esiin kaikkien toimialojen kirjauksissa.

10. Esitämme, että luvun määritelmät tarkennettaisiin ml. niiden suhde CER-direktiivin määritelmiin.

11. Esitämme lisäystä lukuun 4.2.:

”Kuljetusten turvaamisessa on huomioita Suomen riippuvuus kansainvälisistä verkostoista ja markkinoista. Suomen ympärivuotisten merikuljetusten mahdollisimman hyvä toimintavarmuus sekä jatkuvuus on turvattava. Siten on tärkeä huolehtia myös meriteollisuuden osaamisesta, ml. arktinen osaaminen sekä alan toimintakyvystä. Tämä edellyttää lisäksi hyväkuntoista ja toimintakykyistä jäänmurtajakalustoa ja vartiolaivastoa, joita pystytään hyödyntämään monipuolisesti. Riittävän suvereeni Suomessa toimiva puolustusteollinen tuotanto, välttämättömät maanpuolustusta tukevat varmuusvarastot ja teknologinen osaaminen luovat pohjan huoltovarmuudelle, myös merien osalta.”

Luvussa 4.10 on yhdistetty ilmastonmuutos, sään ääri-ilmiöt ja avaruussää samaan kappaleeseen. Avaruuden huoltovarmuudellista ulottuvuutta on käsitelty vain avaruussään näkökulmasta. Nämä kokonaisuudet ovat kuitenkin äärimmäisen suuria ja koskettavat koko yhteiskuntaa sekä huoltovarmuuttamme.

12. Esitämme ilmastonmuutoksen ja sään ääri-ilmiöiden kirjaamiseksi omaksi kappaleekseen, 4.10.

Esityksemme uudeksi tekstiksi on:

4.10 Ilmastonmuutos ja sään ääri-ilmiöt

Ilmastonmuutoksen luomat globaalit haasteet sekä mahdollisuudet vaikuttavat Suomen huoltovarmuuteen sekä suoraan että välillisesti. Osa riskeistä kohdistuu suoraan Suomen kansalliseen kriittiseen infrastruktuuriin ja huoltovarmuuteen, mutta erityisesti kansainvälisissä arvoketjuissa tapahtuvat häiriöt ja kerrannaisvaikutukset näkyvät välillisesti myös Suomessa. Ilmastonmuutoksen hillinnän mukanaan tuomat sekä positiiviset että negatiiviset siirtymävaikutukset vaikuttavat huoltovarmuuden toimintaympäristöön ja ne on huomioitava varautumisessa.

Ilmastonmuutoksen ja sään ääri-ilmiöiden huoltovarmuudelle aiheuttamat riskit, haavoittuvuudet ja riskialueet sekä vaikutukset huoltovarmuuden ja yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen varmistamisen kannalta on tunnistettava ja hallittava aiempaa paremmin.

Ilmastonmuutoksen tutkimus- ja selvittämistoimintaa suunnataan siten, että kriittiset palveluntuottajat ja infrastruktuurin haltijat voivat paremmin varautua kyseisiin ilmiöihin liittyviin riskeihin ja vaikutuksiin.

Varautuminen ja riskien pienentäminen edellyttävät käytännönläheisen tiedon tuottamista ja riskianalyysin ylläpitoa, ilmiöiden vaikutusten ja riskien tunnistamista ja ymmärrystä huoltovarmuudelle kriittisten toimintojen, palveluiden ja infrastruktuurin kannalta. Huoltovarmuusorganisaation tehtävänä on varmistaa, että ilmastoon ja säähän liittyviin läpileikkaaviin huoltovarmuusriskeihin ja -vaikutuksiin varaudutaan kokonaisvaltaisesti ja koordinoitusti.

13. Esitämme uutta kappaletta 4.11 koskien avaruustoimialan kokonaisvaltaisempaa käsittelyä.

Luonnoksesta puuttui kokonaisvaltainen avaruustoimialan käsittely ja esitämme siihen seuraavaa tekstiä. On tärkeää, että kykenemme varmistamaan kiertoradalta tuotetut palvelut.

4.11 Avaruustoimiala ja kiertoradalta tuotetut palvelut

Avaruustoimiala ja sen merkitys modernin yhteiskunnan kannalta on kasvavat. Satelliittien avulla tuotetut aika-, paikannus-, kaukokartoitus- ja tietoliikennepalvelut ovat jo nyt muodostuneet näkymättömäksi osaksi modernin tietoyhteiskunnan kriittistä digitaalista infrastruktuuria.

Avaruustoimialan merkitys tulee kasvamaan entisestään sekä julkisesti tuotetuissa että teollisuuden tuottamissa yhteiskunnan kannalta kriittisissä palveluissa. Kiertoradalta tuotettuihin palveluihin vaikuttaminen esimerkiksi paikannuksen häirinnällä on jo osa eräitten valtiollisten toimijoiden keinovalikoimaa.

Satelliittipalveluiden saatavuuden sekä käytettävyyden turvaaminen sekä näiden palveluiden häiriöihin varautuminen ovat osa huoltovarmuuden turvaamista. Satelliittipalveluilla on myös rooli kriittisten toimintojen varmistamisessa maanpäällisten tietoliikennetoimintojen altistuessa häiriöille. Yhteiskunnan riippuvuutta kiertoradalta tuotetuista palveluista ja haavoittuvuutta lähiavaruuden luonnonilmiöille, esimerkiksi auringon poikkeuksellisesta toiminnasta johtuville geomagneettisille myrskyille, ei tällä täysin tunneta eikä niihin liittyvien riskien vakavuutta ja vaikuttavuutta yhteiskunnan toimintaan ymmärretä.

Riskien vähentäminen vaatii satelliiteista riippuvien palveluiden sekä kansallisten että kansainvälisten haavoittuvuuksien ja riskialueiden nykyistä tarkempaa kartoittamista. Koska osa näistä riskeistä on sellaisia, joita on kasallisin tai edes kansainvälisin toimin mahdotonta poistaa, huoltovarmuuden kannalta on olennaista myös häiriötiloista toipumisen suunnittelu. Tämä vaatii suomalaisen avaruustoimialan osaamisen tunnistamista ja ylläpitämistä. Huoltovarmuuden ja yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen varmistaminen edellyttää käytännönläheisen tiedon tuottamista ja eri toimijoiden varautumisen ja toipumisen suunnittelun koordinoitua.

14. Yhteiskunnan toiminta ja sotilaallinen maanpuolustus (erityisesti johtamisjärjestelmien osalta) on täysin riippuvainen muusta yhteiskunnasta ja esim. yritysten tuottamista palveluista (erit. ICT-palvelut tuotetaan verkostomaisesti myös puolustusvoimille) ja tätä näkökulmaa tulisi korostaa päätöslauselmassa.

15. Esitämme, että luvun 4.12. (sotilaallinen huoltovarmuus) toimijoihin kirjataan selkeämmin myös Huoltovarmuusorganisaatio.

Lausunnot lukuun 5. Huoltovarmuustoiminnan rahoitus ja kehitys

16. Luku 5 on tekstiltään hieman ristiriitainen. Huomautamme, että tämän huoltovarmuus päätöksen suhtauttaminen jo lähtökohtaisesti hallinnonalojen resursseihin on varmistettava.

17. Esitämme luvun otsikkoon muutosta seuraavasti:

5. Huoltovarmuustoiminnan rahoitus, toimeenpano ja kehitys

18. Esitämme koko päätöksen toimeenpanon velvoittavuutta ja selkeyttä luvun 5 kirjauksiin asiaa koskien.

Lausunnot lukuun 6. Valtioneuvoston tavoitteiden seuranta

19. Esitämme, että Huoltovarmuusorganisaatio osallistuu toimeenpanosuunnitelman tekoon ja seurantaan. Sille ei ole asetettu roolia tässä luonnoksessa.

Muut selontekoa koskevat yleiset kommentit

Lähetämme vastuuvalmistelijalle erikseen yksityiskohtaiset kommenttimme suoraan tekstimuokkauksina. Luonnoksen lukuisista jatkotoimenpiteistä on osa korostettu keltaisella.

Karanko Tuija
Puolustus- ja Ilmailuteollisuus PIA ry - Teknologiateollisuus ry:n, Puolustus-
ja Ilmailuteollisuus PIA ry:n ja Kyberala ry:n yhteinen lausunto

Asia: VN/30737/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston päätökseksi huoltovarmuuden tavoitteista

Lausunto

Lausunnot lukuun 1. Johdanto

1. Johdannosta.

Valtioneuvoston esityksessä tuodaan esille, että yhteiskunnan toimintakyvyn, elintärkeiden toimintojen, väestön terveyden, hyvinvoinnin ja toimeentulon, maan talouselämän ja maanpuolustuksen kannalta välttämättömän kriittisen infrastruktuurin suojaamista parannetaan. Yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja ylläpitävän kriittisen infrastruktuurin turvaamisen keinot arvioidaan alakohtaiset tarpeet huomioiden korkealle tasolle kaikissa jatkuvuudenhallintaa uhkaavissa olosuhteissa. Edellä lausuttu huomioiden Lapin osalta saavutettavuuden ja liikenneyhteyksien kannalta nimenomaan juuri tieinfra on keskeistä kriittistä infrastruktuuria, jolla turvataan huoltovarmuutta paikallisista olosuhteista katsottuna

Lausunnot lukuun 2. Huoltovarmuuden toteuttamisen lähtökohdat

Ei lausuttavaa

Lausunnot lukuun 3. Kehittämiskohteiden taustat ja tavoitteet

Arktisen alueen merkitys on kasvanut maantieteestä johtuen lisäten sotilaallista merkitystä. Suomella Nato jäsenyyden myötä voisi olla mahdollisuus tarjota Lapin aluetta Nato-kaluston testaamiseen arktisissa oloissa, koska alueella on infrastruktuuri jo olemassa.

Lausunnot lukuun 4. Toimialakohtaiset huoltovarmuustavoitteet ja kehittämiskohteet

Suomessa kuljetusten jatkuvuus on turvattava, koska Suomen logistisen aseman muuttumisen myötä Venäjän hyökkäyssodan vuoksi Pohjois-Suomi ja Lappi alueena on noussut entistä merkittävämpään asemaan. Muutoksen luonne pysyvänä muutoksena heijastuu myös kuljetuksiin sekä liikennejärjestelmän ja -infrastruktuurin kehittämiseen ja suunnitteluun.

Valtioneuvoston luonnoksessa todetaan: Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen ja väestön toimeentulon tarvitsemien kuljetusten edellytykset on turvattava kaikissa tilanteissa. Kuljetusten infrastruktuuri ja keskeiset logistiset ketjut sekä kriittisen kuljetuskaluston EU-sääntelyn mukainen huolto-, korjaus- ja varaosapalvelu ja käyttövoiman saanti varmistetaan. Edellinen tukee näkemyksiämme.

Kittilän kunta pitää tärkeänä siviiliyhteiskunnan ja sotilaallisen maanpuolustuksen kuljetustarpeiden sovittamista yhteen. Molemmille varmistetaan riittävät toiminnan edellytykset Puolustusvoimien valmiutta kohottaessa ja poikkeusoloissa.

Levi-Hanhimaa-Pokka –Inari tie (numero 955) peruskorjaaminen ja päällystäminen luovat pohjaa huoltovarmuudelle alueellamme ja tukevat merkittävästi yhteiskunnankin tarpeita sekä kuljetusten sujumista markkinaehtoisesti myös poikkeusoloissa. Samalla varmistettaisiin yhteydet Norjan pohjoisista osista Suomen kautta Ruotsiin ja muualle Eurooppaan. Kuljetuslogistiset järjestelmät lisäävät yhteiskunnan toimintaa ja sen edellyttämiä sisäisiä ja ulkomaankaupan kuljetuksia tarvittavine tukipalveluineen, joilla varmistetaan häiriötilanteissa ja myös poikkeusoloissa kriittinen huoltovarmuus.

Koska Suomessa on huomioitava kaikki mahdolliset tilanteet, on kuljetusten turvaamisessa huomioitava Suomen riippuvuus kansainvälisistä verkostoista ja markkinoista. Luonnoksessa mainitaan: Suomen ympärivuotisten merikuljetusten mahdollisimman hyvä toimintavarmuus sekä jatkuvuus on turvattava. Häiriötilanteissa huomioidaan vaihtoehtoiset kuljetusreitit. Kuljetusreitteihin liittyvät riskit on tunnistettava ja varauduttava toteuttamaan toimenpiteitä, joilla kuljetuksia ohjataan vaihtoehtoisille kuljetusreiteille. Vaihtoehtoisten kuljetusreittien volyymien kasvuun varaudutaan suunnitelmin ja harjoituksin sekä tarvittaessa rakentamalla tarvittavaa infrastruktuuria ja kuljetuskapasiteettia jo normaalioloissa. Edellä mainittu on myös meidän näkökulmastamme alueemme merkitystä nostava

Lausunnot lukuun 5. Huoltovarmuustoiminnan rahoitus ja kehitys

Toteamme tiivistetysti, että Kittilän ja Inarin alueen merkitys vaihtoehtoisia kuljetusreittejä ja huoltovarmuutta tukevien toimenpiteiden kohteena tarvitsee rahoitusta. Avainasemassa on tieverkosto ja sen kunnostaminen. Mielestämme tämä toteutuisi parhaiten Väyläviraston investointisuunnitelmia tarkasteltaessa rahoituksen saamisena tie numero 955:lle

Lausunnot lukuun 6. Valtioneuvoston tavoitteiden seuranta

Ei lausuttavaa

Muut selontekoa koskevat yleiset kommentit

-

Kurula Timo
Kittilän kunta - Kittilä/hallinto-osasto/kj

Asia: VN/30737/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston päätökseksi huoltovarmuuden tavoitteista

Lausunto

Lausunnot lukuun 1. Johdanto

Ei lausuttavaa.

Lausunnot lukuun 2. Huoltovarmuuden toteuttamisen lähtökohdat

Ei lausuttavaa.

Lausunnot lukuun 3. Kehittämiskohteiden taustat ja tavoitteet

3.4 Alueellinen ja paikallinen varautuminen: Kappaleessa viitataan tuleviin elinvoimakeskuksiin alueellisessa varautumisessa. Mikä on jatkossa Ilmakuljetuspoolin rooli ja miten se näkyy suhteessa tuleviin elinvoimakeskuksiin?

3.5 tilannekuva sekä tiedon välittäminen tietoturvallisesti: Huomioidaan jatkossa, että jatkossa yksityinen sektori pystyy ottamaan osaa turvaluokitellun tiedon viiveettömään käsittelyyn tiedonvälitystavasta riippumatta. Yksityisellä sektorilla ei mahdollisuuksia virnaomaiskäytössä oleva TUVE-verkon hyödyntämiseen.

Lausunnot lukuun 4. Toimialakohtaiset huoltovarmuustavoitteet ja kehittämiskohteet

Ei lausuttavaa.

Lausunnot lukuun 5. Huoltovarmuustoiminnan rahoitus ja kehitys

Ei lausuttavaa.

Lausunnot lukuun 6. Valtioneuvoston tavoitteiden seuranta

Ei lausuttavaa.

Muut selontekoa koskevat yleiset kommentit

Finavia Oyj kiittää mahdollisuudesta lausua kommentteja huoltovarmuuden tavoitepäätösluonnoksesta.

Pesonen Timo
Finavia Oyj

Nyberg Paul
Finavia Corporation

Asia: VN/30737/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston päätökseksi huoltovarmuuden tavoitteista

Lausunto

Lausunnot lukuun 1. Johdanto

Lausunnot lukuun 2. Huoltovarmuuden toteuttamisen lähtökohdat

-

Lausunnot lukuun 3. Kehittämiskohteiden taustat ja tavoitteet

-

Lausunnot lukuun 4. Toimialakohtaiset huoltovarmuustavoitteet ja kehittämiskohteet

Fimea kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta Valtioneuvoston päätökseksi huoltovarmuuden tavoitteista ja lausuu seuraavaa:

Kappaleessa 4.8 ”Sosiaali- ja terveydenhuolto sekä sosiaaliturva” ei ole mainittu lainkaan lääkkeiden velvoitevarastointia, joka kuitenkin on lääkehuollon huoltovarmuuden näkökulmasta tärkein varautumiskeino. Fimea esittää, että lääkkeiden velvoitevarastointi lisätään lauseeseen: ”Sosiaali- ja terveydenhuollon kriittisille materiaaleille, laitteille sekä lääkkeille määritellään sosiaali- ja terveysministeriön, hyvinvointialueiden, THL:n, Fimean ja Huoltovarmuuskeskuksen laajassa yhteistyössä riittävät varmuusvarastotasot. Lisäksi täsmennetään eri toimijoiden vastuut sosiaali- ja terveydenhuollon materiaalisessa varautumisessa.”

Fimealla ei ole lausuttavaa esityksen muilta osin.

Lausunnot lukuun 5. Huoltovarmuustoiminnan rahoitus ja kehitys

-

Lausunnot lukuun 6. Valtioneuvoston tavoitteiden seuranta

-

Muut selontekoa koskevat yleiset kommentit

-

Peltoniemi Susanna
Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea

Asia: VN/30737/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston päätökseksi huoltovarmuuden tavoitteista

Lausunto

Lausunnot lukuun 1. Johdanto

Työ- ja elinkeinoministeriö

Diaarinumero VN/30737/2022

Luonnos valtioneuvoston päätökseksi huoltovarmuuden tavoitteista

Medialiitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto työ- ja elinkeinoministeriölle luonnoksesta valtioneuvoston päätökseksi huoltovarmuuden tavoitteista ("luonnos").

Esitämme kunnioittavasti huomiomme luonnokseen jatkovalmistelua varten erityisesti tiedon huoltovarmuuden, yhteiskuntarauhan ja demokratian kannalta. Lausunnon rakenne perustuu työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopalvelussa antamaan jaotteluun.

Pääviesteinään Medialiitto ehdottaa, että luonnoksen jatkovalmistelussa tehtäisiin seuraavat täydennykset tässä lausunnossa tarkemmin kuvatulla tavalla:

- Suomalainen media-ala on kriisitilanteessa tai sellaisen uhatessa enintään niin vahva ja kyvykäs tukemaan kansalaisten tiedonsaantia sekä torjumaan hybridiuhkia ja informaatiovaikuttamista kuin mitä se on normaalioloissa. Siksi media-alan toimintakyvystä on pidettävä huolta jatkuvasti ja pitkäkestoisesti.

- Media-alan ja erityisesti riippumattomien tiedotusvälineiden keskeinen rooli osana huoltovarmuuden kokonaisvarautumista tulisi mainita selvemmin huoltovarmuuden tavoitteissa.
- Tavoitteisiin tulisi lisätä vastaava kirjaus kuin on mukana valtioneuvoston päätöksessä huoltovarmuuden tavoitteista (1048/2018) kohdassa 5.4 Media. Aineettoman huoltovarmuuden turvaaminen selvästi tavoitteissa on tänään vähintään yhtä tärkeää kuin, mitä se oli vuonna 2018. Ammattimaisen tiedonvälityksen rooli kasvaa huoltovarmuuden toimintaympäristön voimakkaan muutoksen vuoksi.
- Uutistiedonvälitys on erityisesti kriisi- ja poikkeustilanteissa yhteiskunnan johtamisen ja turvallisuuden kannalta välttämätöntä toimintaa. Kansalaisten sananvapauden, toimivan demokratian ja kansakunnan henkisen huoltovarmuuden kannalta keskeisen uutissisällön saatavuus on turvattava luonnoksen jatkovalmistelussa.
- Huoltovarmuuden tavoitteisiin tulisi selkeämmin kirjata informaatiolukutaidon ja mediakasvatuksen aseman ja osaamisen merkityksen vahvistaminen koulujen ja oppilaitosten opetuksessa sekä opettajien koulutuksessa.
- Päätoimittajavastuun alainen, Journalistin ohjeisiin sitoutunut mediasisältö ja muu media tulisi selvemmin erottaa toisistaan tavoitteissa.
- Tavoitteiden jatkovalmistelussa tulisi ottaa huomioon valtioneuvoston periaatepäätös suomalaisesta demokratiapolitiikasta 2020-luvulla, joka korostaa median tärkeää roolia muuttuneessa turvallisuusympäristössämme. Demokratiapolitiikan mukaan yhteiskunnan vakauden kannalta on keskeistä, että suomalaisten tiedonsaanti toimii myös vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Demokratiapolitiikan mukaan journalistisella medialla on tärkeä rooli esimerkiksi informaatiovaikuttamisen kitkemisessä. Median toimintaedellytysten turvaaminen tulee huomioida myös turvallisuus- ja yhteiskuntarauhakysymyksenä.
- Mediapolitiikan koordinoinnin parantaminen on suositeltava työkalu suomalaisen media-alan ja erityisesti tiedotusvälineiden toimintaedellytysten ja toimintakyvyn turvaamiseen pitkäjänteisesti. Tiedotusvälineiden toimintakyvyn turvaaminen edellyttää konkreettisia panostuksia.

Lausunnot lukuun 2. Huoltovarmuuden toteuttamisen lähtökohdat

Uutistiedonvälitys on kriisi- ja poikkeustilanteissa yhteiskunnan turvallisuuden ja johtamisen kannalta välttämätöntä toimintaa

Medialiitto ehdottaa, että luonnoksen sivun 4 Huoltovarmuusorganisaatio-kaaviokuvassa oikealla oleva ”Muut poolit” -osa nimetään uudelleen ”Digitaalinen ja fyysinen turvallisuus ja tiedonvälitys”. Nimi kuvaisi selvemmin sitä, mitä kyseiseen poolialueeseen käytännössä kuuluu.

Lisäksi jatkovalmistelussa tulisi korostaa myös huoltovarmuusorganisaation roolia Huoltovarmuuskeskuksen rinnalla.

Avoimen ja moniarvoisen yhteiskunnan peruspilarit vaarantuvat nopeasti, mikäli kansalaisilla ei ole saatavilla luotettavaa ja moniäänistä toimituksellista ajankohtais- ja uutisisältöä valtakunnallisista, alueellisista ja paikallisista asioista. Ammattimaisesti toimitetun sisällön saatavuus kansalaisille turvaa osaltaan henkistä huoltovarmuutta ja yhteiskuntarauhaa sekä tukee yleistä turvallisuutta ja yhteiskunnan johtamista.

Medialiitto katsoo, että luonnoksessa ei ole riittävästi huomioitu niin sanottua ei-materiaalista huoltovarmuuteen varautumista. Muuttuneen toimintaympäristön, kansalaisten ja media-alan näkökulmasta luonnoksen puute on, että siinä ei tunnisteta riittävästi media-alan ja erityisesti tiedotusvälineiden roolia osana tulevaisuuden kokonaisvarautumista.

Aineettoman huoltovarmuuden uhkia korostaa viimeaikainen nopea tekoälyn kehitys. Erityisesti generatiivinen tekoäly muodostaa helposti tulevaisuudessa nykyistäkin suuremman uhan maamme kokonaisturvallisuudelle.

Sosiaalisen median palveluiden suosio erityisesti lasten ja nuorten keskuudessa sekä tekoälypalveluiden kehittyminen haastavat voimalla ei-materiaalisen huoltovarmuuden. Tästä syystä myös huoltovarmuuden tavoitteisiin tulisi vielä selkeämmin kirjata informaatiolukutaidon ja mediakasvatuksen aseman vahvistaminen koulujen ja oppilaitosten opetuksessa sekä opettajien koulutuksessa.

Kansalaisten sananvapauden, toimivan demokratian ja kansakunnan henkisen huoltovarmuuden kannalta keskeisen ammattimaisen toimituksellisen sisällön, erityisesti uutisisällön, saatavuutta olisi korostettava luonnoksen jatkovalmistelussa.

Uutis- ja ajankohtaistiedonvälitystä ei voi avoimessa ja moniäänisessä yhteiskunnassa jättää kriisi- ja poikkeustilanteissakaan ainoastaan valtio-omisteisen Oy Yleisradio Ab:n tiedonvälityksen varaan. Yleisradion taloudelliset mahdollisuudet varautua poikkeusoloihin ovat olennaisesti paremmat kuin useilla lehtikustantajilla ja yksityisesti omistetuilla radiokanavilla. Tämä muodostaa riskin suhteessa huoltovarmuuden tavoitteisiin.

Media-alalla ja lehdistönvapaudella on tärkeä tehtävä paitsi kriisinkestävyydessä myös luotettavan tiedon jakajana ja enenevästi disinformaation torjuna. Myös viranomaistiedottaminen muun muassa valmiuslaissa nojaa toimiviin tiedotusvälineisiin. Ilman vahvaa, toimintakykyistä lehdistöä sekä paikallisia radioita Suomen on mahdotonta kattavasti torjua disinformaatiota ja erilaisia hybridi-vaikuttamisen muotoja.

Media-alan ja tiedon huoltovarmuuden roolin huomioiminen osana suomalaista huoltovarmuuskokonaisuutta on suuri vahvuutemme ja kansainvälisesti myös ainutlaatuista. Media-alan ja tiedon huoltovarmuudella vastataan tehokkaasti ajankohtaisiin informaatioyhteiskunnan haasteisiin. Tätä tulisi korostaa luonnoksessa materiaalsen huoltovarmuuden rinnalla. Journalistinen media (päätoimittajavastuun alainen ja Julkisen sanan neuvoston Journalistin ohjeisiin sitoutuneet tiedotusvälineet) ja muu media on myös tärkeä erotella toisistaan.

Elinkeinoelämän roolia tulisi korostaa

Medialiiton näkemyksen mukaan luonnoksessa tulisi nostaa selkeämmin esille se, että huoltovarmuusorganisaatioon kuuluvien poolien toimintaa suunnitellaan ja toteutetaan nimenomaan elinkeinoelämävetoisesti. Poolit keräävät tietonsa suoraan elinkeinoelämältä, yrityksiltä ja alan järjestöiltä ja tuottavat Huoltovarmuuskeskuksen tilannekuvan pohjan. Yritysvetoinen poolitoiminta on kansallisen huoltovarmuusjärjestelmän selkeä vahvuus pohjaten toimivaan julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyöhön.

Suomen ollessa valmiuslain määritelmän mukaisissa poikkeusoloissa keväällä 2020 elinkeinoelämän johtama pooliverkosto toimi tehokkaasti ja modulaarisesti verkoston tukiessa konkreettisesti yhteiskunnan toiminnan kannalta yli tuhatta kriittistä yritystä.

Medialiiton näkemyksen mukaan vakiintuneen poolitoiminnan vahvuudet ja kokemukset tulisi ottaa huomioon huoltovarmuustoiminnan kehittämisessä. Esimerkiksi hallinnollisen työn määrän kasvattaminen pooliorganisaatioissa ei välttämättä palvele huoltovarmuuden tavoitteita.

Tiedotusvälineiden toimintaedellytysten turvaaminen tulisi ottaa huomioon turvallisuus- ja yhteiskuntarauhakysymyksenä

Medialiito muistuttaa, että suomalainen media-ala on kriisitilanteessa enintään niin vahva ja kyvykäs tukemaan kansalaisten tiedonsaantia sekä torjumaan hybridiuhkia ja informaatiovaikuttamista kuin mitä se on normaalioloissa. Siksi media-alan toimintakyvystä on pidettävä huolta jatkuvasti ja pitkäkestoisesti.

Luonnoksen jatkovalmistelussa tulisi ottaa huomioon Valtioneuvoston periaatepäätös suomalaisesta demokratiapolitiikasta 2020-luvulla (2022: 40) ("Demokratiapolitiikka").

Demokratiapolitiikka korostaa median tärkeää roolia muuttuneessa turvallisuusympäristössämme. Sen mukaan yhteiskunnan vakauden kannalta on keskeistä, että suomalaisten tiedonsaanti toimii myös vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Se toteaa, että kriisien aikana informaatiovaikuttaminen lisääntyy ja että median pitää olla siihen varautunut.

Demokratiapolitiikan mukaan journalistisella medialla on tärkeä rooli esimerkiksi informaatiovaikuttamisen kitkemisessä. Median toimintaedellytysten turvaaminen tulee huomioida myös turvallisuus- ja yhteiskuntarauhakysymyksenä. Periaatepäätös toteaa, että median toimintaedellytysten turvaaminen edellyttää konkreettisia panostuksia.

Demokratiapolitiikassa peräänkuulutetaan Suomeen pitkäjänteistä, hallinnonalat ylittävää mediapolitiikkaa. Tämä auttaisi turvaamaan ammattimaisen media-alan toimintaedellytykset. Median toimintaedellytysten turvaaminen ja Yleisradion tärkeän tehtävän sekä yksityisen journalistisen median huomioiminen ovat periaatepäätöksen mukaan mediapolitiikan keskiössä.

Valtioneuvoston huoltovarmuusselonteko (2022: 59) viittaa valtioneuvoston päätökseen huoltovarmuuden tavoitteista (1048/2018), jossa media on nimenomaisesti kirjattu mukaan kohdassa 5.4 yhtenä yhteiskunnan kannalta kriittisistä palveluista ja tuotannoista. Selonteossa todetaan myös, että medialla on merkittävä rooli, kun viestinnällä tuodaan varmuutta ja luottamusta viranomaisten toimintaan ja varautumiseen.

2.1 Huoltovarmuuden muuttunut toimintaympäristö

Sisäministeriön Kansallinen riskiarvio -julkaisussa (2023:4) todetaan, että vihamielinen informaatiovaikuttaminen, vaalihäirintä, disinformaation tarkoituksellinen levittäminen, vihapuhe ja verkossa tapahtuva häirintä uhkaavat demokratiaa, ihmisten yhdenvertaisuutta, sanan- ja mielipiteenvapautta sekä lehdistön vapautta ("kansallinen riskiarvio").

Maailman talousforumin (World Economic Forum) tuoreen riskiraportin mukaan disinformaatio ja misinformaatio muodostavat maailman suurimman lyhyen ajanjakson uhan (<https://www.weforum.org/publications/global-risks-report-2024/>). Riskiraportti tulisi ottaa huomioon myös huoltovarmuuden uhkia harkitessa ja erityisesti aineettoman huoltovarmuuden tavoitteiden huolellisessa kirjaamisessa.

Informaatiovaikuttaminen horjuttaa pahimmillaan yhteiskunnan koossa pitävää luottamusta. Sitä voidaan hyödyntää myös osana hybridivaikuttamista.

Medialiiton näkemyksen mukaan huoltovarmuuden muuttuneen toimintaympäristön kuvauksessa tulisi selkeästi nostaa esille myös ei-aineelliseen huoltovarmuuteen vaikuttavia tekijöitä, jotta myös ne tulevat varmasti tarkastelluiksi huoltovarmuuden tavoitteissa. Kohdan 2.1 listauksessa tulisikin mainita kansallisen riskiarvon pohjalta Suomen turvallisuuteen vaikuttavina vähintään vihamielinen informaatiovaikuttaminen ja disinformaation tarkoituksellinen levittäminen mukaan lukien vaalihäirintä.

Myös ei-aineelliseen huoltovarmuuteen vaikuttavien asioiden listaaminen huoltovarmuuden tavoitteissa on tärkeää globaalien sosiaalisen median palveluiden ja erilaisten informaatiovaikuttamisen ja disinformaation levittämisen keinojen lisääntyessä.

2.2 Huoltovarmuuden pohjoismainen, eurooppalainen ja globaali ulottuvuus

Medialiitto kannattaa kokonaisvaltaisen huoltovarmuusajattelun edistämistä EU:ssa.

Suomen vahvuutena on luottamukseen ja vahvaan sitoutumiseen ja yhteistyöhön (niin sanottu private–public-yhteistyö esimerkiksi media-alalla Mediapoolin puitteissa) perustuva huoltovarmuusyhteistyö, jossa yritykset ovat aktiivisesti mukana ja pääasiassa muista syistä kuin siitä, että lainsäädäntö tähän yrityksiä tiukasti velvoittaa.

Suomen public–private-yhteistyön ja poolitoiminnan mukaan lukien media-alan poolitoiminta mallin tukeminen ja edistäminen kansainvälisesti edistäisi osaltaan tulevaisuuden huoltovarmuutta myös Suomessa. Esimerkiksi Viro on omaksunut Suomen toimintamallia ja kehittänyt muun muassa ei-materiaalisen huoltovarmuuden turvaamista esimerkillisesti.

Medialiitto korostaa elinkeinoelämän roolia poolitoiminnassa. Se on tärkeää muun muassa media-alan ja tiedotusvälineiden integriteetin turvaamiseksi. Public–private-yhteistyö edellyttää tarkkaa roolien sisäistämistä huoltovarmuuden kokonaisuudessa. Valtionhallinnon viranomaistoiminnalla ei saa edes pyrkiä vaikuttamaan vastaavan toimittajan alaisuudessa toimivien tiedotusvälineiden toimintaan ja sisältöpäätöksiin.

Medialiiton näkemyksen mukaan Suomen tulisi EU-tasolla edistää EU:n lähialueiden niin sanottujen kumppanimaiden demokratia- ja oikeusvaltiokehityksen, instituutioiden ja sitä kautta niiden ei-materiaalisen huoltovarmuuden kehittämistä. EU-tason yhteistyötä EU:n kumppanimaiden kanssa tulisi edistää.

Nykytilanteessa varautumiseen ja turvallisuuteen kohdistuu enenevässä määrin sääntelyä. Se johtaa helposti siihen, että yritysten hallinnollinen taakka kasvaa ja niiden resurssit menevät sääntelyn vaatimustenmukaisuudesta huolehtimiseen, käytännön paremmasta varautumisesta huolehtimisen jäädessä toissijaiseksi.

Olennaista on myös EU-tasolla viestiä media-alan ja erityisesti tiedotusvälineiden tärkeää roolia osana kansallista huoltovarmuutta.

Lausunnot lukuun 3. Kehittämiskohteiden taustat ja tavoitteet

3.1 Huoltovarmuuskriittinen infrastruktuuri

Tiedonvälitys tulisi mainita osana yhteiskunnan huoltovarmuuskriittisiä toimintoja.

3.2 Digitaalinen yhteiskunta

Yhteiskunta ja sen toiminnot, mukaan lukien tiedonvälitys ja muu viestintä, on digitalisoitunut. Digitalisoituminen avaa monia uusia vaikuttamistapoja sellaisille toimijoille ja tahoille, joiden tavoitteena on yhteiskuntarauhan ja jopa demokraattisen järjestelmämme horjuttaminen. Tämä merkitsee sitä, että ei-materiaalinen huoltovarmuus ja sen turvaaminen nousevat materiaalisen huoltovarmuuden rinnalle.

Luonnoksen ei-materiaalisen huoltovarmuuden tavoitteet ovat osittain päälle liimatun oloisia ja epäselviä. Medialiiton näkemyksen mukaan luonnokseen tulisi jatkovalmistelussa lisätä konkretiaa ja ottaa tämän lausunnon ehdotuksia huomioon tavoitteita viimeisteltäessä.

Digitaaliset tietovarannot

Medialiitto pitää periaatteessa hyvänä tavoitteena sitä, että luonnoksen mukaan yhteiskunnan kannalta kriittiset tietovarannot, -palvelut ja -järjestelmät määritellään ja tunnustetaan ja niiden toimintavarmuus sekä turvallisuus varmistetaan. Selkeys on tässä asiassa kaikkien etu.

Medialiitto toteaa, että yksi vapaan, avoimen ja demokraattisen yhteiskunnan perusedellytyksiä on tiedotusvälineiden toimintavapauden vaaliminen ja tiedonsaannin turvaaminen viranomaisten toiminnasta. Tiedonsaantia ei pitäisi poikkeusoloissa tai huoltovarmuuden perusteella kohtuuttomasti heikentää.

Yhteiskunnan toimintavarmuutta ja turvallisuutta vahvistettaessa tulee myös suojata kansalaisten perusoikeuksia. Kansalaisten kotirauhaa, tietosuojaa, yksityiselämän suojaa ja syrjintäkieltoa on vaalittava.

Kyberturvallisuus

Medialiiton näkemyksen mukaan kyberturvallisuus-kohdassa tulisi viitata riippumattomien tiedotusvälineiden rooliin kyberuhkiin varautumisessa erityisesti kansalaisten ja pk-yritysten tietoisuuden ja ymmärryksen lisäämisessä. Lisäksi tiedotusvälineillä on osansa myös sujuvassa palautumisessa kyberturvallisuuden häiriöistä normaalitilanteeseen.

Disinformaatio

Medialiitto korostaa, että uudenlaisiin uhkiin varautuminen on keskeinen osa tämän päivän huoltovarmuustyötä. Näitä uudenlaisia uhkia ovat esimerkiksi hybridivaikuttaminen ja disinformaation levittäminen suomalaisille. Tavoitteissa tulisikin selvemmin korostaa toimenpiteitä, jotka vastaavat näihin uhkiin.

Hybridivaikuttamisen ja disinformaation torjunnassa media-alalla ja erityisesti riippumattomilla tiedotusvälineillä on keskeinen rooli. Parhaiten disinformaatiota torjutaan varmistamalla, että yhteiskunnassa on vastavoimana kattavasti tarjolla ammattimaista paikallista, alueellista ja valtakunnallista toimintakykyisten tiedotusvälineiden tuottamaa luotettavaa tietoa.

Medialiitto toteaa, että Suomessa on olemassa huoltovarmuusorganisaatio, jonka piirissä media-ala harjoittaa yhteistoimintaa. Mediapoolin puitteissa suomalaiset media-alan yritykset harjoittelivat konkreettisesti yhteistoimintaa esimerkiksi vuosien 2020–2022 pandemian aikana.

Medialiitto ehdottaa, että luonnoksen jatkovalmistelussa poistetaan kokonaan lauseet: ”Lisäksi on aktiivisesti etsittävä keinoja mediakentän toimijoiden yhteistoiminnan parantamiseksi poikkeusoloissa. Erilaisia yhteiskäyttömahdollisuuksia on suunniteltava ja harjoiteltava etukäteen.” Medialiitto ei tunnista tämän epäselvän kirjauksen perusteita, eikä tarvetta.

Medialiitto ehdottaa, että edellä mainittu poisto korvataan jatkovalmistelussa oheisella uudella kirjauksella: ”Turvataan huoltovarmuusorganisaation kyky tukea journalistisen uutismedian toimintaa poikkeusoloissa sekä seurata ja analysoida journalististen prosessien ulkopuolella tuotettuja sisältöjä. Estetään uutiserämaiden synty.”

Medialiitto kiittää luonnoksen disinformaatio-kohdan hyvistä kirjauksista, jotka koskevat kansalaisten medialukutaitoa, opettajien kasvatusvalmiuksia, yhteiskunnan velvoitetta turvata

vastuullista sananvapautta tukevan vapaan ja moniäänisen median toimintaedellytysten turvaamista kaikissa oloissa sekä joukkoviestinnän infrastruktuurin ja palveluiden jatkuvuutta.

Medialiitto toteaa, että luonnoksessa viitattu ”strategisen viestinnän toimintamalli” tulisi tavoitteiden jatkovalmistelussa määritellä tarkemmin. Luonnoksen perusteella jää epäselväksi, minkä tahon viestinnästä on kysymys.

3.3 Kansalaisvarautuminen

Kansalaisvarautumiseen liittyen luonnokseen tulisi lisätä maininta informaatiolukutaidon ja mediakasvatuksen aseman vahvistamisesta koulujen ja oppilaitosten opetuksessa sekä opettajien koulutuksessa. Se parantaisi osaltaan kansalaisten mahdollisuuksia varautua ja suojautua myös informaatiovaikuttamista vastaan ja vahvistaisi kyberturvallisuutta kansalaisten yksilötasolla.

Koronapandemian ja Venäjän Ukrainan-hyökkäyssodan myötä ajankohtaisesta ja luotettavasta tiedosta on tullut keskeinen huoltovarmuustekijä. Turvallisuutta uhkaavien propagandakoneistojen yksi tavoite on synnyttää sekaannusta yhteiskunnassa ja sen avulla murentaa demokraattista yhteiskuntajärjestelmää. Informaatiovaikuttamisessa esimerkiksi erilaiset trollitehtaat suoltavat disinformaatiota.

Disinformaatiota vastaan voidaan taistella informaatiolukutaidon, koulutuksen ja sivistyksen avulla.

Lisätietoja Uutismedian liiton informaatiolukutaitohankkeesta löytyy verkko-osoitteesta www.uutismediat.fi/informaatiolukutaito/.

3.4 Huoltovarmuuden alueellinen ulottuvuus

Medialiitto korostaa, että koko maan kattava toimintakykyinen lehdistö, erityisesti uutismedia, ja radiotoiminta tukevat tiedon huoltovarmuutta alueellisesti ja paikallisesti.

Alueellisen ja paikallisen uutismedian ja yksityisen radiomedian rooli on keskeinen varmistettaessa, että Suomen valtakunnan alueella on kansalaista saatavissa ammattimaisesti tuotettua Julkisen sanan neuvostoon ja Journalistin ohjeisiin sitoutunutta tiedonvälitystä.

Uutismedian liiton 95 jäsenen 81 lehtikustantajaa julkaisevat laajasti ympäri Suomea yhteensä 231 uutismediaa. Niistä 30 on päivälehtiä, 136 paikallislehtiä ja 50 kaupunkilehtiä. Mukana on myös 15 muuta uutismediaa. Uutismedian liiton jäsenten paikalliset ja alueelliset julkaisut ovat levittäytyneet laajasti ympäri maamme. Uutismediat julkaisevat journalismia digitaalisesti ja valtaosa myös painettuina lehtinä.

RadioMedian 26 jäsenyhtiötä lähettävät radio-ohjelmia yhteensä 48 yksityiseltä radioasemalta, joista 25 alueellisia tai paikallisia radioasemia ja 23 valtakunnallisia (tai osavaltakunnallisia) asemia.

Disinformaation ja informaatiovaikuttamisen käytännön torjunnassa voidaan onnistua vain, mikäli varmistetaan, että yhteiskunnassa on vastavoimana tarjolla riittävästi ammattimaista myös paikallista ja alueellista, toimintakykyisten tiedotusvälineiden tuottamaa luotettavaa tietoa.

3.6 Osaaminen ja osaavan työvoiman saatavuus

Medialiiton näkemyksen mukaan luonnokseen tulisi osaamiseen liittyen lisätä konkreettinen maininta siitä, että medialukutaito on kansalaisten keskeinen osaamisalue demokratian suojelemisessa. Ymmärrys demokraattisen yhteiskuntajärjestelmämme ja sen keskeisten instituutioiden merkityksestä lisää huoltovarmuutta kansalaisten keskuudessa.

Jokaisen pitää tietää, miten journalistinen media eroa muusta viestinnästä. Informaatiolukutaito on osa medialukutaitoa. Se tarkastelee ennen kaikkea tiedon luotettavuutta. Informaatiolukutaito lisää ymmärrystä journalismin etiikasta ja tiedotusvälineiden roolista demokratiassa.

Lausunnot lukuun 4. Toimialakohtaiset huoltovarmuustavoitteet ja kehittämiskohteet

4.2 Kuljetusten jatkuvuus

Huoltovarmuuden turvaamisen kannalta tulisi huoltovarmuuden tavoitteissa mainita, että kuljetusten jatkuvuuden turvaamisella on vaikutusta myös erityisesti uutismedian ja uutistiedonvälityksen lehtijakeluun. Henkisen huoltovarmuuden varmistamiseksi tulisi painettujen lehtien lehtijakelu turvata mahdollisimman kattavasti myös poikkeusoloissa.

Uutistiedonvälityksestä Suomessa merkittävällä osuudella vastaava lehdistö on laajasti riippuvainen sähköisten tieto- ja viestintäjärjestelmien toimivuuden lisäksi myös painettujen sanomalehtien lehtijakelusta. Painettujen lehtien tuotanto ja jakelu korostuvat yleisön tiedonsaannin kannalta merkittävästi, mikäli digitaalisten viestintäverkkojen käytössä on häiriöitä.

Tiedonvälityksen aukkojen lisäksi katkokset lehtijakelussa aiheuttaisivat kansalaisten luotettavan tiedonsaannin tyrehtymisen lisäksi ilmoitus- ja asiakassuhdemenetyksiä.

Lehtijakelun turvaaminen tulisi ottaa huomioon nimenomaisella kirjauksella valmiuslakia uudistettaessa.

4. lukuun Toimialakohtaiset huoltovarmuustavoitteet ja kehittämiskohteet tulisi lisätä alakohta 4.10 ”Tiedonvälitys”

Edellä tässä lausunnossa 2. luvun (Huoltovarmuuden toteuttamisen lähtökohdat) yhteydessä on laajasti tuotu esille, miten huoltovarmuuden toimintaympäristö on muuttunut ja ei-materiaalisen huoltovarmuuden merkitys kasvaa.

Medialiitto kiinnittää huomiota siihen, että tässä huoltovarmuuden toimintaympäristön muuttuneessa tilanteessa on luonnoksessa luovuttu kokonaan Valtioneuvoston päätökseen huoltovarmuuden tavoitteista (1048/2018) kirjatusta kohdasta 5.4 Media. Päätös poistaa kyseinen kohta on yllättävä. Mikäli toimituksellinen media jätetään omana kohtanaan kokonaan pois toimialakohtaisista huoltovarmuuden tavoitteista, merkitsee se ei-materiaalisen huoltovarmuuden turvaamisen osalta olennaista heikentämistä verrattuna vuoden 2018 tavoitteisiin.

Medialiitto ehdottaa tässä lausunnossa esitetyin perusteluin, että kyseinen aineettoman huoltovarmuuden turvaamisen kannalta tärkeä kohta palautetaan huoltovarmuuden tavoitteisiin luonnoksen jatkovalmistelussa seuraavalla tavalla ajanmukaistettuna:

4.10 Tiedonvälitys

Tiedonvälitys käsittää journalistisiin periaatteisiin sitoutuneiden joukkotiedotusvälineiden sisällöntuotannon, julkaisun fyysisessä ja sähköisessä muodossa sekä jakelun kohdennetusti tai massamaisesti.

Yhteiskunnan turvallisuutta ja vastuullista sananvapautta tukevan, vapaan ja moniäänisen tiedonvälityksen toimintaedellytyksien turvaaminen kaikissa olosuhteissa on yhteiskunnan turvaamisen painopisteitä. Joukkoviestinnän ja sen infrastruktuurien turvaaminen on välttämätöntä.

Sosiaalinen media on tärkeä osa mediaympäristöä. Myös väärät tiedot leviävät nopeasti sosiaalisen median palveluissa. Niitä voidaan käyttää tahallisen ja vahingollisen informaatiovaikuttamisen välineinä. Journalististen prosessien ulkopuolisten sisältöjen vaikutuksia turvallisuuteen ja huoltovarmuuteen on kyettävä seuraamaan.

Lausunnot lukuun 5. Huoltovarmuustoiminnan rahoitus ja kehitys

Huoltovarmuuden tavoitteisiin liittyen tulisi tunnistaa myös tarve kehittää taloudellisia resursseja.

Elinkeinoelämävetoiset poolit ovat varsinkin koronapandemian aikana olleet huoltovarmuustyössä avainasemassa, ja siksi myös poolien asemaa tulisi vahvistaa silloin kun Huoltovarmuuskeskuksen resursseja lisätään tai uudelleenallokoidaan.

Lausunnot lukuun 6. Valtioneuvoston tavoitteiden seuranta

-

Muut selontekoa koskevat yleiset kommentit

Huoltovarmuuslainsäädännön uudistaminen

Medialiitto pyytää saada tulla kuulluksi hyvissä ajoin huoltovarmuuslainsäädännön uudistushankkeessa. Huoltovarmuuslainsäädäntöä uudistettaessa on ensiarvoisen tärkeää varmistaa, että kansalaisten monipuolinen tiedonsaanti ja tiedotusvälineiden toimintaedellytykset varmistetaan myös poikkeusoloissa.

Kohdan otsikko viitanee lausunnoilla olevaan huoltovarmuuden tavoitteet -luonnokseen, eikä selontekoon.

Medialiitto ry

Jukka Holmberg Ismo Huhtanen
toimitusjohtaja lakiasiainjohtaja, Uutismedian liitto

Medialiitto on media-alan ja graafisen teollisuuden yritysten edunvalvontajärjestö. Jäsenjärjestömme ovat Aikakausmedia, Graafinen Teollisuus, RadioMedia, Suomen Kustannusyhdistys ja Uutismedian liitto. Yhdessä edustamme noin 600:aa yritystä uutismedian, aikakausmedian, kirjojen ja oppimateriaalin kustantamisen sekä painamisen, radio- ja tv-toiminnan ja jakelun alueilla. Jäsenyritykset työllistävät Suomessa suoraan noin 20 000 henkilöä, ja liiton edustamien toimialojen yhteenlaskettu liikevaihto on noin 3,1 miljardia euroa.

Huhtanen Ismo
Medialiitto ry

Asia: VN/30737/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston päätökseksi huoltovarmuuden tavoitteista

Lausunto

Lausunnot lukuun 1. Johdanto

Valtioneuvoston esityksessä tuodaan esille, että yhteiskunnan toimintakyvyn, elintärkeiden toimintojen, väestön terveyden, hyvinvoinnin ja toimeentulon, maan talouselämän ja maanpuolustuksen kannalta välttämättömän kriittisen infrastruktuurin suojaamista parannetaan. Yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja ylläpitävän kriittisen infrastruktuurin turvaamisen keinot arvioidaan alakohtaiset tarpeet huomioiden korkealle tasolle kaikissa jatkuvuudenhallintaa uhkaavissa olosuhteissa.

Edellä lausuttu huomioiden Lapin osalta saavutettavuuden ja liikenneyhteyksien kannalta nimenomaan juuri tieinfrastruktuuri on keskeistä kriittistä infrastruktuuria, jolla turvataan huoltovarmuutta paikallisista olosuhteista katsottuna.

Lausunnot lukuun 2. Huoltovarmuuden toteuttamisen lähtökohdat

Ei lausuttavaa

Lausunnot lukuun 3. Kehittämiskohteiden taustat ja tavoitteet

Ei lausuttavaa

Lausunnot lukuun 4. Toimialakohtaiset huoltovarmuustavoitteet ja kehittämiskohteet

Kuljetusten jatkuvuus Suomessa on turvattava, koska Suomen logistisen aseman muuttumisen myötä Venäjän hyökkäyssodan vuoksi Pohjois-Suomi ja Lappi alueina ovat nousseet entistä merkittävämpään asemaan. Muutoksen luonne pysyvänä muutoksena heijastuu myös kuljetuksiin sekä liikennejärjestelmän ja -infrastruktuurin kehittämiseen ja suunnitteluun.

Valtioneuvoston luonnoksessa todetaan: Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen ja väestön toimeentulon tarvitsemien kuljetusten edellytykset on turvattava kaikissa tilanteissa. Kuljetusten infrastruktuuri ja keskeiset logistiset ketjut sekä kriittisen kuljetuskaluston EU-sääntelyn mukainen huolto-, korjaus- ja varaosapalvelu ja käyttövoiman saanti varmistetaan. Edellinen tukee hyvin näkemyksiämme. Inarin kunta pitää tärkeänä siviiliyhteiskunnan ja sotilaallisen maanpuolustuksen kuljetustarpeiden yhteen sovittamista. Molemmille on varmistettava riittävät toiminnan edellytykset Puolustusvoimien valmiutta kohotettaessa ja poikkeusoloissa.

Inari-Pokka-Kittilä -tie (numero 955) peruskorjaaminen ja päällystäminen luovat pohjaa huoltovarmuudelle alueellamme ja tukevat merkittävästi yhteiskunnankin tarpeita sekä kuljetusten sujumista markkinaehtoisesti myös poikkeusoloissa. Samalla varmistettaisiin yhteydet Norjan pohjoisista osista Suomen kautta Ruotsiin ja muualle Eurooppaan. Kuljetuslogistiset järjestelmät lisäävät yhteiskunnan toimintaa ja sen edellyttämiä sisäisiä ja ulkomaankaupan kuljetuksia tarvittavine tukipalveluineen, joilla varmistetaan myös häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa kriittinen huoltovarmuus.

Koska Suomessa on huomioitava kaikki mahdolliset tilanteet, on kuljetusten turvaamisessa huomioitava Suomen riippuvuus kansainvälisistä verkostoista ja markkinoista. Luonnoksessa Valtioneuvoston päätöksentekoa varten mainitaan: Suomen ympärivuotisten merikuljetusten mahdollisimman hyvä toimintavarmuus sekä jatkuvuus on turvattava. Häiriötilanteissa huomioidaan vaihtoehtoiset kuljetusreitit. Kuljetusreitteihin liittyvät riskit on tunnistettava ja varauduttava toteuttamaan toimenpiteitä, joilla kuljetuksia ohjataan vaihtoehtoisille kuljetusreiteille. Vaihtoehtoisten kuljetusreittien volyymien kasvuun varaudutaan suunnitelmin ja harjoituksin sekä tarvittaessa rakentamalla tarvittavaa infrastruktuuria ja kuljetuskapasiteettia jo normaalioloissa. Edellä mainittu on Inarin kunnan näkökulmasta erittäin tärkeää ja tuo mielestämme hyvin esiin Inari-Pokka-Kittilä -tien (955) merkittävän roolin.

Lausunnot lukuun 5. Huoltovarmuustoiminnan rahoitus ja kehitys

Toteamme tiivistetysti, että Inarin ja Kittilän alueen merkitys vaihtoehtoisia kuljetusreittejä ja huoltovarmuutta tukevien toimenpiteiden kohteena tarvitsee rahoitusta. Avainasemassa on tieverkosto ja sen kunnostaminen. Mielestämme tämä toteutuisi parhaiten Väyläviraston investointisuunnitelmia tarkasteltaessa tien 955 perusparannuksen kautta.

Lausunnot lukuun 6. Valtioneuvoston tavoitteiden seuranta

Ei lausuttavaa.

Muut selontekoa koskevat yleiset kommentit

-

Kaivosoja Tarja
Inarin kunta

Asia: VN/30737/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston päätökseksi huoltovarmuuden tavoitteista

Lausunto

Lausunnot lukuun 1. Johdanto

On erittäin hyvä, että huoltovarmuutta tarkastellaan ja uudistetaan tässä maailmantilanteessa. Toimialamme yli 500 yritystä ovat tähän työhön käytössä. Pystymme monin eri tuottein ja palveluin vähentämään nykyaikaista yhteiskuntaamme kohtaavia ei-toivottuja tilanteita.

Lausunnot lukuun 2. Huoltovarmuuden toteuttamisen lähtökohdat

Muoviteollisuus ry pitää oikeana ja viime aikojen kriisien vielä entuudestaan vahvistavan sitä päähavaintoa, että nimenomaan Suomessa toimivat yritykset ovat yhteiskuntamme kriisin keston selkäranka. Ja selkärangan turvaaminen edellyttää laajapohjaisen valmistavan yritystoiminnan läsnäolon osallistumisen varmistamista huoltovarmuustyöhön. Sen tulisi olla läpikäyvä ja aito huomioitava asia: Tekeminen ja valmistuksen suorituskyky edellä.

Lausunnot lukuun 3. Kehittämiskohteiden taustat ja tavoitteet

Sekä korona, että Venäjän hyökkäys Ukrainaan ovat osoittaneet, että kriisit ja uhat voivat olla paljon pitkäkestosempia, mitä olemme aiemmin ajatelleet niiden olevan. Voi tulla parempia, rauhallisempia hetkiä väliin, mutta sitten taas asiat häiriytvät. Kuinka turvataan kuukausien, jopa vuosien kestävät aaltoilevat huoltovarmuuden haasteet? Mielestämme ei voi lähteä siitä, että vain krisissa aletaan ajaa ylös uusia tuotantoja. Vahvuus ja kyvykyys pitää pitää yllä myös väliaikoina, aidosti ja helposti käyttöön otettavana.

Lausunnot lukuun 4. Toimialakohtaiset huoltovarmuustavoitteet ja kehittämiskohteet

Huomautamme myös että resilienssi on toimintaa ja tekemistä mahdollisimman normaalisti myös jyrkissä muutoksissa. Se ei siis ole vain sitä, että alamme kriisin alla tehdä jotain erityistä uutta. Oma teollisuusharamme on joustavaa, hajautettua ja innovatiivista. Meillä on 10 000 osaajan vahva potentiaali ja ammattinäkemyksen monenlaisen tilanteen hoitamiseksi. Sitä kannattaa Suomen hyödyntää.

Lausunnot lukuun 5. Huoltovarmuustoiminnan rahoitus ja kehitys

-

Lausunnot lukuun 6. Valtioneuvoston tavoitteiden seuranta

-

Muut selontekoa koskevat yleiset kommentit

-

Kärhä Vesa
Muoviteollisuus ry

Asia: VN/30737/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston päätökseksi huoltovarmuuden tavoitteista

Lausunto

Lausunnot lukuun 1. Johdanto

-

Lausunnot lukuun 2. Huoltovarmuuden toteuttamisen lähtökohdat

-

Lausunnot lukuun 3. Kehittämiskohteiden taustat ja tavoitteet

-

Lausunnot lukuun 4. Toimialakohtaiset huoltovarmuustavoitteet ja kehittämiskohteet

ENERGIAHUOLTOVARMUUS ON KESKEINEN OSA KANSALLISTA TURVALLISUUTTAMME

Energiahuoltovarmuuttamme on koeteltu Venäjän hyökkäyssodan ja sen aikaansaamien talouspakotteiden myötä. Energia on keskeinen osa kansallista turvallisuuttamme. Energiahuoltovarmuuden ylläpitoa ja kehittämistä haastaa koko järjestelmän valtava muutos. Energiantuotanto ja käyttö ovat siirtymässä uusiin teknologisiin ratkaisuihin ilmastonmuutoksen torjumiseksi ja luonnonvarojen kestäväen käytön varmistamiseksi. Uudet teknologiset ratkaisut tarkoittavat uudenlaisia energiakantajia ja niiden varastointia. Myös energiemarkkinat muuttuvat ja markkinoille tulee uusia toimijoita. Muuttuvassa toimintaympäristössä onkin tärkeää, että suunnitelmat sähkön, kaukolämmön ja polttonesteiden säännöstelemiseksi sekä puuhuollon turvaamiseksi päivitetään, kuten luonnos esittää. Lisäksi ne on saatettava osaksi huoltovarmuuskriittisten yhtiöiden valmiussuunnittelua ja harjoitettava toimiviksi kokonaisuuksiksi.

Huoltovarmuuden tavoitteena on varautua vakaviin häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin, minkä vuoksi tavoitteiden keskiöön on energiakäytön säännöstelyn ohella nostettava kriittisen

infrastruktuurin suojaaminen. Venäjän sotatoimet Ukrainassa ovat karulla tavalla osoittaneet, että etenkin energiainfrastruktuuri on ollut iskujen kohde. Samoin maamme ainoa toimiva maakaasun tuontiputkikyhteys BalticConnector joutui selittämättömän vahingoittamisen kohteeksi. Luonnoksessa onkin esimerkillisesti nostettu kriittisen infrastruktuurin suojaaminen keskeiseksi tavoitteeksi. Suojaamisen vastuut ovat hajautuneet, minkä vuoksi työ vaatii koordinoitua ja laajaa yhteistyötä, kouluttamista ja harjoittelua.

Luonnos linjaa edelleen, että säästä riippumattomien ja säätökykyisten energiantuotantotapojen toimintaedellytykset sekä kysyntäjouston ja energianvarastoinnin kehittäminen on varmistettava. Ilman näkemystä edellytyksiä luovista ohjauskeinoista edellä oleva julistus jäänee kevyeksi tahdonilmaisuksi, vaikka energian toimitus- ja huoltovarmuuden kannalta kehitys on täysin väistämätön. EPV Energia Oy on oman tuuli- ja aurinkovoimatuotannon tasapainottamiseksi investoinut sähkökattiloihin ja -akkuihin sekä lämpövarastoihin. Kulman takana vaanii kuitenkin Valtiovarainministeriön pöydällä kiinteistöverouudistus, jonka valmistelussa on tunnistettu uutena kategoriana tilavuusperusteisesti verotettavat energiavarastot. Tämä olisi toteutuessaan kuolinisku monelle varastohankkeelle. Onkin huolehdittava, että valtion eri hallinnonalat puhaltavat yhteen hiileen huoltovarmuustavoitteiden toteutumiseksi.

Orpon hallitusohjelmassa on vahva kirjaus: ”Energiahuoltovarmuutta vahvistetaan varmistamalla kotimaisten polttoaineiden, kuten puupohjaisten polttoaineiden ja turpeen, saatavuus ja vahvat toimitusketjut. Lisäksi arvioidaan tarve huoltovarmuusreserville ja polttoaineiden varmuusvarastoinnin määrän nostamiselle.” Tämän hallitusohjelman tavoitteen myös luonnos valtioneuvoston päätökseksi on hyvin huomioinut. Huoltovarmuusreservi on jo ainakin osin toteutettu, kun HVK 30.10.2023 julkisti varanneensa Meri-Porin kivihiiivoimalaitoksen tuotannon 1.3.2024–31.12.2026 väliseksi ajaksi. Huoltovarmuustoimien tarkoituksenmukaisuuden ja kustannustehokkuuden varmistamiseksi on nähdäksemme perusteltua suorittaa kilpailutus em. kaltaisista tuotannonvarauksista ja hankinnoista. Sama kilpailutuksella saavutettava hyöty koskee mahdollisia varmuusvarastojen täydennyksiä tai myyntejä.

Lisäksi päätösluonnos linjaa, että polttoon perustuvassa energiantuotannossa on huomioitava myös mahdollisuus vaihtoehtoisten polttoaineiden käyttöön ja että siirryttäessä uuteen energiajärjestelmään on huolehdittava siirtymäkauden lämmöntuotannon huoltovarmuudesta, kuten polttoturpeen asemasta energiajärjestelmässä. Huoltovarmuus kriittisiltä yrityksiltä odotettavat toimenpiteet jäävät em. linjauksissa epäselviksi, sillä niin EPV Energia kuin muut kaltaisemme yritykset ovat jo vuosia perustaneet strategiansa vahvan ilmasto-ohjauksen pohjalle. Liikkumavaramme polttoaineiden suhteen on hyvin vähäinen. Fossiilisista polttoaineista pyritään luopumaan ja kivihiiilen käyttö on kielletty lainsäädännössä 1.5.2029 lähtien. Olemme aiemmin olleet myös merkittävä turvetuottaja. Huolimatta turpeen kotimaisuudesta ja sen huoltovarmuusmerkityksestä niin energia- kuin elintarvikehuollossa maassamme ei ole kyetty varmistamaan turvetuotteille vakaata toimintaympäristöä. Polttoturpeen varmuusvarastot ovat osa varautumista muuttuneeseen turvallisuusympäristöön. Huolestuttavinta on turpeen tuotannon – niin osaamisen kuin työkalujen – loppuminen maassamme. Turve on kotimainen resurssimme, jonka tuotannon ylläpitäminen parantaisi oleellisesti kriisinsietokykyämme vallitsevassa energia- ja turvallisuustilanteessa.

YHTEISKUNNAN ON ERI SEKTOREILLA VARAUDUTTAVA ENERGIAN SAANNIN HÄIRIÖIHIN

Päätösluonnos linjaa, että toimijoiden eri yhteiskunnan sektoreilla on suunniteltava varautumistoimet ja toimien vastuutus energianjakelun keskeytymisen varalle. Linjaus on tärkeä, minkä merkitys korostui talvella 2022-23, kun sekä polttoaineiden saannista että sähkön riittävydestä oli suuri epävarmuus. Kaasun tuonnin päätyttyä Venäjältä ja säädettäessä asetusta varautumissuunnitelmaan sisällytettävästä sähkönkäyttöpaikkojen etusijajärjestyksestä (981/2022) yhteiskunnan eri toimijat kantoivat suurta huolta jatkuvuudestaan, koska eivät olleet varautuneet energian saannin keskeytykseen. Tästä kriisiajan kokemuksesta huolimatta päätösluonnos linjaa varautumissuunnitteluvaihtoehtojen laajentamisesta ainoastaan kaukolämpöyhtiöihin CER-direktiivin kansallisen täytäntöönpanon yhteydessä. Nähdäksemme huoltovarmuuskriittiset yritykset ja julkiset toimijat on järjestelmällisesti veloitettava varautumaan energiasaannin häiriötilanteisiin. Erityisen kriittisiä ovat mm. elintarvike- ja terveydenhuolto sekä finanssi- ja rahoitusala. Varautumisen merkitys on tunnustettu myös valmiuslain kokonaisuudistusta valmistelevan työryhmän mietinnössä 15.11.2023 ”Valmiuslain varautumisvelvollisuutta koskevan sääntelyn nykytila ja kehittämistarpeet”.

Lausunnot lukuun 5. Huoltovarmuustoiminnan rahoitus ja kehitys

HUOLTOVARMUUSRAHASTON KANTOKYKY EI MAHDOLLISTA RESURSSOINNIN KASVUA

Hallitus on ohjelmassaan linjannut varmistavansa valtioneuvoston huoltovarmuuspäätöksellä, että huoltovarmuuden taso vastaa muuttuneen turvallisuusympäristön vaatimuksia, ja toteuttavansa huoltovarmuuslainsäädännön kokonaistarkastelun tulevilla vaalikaudella sääntelyn ajantasaisuuden varmistamiseksi. Valmisteluun liittyy myös verolainsäädännön huoltovarmuusmaksun määräytymisperusteiden tarkastelu.

Tarkastelu on tarpeen, kuten Valtiontalouden tarkastusvirastokin jälkiseurantaraportissaan 22.12.2023 toteaa: ”Huoltovarmuusrahaston kantokyky on turvattava. Huoltovarmuusrahaston tulee olla mitoitettu oikein suhteessa toimintaympäristön muutokseen ja huoltovarmuuden tehtäväkenttään. Huoltovarmuusmaksun määrän alentuessa siirryttäessä fossiilisista energialähteistä muihin energialähteisiin on löydettävä uusia rahoituslähteitä huoltovarmuusrahaston kantokyvyn turvaamiseksi.”

Valtion rahastotaloutta tarkasteltaessa voi havaita, kuinka Huoltovarmuuskeskuksen (HVK) kehitystoimenpiteet syövät rahaston varallisuutta. Kehittämistoimenpiteet ja HVK:n organisatorinen kasvu on käytännössä rahoitettu öljyn varmuusvarastojen myynnillä, mikä heikentää rahaston tasetta ja energiahuollon varautumista eikä siten pitkällä aikavälillä ole kestävä. Päätösluonnos linjaa myös, että polttoaineiden varmuusvarastojen mitoituksen on vastattava kriisiajan tarpeita, jotka oletettavasti ovat normaalioloja merkittävästi suuremmat.

Työ- ja elinkeinoministeriö onkin asettanut 15.1.2024 laaja-alaisen työryhmän valmistelemaan huoltovarmuuslainsäädännön uudistamista hallitusohjelman linjauksen mukaisesti. Lakityöryhmän

ohella työskentelee rahoituksen alatyöryhmä, jonka tehtävänä on huoltovarmuusmaksun määräytymisperusteiden uudelleenarviointi. Huoltovarmuuskriittisenä energiayrityksenä korostamme myös muiden kuin energia-alan roolia huoltovarmuuden ja huoltovarmuusmaksun rahoittajana. Perinteisesti huoltovarmuusrahaston varallisuus on kertynyt energiasta. Ottaen huomioon muiden yhteiskunnan toiminnalle elintärkeiden toimialojen huoltovarmuusmerkityksen korostuminen ja puhtaan energiasiirtymän vaatimat valtavat investointipanostukset on huoltovarmuuden rahoitus pohjaa lavennettava. Esimerkiksi digitaalinen turvallisuus ja logistiikka ovat aivan keskeiset niin normaaliolojen kuin kriisiajan varautumisen kannalta. Näissä molemmissa HVK on käynnistänyt laajat ohjelmalliset kokonaisuudet, joista mm. digitaalisen turvallisuuden DT2030 ohjelman projektirahoitus on noin 130 MEUR vuosina 2021–2026. Tämä yksistään on noin 65 % huoltovarmuusmaksun kertymästä, joka koostuu fossiilisten polttoaineiden ja sähkön käytöstä. Huomionarvoista on, että tavoiteltu sähkön käytön kaksinkertaistuminen ei korvaa huoltovarmuusmaksun kertymää, kun fossiilisten polttoaineiden käyttö vähentyy ilmastotavoitteiden mukaisesti.

Lausunnot lukuun 6. Valtioneuvoston tavoitteiden seuranta

-

Muut selontekoa koskevat yleiset kommentit

Suomalaisina voimme olla ylpeitä läpi itsenäisen historiamme hyvin hoidetusta huoltovarmuudestamme ja toimintamallistamme, jolla huoltovarmuutta kehitetään kattavasti yhteiskuntamme kaikilla sektoreilla. Huoltovarmuuden merkitys on avautunut viime vuosina elettyjen kriisien myötä koko kansalle. Merkitystä korostaa myös pääministeri Orpon hallitusohjelma kymmenine kirjauksineen huoltovarmuuden turvaamisesta. Lausunnolla olevasta luonnoksesta se linjaa: ”Hallitus varmistaa valtioneuvoston huoltovarmuuspäätöksellä, että huoltovarmuuden taso vastaa muuttuneen turvallisuusympäristön vaatimuksia.”

Suomen turvallisuusympäristö on muuttunut perustavanlaatuisella tavalla. Lausunnolla olevan valtioneuvoston päätösluonnoksen on määrä määrittää kansallisen huoltovarmuustyön lähtökohdat, periaatteet ja kansalliset tavoitteet, jotta huoltovarmuuden taso ja laajuus vastaavat muuttuneen turvallisuusympäristön vaatimuksia.

Päätösluonnoksessa kansalliset tavoitteet jäävät muuttunut turvallisuusympäristö huomioon ottaen valitettavan ylätasoisiksi ja julistuksenomaisiksi. Huoltovarmuus on osa kansallista kokonaisturvallisuuttamme, jonka vahvuus perustuu julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin yhteistyöhön. Tämän vuoksi valtioneuvoston päätöksellä huoltovarmuuden tavoitteista on merkittävä rooli viitoittaa yhteistyön tavoitteita muun muassa huoltovarmuusorganisaation toteutettavaksi. Huoltovarmuuskriittiset yritykset kantavat vastuun omasta varautumisestaan ja jatkuvuuden hallinnastaan, minkä tukemiseksi kansallisten tavoitteidemme on syytä olla nyt esitettyjä tavoitteita konkreettisempia. Viime vuosien kriisit ovat opettaneet, että tarvitsemme mallit, joilla yrityksissä olevaa osaamista ja kyvykkyyttä saadaan valjastettua kansallisen etumme käyttöön kriisitilanteessa. Kriisiajan tavoitteet huoltovarmuusorganisaation yhteistyölle toimenpiteineen jäävät luonnoksessa puuttumaan.

Oesch Pia
EPV Energia Oy

Asia: VN/30737/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston päätökseksi huoltovarmuuden tavoitteista

Lausunto

Lausunnot lukuun 1. Johdanto

-

Lausunnot lukuun 2. Huoltovarmuuden toteuttamisen lähtökohdat

Koronaan liittyen kävi ilmi, että huoltovarmuustarkoituksessa säilytetyt tuotteet olivat suurelta osin vanhentuneita.

Huoltovarmuuden toteuttajilla pitääkin olla riittävä osaaminen ja kyky toimia siten, että vastaavaa ei tapahdu enää.

Lausunnot lukuun 3. Kehittämiskohteiden taustat ja tavoitteet

Huoltovarmuustarkoituksessa säilytettävät tuotteet tulee sijoittaa siten, että voidaan toteuttaa jatkuvaa läpikulkumahdollisuutta, jolloin varastoon ei jää tuotteita vanhentumaan vaan vanhimmat otetaan aina käyttöön ja uusia tuodaan varastoihin niiden tilalle.

Lausunnot lukuun 4. Toimialakohtaiset huoltovarmuustavoitteet ja kehittämiskohteet

Kiinnitettävä erityistä huomiota niiden tuotteiden varastoimiseen jotka pilaantuvat - siis mm. elintarvikkeet ja lääkkeet yms.

Teknisten laitteiden osalta käyttökunto on tarkistettava riittävän usein, jotta laitteita ei vain seisoteta "ruostumassa".

Lausunnot lukuun 5. Huoltovarmuustoiminnan rahoitus ja kehitys

-

Lausunnot lukuun 6. Valtioneuvoston tavoitteiden seuranta

-

Muut selontekoa koskevat yleiset kommentit

Tehtäviä hoitamaan pitää palkata osaavia ihmisiä. Painottaa pitää kaikessa osaamista ja kykyä ajatella, selvittää sekä innovoida - ei niinkään koulutusta.

Juhani Vehmaskangas

Asia: VN/30737/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston päätökseksi huoltovarmuuden tavoitteista

Lausunto

Lausunnot lukuun 1. Johdanto

-

Lausunnot lukuun 2. Huoltovarmuuden toteuttamisen lähtökohdat

-

Lausunnot lukuun 3. Kehittämiskohteiden taustat ja tavoitteet

Suomen Metsästäjäliittoon kuuluu yli 2 500 metsästysseuraa, jotka ovat usein hyvin aktiivisia toimijoita paikallistasolla. Metsästysseuroilla on sekä valmiuksia että yhteyksiä toimia esimerkiksi viranomaisten apuna. Tätä vapaaehtoisten ylläpitämää apuverkosta käytetään hyödyksi jo muun muassa hirvieläin-, villisika-, ja karhuonnettomuuksissa (SRVA eli suurpetovirka-apu).

Lausunnot lukuun 4. Toimialakohtaiset huoltovarmuustavoitteet ja kehittämiskohteet

Metsästäjillä on taidot säilöä lihaa myös sähköttömiä aikoja varten. Vaikka pakastaminen lieneekin suosituin tapa säilömiseen, hallitaan edelleen myös lihansäilönnän kestävämmät perinnetavat, kuten säilykepurkitys sekä kuivaliinan valmistus. Metsästäjien omavaraisuus lihan suhteen on suuri.

Ruonvalmistus avotulella ja erilaisilla retkikeittimillä on tuttua, sillä metsästysreissuilla ruokahuolto hoidetaan usein ulko-olosuhteissa. Myös erilaisten ulkomajoitteiden rakentaminen sekä käyttö on usealle metsästäjälle käytännön kokemuksen kautta hallinnassa.

Metsästäjiä kiinnostaa usein myös muiden luonnonantimien (marjat, sienet, villiyrtilit, kalat) käyttö ja hyödyntäminen. Osaamista pystyy jakamaan tarvittaessa myös muille.

Lausunnot lukuun 5. Huoltovarmuustoiminnan rahoitus ja kehitys

-

Lausunnot lukuun 6. Valtioneuvoston tavoitteiden seuranta

-

Muut selontekoa koskevat yleiset kommentit

-

Färm Kirsi
Suomen Metsästäjäliitto

Asia: VN/30737/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston päätökseksi huoltovarmuuden tavoitteista

Lausunto

Lausunnot lukuun 1. Johdanto

Ei huomautuksia

Lausunnot lukuun 2. Huoltovarmuuden toteuttamisen lähtökohdat

Ei huomautuksia

Lausunnot lukuun 3. Kehittämiskohteiden taustat ja tavoitteet

Luvussa 3.3. Kansalaisvarautuminen on hyvin tunnistettu omatoimisen varautumisen merkitys. Viimeisessä kappaleessa korostetaan kansalaisten omatoimista ampumarjoittelua ja luonnon virkistyskäyttö on ohitettu yhdellä maininnalla. Avaisin tässä yhteydessä luonnon virkistyskäyttöä enemmän. Kalastuksella, metsästyksellä ja luonnosta jokaisenoikeuksilla kerättävillä elintarvikkeilla on merkitystä elintarvikehuollossa erityisesti haja-asutusalueella. Luonnossa liikkuminen sellaisenaan on myös tekijä, joka ylläpitää kansalaisten fyysistä ja henkistä kuntoa ja toimintakykyä niin rauhan kuin kriisien aikana.

Luvun 3.4. Huoltovarmuuden alueellinen ulottuvuus lopussa on hyvin tunnistettu verkostoyhteistyössä maaseutualueilla ja erityisesti harvaan asutuilla alueilla toimivien (tässä kirjoitusvirhe) kolmannen sektorin toimijoiden rooli.

Lausunnot lukuun 4. Toimialakohtaiset huoltovarmuustavoitteet ja kehittämiskohteet

Luvussa 4.3. Elintarvikehuolto neljännessä kappaleessa on käsitelty myös kalatalouden merkitystä huoltovarmuudelle. Lisäisin listaan kaupallisen kalastuksen tarvitseman polttoaineen saannin turvaamisen. Lisäksi pidämme erittäin tärkeänä toimia, jotka tähtäävät elintarvikkeena käytetyn kalan kotimaisuusasteen nostamiseen jo ennen kriisiaikaa. Edelliseen ja nykyiseen hallitusohjelmaan kirjattu kotimaisen kalan edistämishjelma antaa tähän toimintamalleja. Pidämme kalatalouden

huoltovarmuuden kannalta tärkeänä myös kotimaisen ammattitaitoisen työvoiman saamisen turvaamista. Tämä edellyttää suunnitelmallista kalatalousopetuksen kehittämistä.

Lausunnot lukuun 5. Huoltovarmuustoiminnan rahoitus ja kehitys

Ei huomautuksia

Lausunnot lukuun 6. Valtioneuvoston tavoitteiden seuranta

Ei huomautuksia

Muut selontekoa koskevat yleiset kommentit

Ei huomautuksia

Karttunen Vesa
Kalatalouden Keskusliitto

Asia: VN/30737/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston päätökseksi huoltovarmuuden tavoitteista

Lausunto

Lausunnot lukuun 1. Johdanto

-

Lausunnot lukuun 2. Huoltovarmuuden toteuttamisen lähtökohdat

-

Lausunnot lukuun 3. Kehittämiskohteiden taustat ja tavoitteet

On tärkeä huomio, että huoltovarmuuden kannalta kriittiset koulutuskokonaisuudet on säilytettävä korkeakoulujen ja toisen

asteen opinto-ohjelmissa. Meriteollisuuden osalta meritekniikan osaaminen sekä ylipäättään alan osaaminen on huoltovarmuuskriittistä. Kriisitilanteissa on keskeistä kyetä huoltamaan, korjaamaan ja myös rakentamaan laivoja ja niiden järjestelmiä itsenäisesti.

Lausunnot lukuun 4. Toimialakohtaiset huoltovarmuustavoitteet ja kehittämiskohteet

Luvussa on tuotu esiin, että Suomen ympärivuotisten merikuljetusten mahdollisimman hyvä toimintavarmuus sekä jatkuvuus on turvattava. Tämä on erittäin keskeinen tavoite, johon liittyy myös meriteollisuuden osaaminen ja toimintavalmius. Lisäksi arktinen osaaminen on tärkeää, jotta kuljetukset ovat turvattu ympärivuotisesti. Tämä edellyttää lisäksi hyväkuntoista ja toimintakykyistä jäänmurtajakalustoa ja vartiolaivastoa, joita pystytään hyödyntämään monipuolisesti huoltovarmuuden turvaamiseksi. Riittävän suvereeni Suomessa toimiva puolustusteollinen tuotanto, välttämättömät maanpuolustusta tukevat varmuusvarastot ja teknologinen osaaminen luovat pohjan huoltovarmuudelle, myös merien osalta.

Lausunnot lukuun 5. Huoltovarmuustoiminnan rahoitus ja kehitys

-

Lausunnot lukuun 6. Valtioneuvoston tavoitteiden seuranta

-

Muut selontekoa koskevat yleiset kommentit

Meriteollisuus on huoltovarmuuskriittinen toimiala sekä osaamisen että alan tuotannon osalta. Pitkittyneiden kriisien tapahtuessa on tärkeää, että Suomessa on myös riittävä meriteollisuuden omaa tuotantoa.

Andersson Elina
Meriteollisuus ry

Asia: VN/30737/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston päätökseksi huoltovarmuuden tavoitteista

Lausunto

Lausunnot lukuun 1. Johdanto

-

Lausunnot lukuun 2. Huoltovarmuuden toteuttamisen lähtökohdat

-

Lausunnot lukuun 3. Kehittämiskohteiden taustat ja tavoitteet

Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry kiittää, että luonnokseen on erikseen kirjattu kulttuurialan rooli henkisen huoltovarmuuden luojana ja vahvistajana. Meillä on oltava henkistä kotivaraa. Kulttuurin rooli onkin huoltovarmuuskeskustelussa kasvamaan päin. Se johtuu paitsi Naton kriisinsietokykypainotuksesta, myös koronan opeista ja ajan hengestä - mielenterveyden haasteet ovat erityisesti nuorissa ikäluokissa nousseet pinnalle. Tarvitaan ratkaisuja, jotka auttavat ihmisiä kestämään vaikeuksia ja pääsemään niiden yli. Kulttuurin antama ilo, merkityksellisyys, yhteenkuuluvuuden tunne ja kyky käsitellä vaikeita tunteita ja ilmiöitä, auttavat ihmisiä. Esimerkiksi musiikki on monelle se henkireikä, jonka avulla mieltä huojennetaan ja irtaudutaan tuskasta.

Nostaisimme kulttuurialan merkityksen esiin myös CER-direktiivissä painotetun digitaalisen infran myötä: koronan aikaan osoittautui, että kansalaisten sähköisen asiain osalta kirjastoilla on olennainen rooli. Kaikilla ei ole tarvittavia digilaitteita tai niiden käyttöön tarvittavaa taitoa kotona, joten häiriöttä toimivat kirjastot ovat tältä osin kriittistä infraa. Toki pidemmässä kriisissä myös kirjojen saatavuus on olennaista varauduttaessa informaatiovaikuttamiseen ja henkiseen kotivaraan. Ukrainassa pyörähtivät kirjapainot käyntiin kahdessa viikossa sodan alettua.

Lausunnot lukuun 4. Toimialakohtaiset huoltovarmuustavoitteet ja kehittämiskohteet

Kriiseissä on mahdollisesti ohjattava suurten ihmismassojen liikkumista. Tapahtuma-alan suurtapahtumia järjestävillä yrityksillä on tässä asiassa huomattavaa erityisosaamista. Olisi tärkeää

lisätä huoltovarmuusymmärrystä myös koko kulttuuri- ja tapahtuma-alalla, mukaan lukien kulttuuriperintö ja kansallisen identiteetin kannalta olennaisen omaisuuden suojaaminen.

Lausunnot lukuun 5. Huoltovarmuustoiminnan rahoitus ja kehitys

-

Lausunnot lukuun 6. Valtioneuvoston tavoitteiden seuranta

-

Muut selontekoa koskevat yleiset kommentit

-

Meriläinen Rosa
Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry

Asia: VN/30737/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston päätökseksi huoltovarmuuden tavoitteista

Lausunto

Lausunnot lukuun 1. Johdanto

-

Lausunnot lukuun 2. Huoltovarmuuden toteuttamisen lähtökohdat

-

Lausunnot lukuun 3. Kehittämiskohteiden taustat ja tavoitteet

-

Lausunnot lukuun 4. Toimialakohtaiset huoltovarmuustavoitteet ja kehittämiskohteet

Kohdassa kuljetusten jatkuvuus 4.2. on nostettu kilpailukykyisyyden tavoite.

Lausunnot lukuun 5. Huoltovarmuustoiminnan rahoitus ja kehitys

-

Lausunnot lukuun 6. Valtioneuvoston tavoitteiden seuranta

-

Muut selontekoa koskevat yleiset kommentit

-

Mäkilä Mika
Linja-autoliitto ry